

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Katedra sociální a kulturní antropologie

Proměny každodennosti Erasmus studentů v anglickém Durhamu v
době pandemie COVID-19

Diplomová práce

Bc. Karolína Jindráková

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Slavková, Ph.D.

Praha 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala především své vedoucí diplomové práce Mgr. Markétě Slavkové, Ph.D. za odborné vedení, pomoc a rady při zpracování této práce. Dále bych ráda poděkovala i své rodině a přátelům za podporu během studia a psaní této diplomové práce.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá proměnami každodennosti Erasmus studentů na jejich studijním pobytu v Durhamu v akademickém roce 2021/2022. Cílem práce je zjistit, zda a nakolik byl výjezd a každodenní život Erasmus studentů ovlivněn pandemií Covid-19, jakým způsobem a pomocí jakých strategií se vyrovnávali s měnícími se podmínkami a protikoronavirovými opatřeními ve Velké Británii, a jaká další rizika během svého pobytu pociťovali. Teoretická část se věnuje nejprve tématu každodennosti, posléze migraci, jejím typům a migrujícím studentům, a nakonec mezinárodnímu vzdělávání, rovněž jeho typům a tomu, kam se do mezinárodního vzdělávání řadí Erasmus studijní pobyty. Práce je postavena na etnografickém výzkumu, především pak na zúčastněném pozorování, polostrukturovaných rozhovorech a autoetnografii. Z interpretace dat tak vyplývá, že Erasmus studenti byli ovlivněni pandemií Covid-19 a to především během jejich příjezdu do Velké Británie. Jejich samotný pobyt již tolik poznamenán nebyl, neboť došlo nejdříve ke smíření se s opatřeními a posléze k uvolnění protikoronavirových opatření. Kromě Covidu-19 jejich pobyt významně ovlivnilo rovněž genderově podmíněné násilí.

Klíčová slova

Erasmus, Migrace, Mobilita, Mezinárodní vzdělávání, Covid-19, Erasmus studenti, Durham, Velká Británie, Genderově podmíněné násilí

Abstract

This thesis explores the transformations in the everyday lives of Erasmus students during their study placement in Durham in the academic year 2021/2022. The aim of the thesis is to explore whether and to what extent the Erasmus students' departure and everyday lives were affected by the Covid-19 pandemic, how and through what strategies they coped with the changing conditions and anti-coronavirus measures in the UK, and what other risks they experienced during their stay. The theoretical part firstly focuses on everyday life, then on migration, its types and migrant students, and finally on international education, also its types and where Erasmus mobility fits into international education. The thesis is based on ethnographic research, especially participant observation, semi-structured interviews, and auto-ethnography. The interpretation of the data thus suggests that Erasmus students were in a way affected by the Covid-19 pandemic, particularly during their arrival in the UK. Their actual stay was not so much affected, as there was first an acceptance of the measures and then a loosening of the antiviral measures. In addition to Covid-19, their stay was also significantly affected by gender-based violence.

Key words

Erasmus, Migration, Mobility, International Education, Covid-19, Erasmus students, Durham, United Kingdom, Gender-based Violence

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	3
2.1 KAŽDODENNOST.....	3
2.2 MIGRACE.....	4
2.2.1 <i>Typy migrace</i>	6
2.2.2 <i>Migrující studenti</i>	10
2.3 MEZINÁRODNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
2.3.1 <i>Typy vzdělávání v zahraničí</i>	14
2.3.2 <i>Erasmus studijní pobyty</i>	17
2.4 SHRNTUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	18
3 METODOLOGICKÁ ČÁST	20
3.1 VÝZKUMNÉ TÉMA A OTÁZKY.....	20
3.2 VÝZKUMNÁ STRATEGIE	21
3.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	22
3.4 ANALYTICKÉ POSTUPY	24
3.5 ETICKÉ OTÁZKY.....	26
4 EMPIRICKÁ ČÁST	28
4.1 VZDĚLÁVÁNÍ V ZAHRANIČÍ.....	28
4.1.1 <i>Motivace ke studiu v zahraničí</i>	29
4.2 MOBILITA STUDENTŮ	32
4.2.1 <i>Dopad protikoronavirových opatření na mobilitu studentů</i>	33
4.2.2.1 <i>Příjezdová opatření</i>	34
4.2.2.2 <i>Komunikace s univerzitou</i>	37
4.3 PROMĚNY KAŽDODENNOSTI	39
4.3.1 <i>Výuka</i>	41
4.3.2 <i>Cestování po okolí</i>	49
4.3.3 <i>Volnočasové aktivity</i>	50
4.4 RIZIKA.....	57
4.4.1 <i>Genderově podmíněné násilí</i>	58
4.4.2 <i>Shrnutí rizik</i>	69
5 ZÁVĚR.....	73
LITERATURA	77
OSTATNÍ ZDROJE.....	80
INTERNETOVÉ ZDROJE	81
SEZNAM PŘÍLOH	82

1 Úvod

Tématem mé diplomové práce je proměna každodennosti Erasmus studentů v rámci jejich studijního pobytu v Durhamu v akademickém roce 2021-2022. Výzkum je tak zaměřen na studenty, kteří v daném akademickém roce vyjeli na studijní pobyt do Velké Británie a kteří se mobility účastnili prezenčně a nikoli distančně. Jelikož se studijní pobyt konal v době přísných protikoronavirových opatření, v rámci své práce jsem se zaměřila na zkušenosti studentů s výjezdem a pobytem v zahraničí během pandemie Covid-19, proměnu jejich každodenního života během jejich studijního pobytu a možná rizika a nebezpečí, se kterými se mohli během svého pobytu setkat. Cílem této práce je tak zjistit, zda a nakolik byl výjezd a každodenní život Erasmus studentů ovlivněn pandemií Covid-19, jakým způsobem a pomocí jakých strategií se studenti vyrovnávali s měnícími se podmínkami a protikoronavirovými opatřeními ve Velké Británii, a jaká další rizika během svého pobytu pociťovali.

Samotný studijní výjezd do zahraničí je pro mnoho studentů výstupem z jejich komfortní zóny. Po příjezdu do nové země se často potýkají s kulturním šokem, samotou a zmatky ohledně studia v zahraničí. Zároveň je však studijní pobyt zdrojem osamostatnění se, nalezení si nových přátel, zlepšení jazykových dovedností, vyzkoušení si jiného způsobu výuky a celkově studia. Pro studenty vyjíždějící v akademickém roce 2021/2022 se však nebylo výzvou samotné studium v zahraničí, naopak se museli vypořádávat s dalšími komplikacemi způsobenými pandemií Covid-19. Samotná pandemie uvrhla většinu studentů do online výuky, kdy k přechodu k opětovné prezenční výuce nedošlo na jejich domácí univerzitě, ale pro ně v naprosto odlišném prostředí. Je tedy otázkou, jakými strategiemi a způsoby se studenti vyrovnávali s návratem prezenční výuky v jim neznámém prostředí, s dozvuky protikoronavirových opatření a dalšími riziky.

Mně samotnou vyjet na studijní pobyt do zahraničí napadlo během prvního ročníku magisterského studia, tj. během druhého lockdownu, který zapříčinil to, že celý akademický rok probíhal v online podobě. Během bakaláře jsem o Erasmus programu nepřemýšlela a to především z toho důvodu, že jsem nikdy nesplňovala podmínky dokončených povinných předmětů před odjezdem. Ačkoli jsem byla v kontaktu se studenty, kteří se kvůli prvnímu celosvětovému lockdownu museli z pobytu vrátit, ani to mě neodvrátilo od pokusu se přihlásit do výběrového řízení o výjezd do Velké Británie. Výjezd nakonec vyšel, nicméně první měsíc v zahraničí významně otrásl mou psychikou. Po roce neustálého pobytu doma s rodinou a minimem sociálních kontaktů jsem se přestěhovala na necelý rok do severní Anglie, kde jsem

nikoho neznala a musela tak překonat své pandemií prohloubené introvertství a uzavřenost. Do samoty a strachu, zda vyjde zápis předmětů, neonemocním a najdu si přátele, zasáhl další významný strach a to z genderově podmíněného násilí, které se v Durhamu objevovalo téměř na každém rohu ať už v podobě případů spikingu nebo obtěžování na ulici, pronásledování po cestě domů a dalšími způsoby sexuálního obtěžování. Z počáteční nejistoty a strachu se nakonec zrodila sice větší obezřetnost, ale rovněž i větší samostatnost a užívání si studijního pobytu nejen co se týká odlišného způsobu výuky antropologie, ale rovněž možnosti cestovat a vidět historické památky a přírodní krásy Velké Británie.

Celá diplomová práce je rozdělena do tří částí. První je teoretická část, ve které vysvětlím základní pojmy a dále pak jak lze teoreticky uchopit fenomény jako každodennost, migraci a její charakteristiky a typy včetně migrujících studentů, mezinárodního vzdělávání a v neposlední řadě definovat program studijních pobytů Erasmus. V metodologické části představím téma a výzkumné otázky týkající se mého výzkumu, podrobněji představím vybranou výzkumnou strategii, kterou je etnografický výzkum, analytické metody, tj. jakým způsobem probíhala analýza a interpretace získaných dat, dále představím výběr výzkumného vzorku a finální výběr respondentů. Nakonec proberu rovněž etické otázky etnografického výzkumu, přičemž i popíšu citlivé aspekty jedné z částí mého vlastního výzkumu. Empirická část této diplomové práce je postavena na interpretaci mnou získaných dat jak ze zúčastněného pozorování, tak z rozhovorů s respondenty, autoetnografie a z analýzy dokumentů.

2 Teoretická část

2.1 Každodennost

Každý člověk na světě se vyznačuje určitou rutinou, která jej provází den co den po celý jeho život. Tato rutina, ačkoli se může zdát v porovnání s ostatními podobná co se týká vstávání, příchodu do práce/školy, odpoledního odchodu z práce/školy a volný čas, je pro každého jedince něčím jedinečná. Každodenní život se tak u všech lidí něčím liší, ať již jde o drobnosti či zcela odlišný životní styl, a může se tak i v důsledku významných změn v životě daných jedinců měnit. Co je to však každodennost, či každodenní život v sociologické perspektivě? Sociolog Miloslav Petrušek uvádí, že se jedná o „úhrn všedních, pravidelně se opakujících (tzv. repetitivních), a proto předvídatelných lidských činností, které jsou základem soc. reprodukce individua, malé skupiny a takto zprostředkovaně celé společnosti“ (Petrušek, 2018). S tím souhlasí rovněž sociolog Harvie Ferguson (2009), který uvádí, že každodennost zahrnuje řadu rutinních činností, které jsou prováděny pravidelně, ne-li skutečně denně, jako je například spánek, jídlo, dojíždění do školy/práce a další činnosti pojící se s každodenním životem. Pro sociologa a filosofa Karla Kosíka je u pojmu každodennosti důležitá opakovatelnost každého dne, tj. opakované rozvržení času na každý den (Kosík, 1963, str. 53). Ferguson však rovněž dodává, že každodennost může rovněž zahrnovat i nahodilé, příležitostné a neobvyklé události (Ferguson, 2009, str. 164). Dle socioložky Dilbar Alijevové každodenní život představuje nejpřirozenější životní prostor, ve kterém se odehrávají všechny základní aktivity a projevy člověka, tj. jeho chování, jednání a rozhodování (Alijevová, 2015, str. 16). Koncept každodennosti je tak dle Fergusonova nejobecnějším a nejdůležitějším konceptem pro pochopení společnosti (2009, str. 31). S tím souhlasí rovněž etnolog Petr Lozoviuk, dle kterého nám každodenní rutinní jednání poskytuje důležité informace o kultuře dané společnosti (Lozoviuk, 2005, str. 29).

Alijevová (2015) se rovněž věnuje procesům každodennosti, které rozděluje do dvou typů. Prvním typem jsou procesy, které vypovídají o vnitřní dynamice každodenního života, tj. procesy související každodenní produkcí a reprodukcí lidského života. Sem Alijevová (2015) zařazuje veškeré procesy odehrávající se v práci, v rodinném životě nebo během volnočasových aktivit. Druhým typem jsou procesy vypovídající o pohybu každodennosti jako určité celistvosti, kdy se již nejedná o soubor roztržitých činností, nýbrž o specifickou celistvost, která je vázána na přítomnost určitého jednotlivce, určitého společenství nebo historické epochy (Alijevová, 2015, str. 62).

Proč je však důležité studovat každodenní život? Sociolog Anthony Giddens (2013) k této otázce uvádí tři důvody. Zaprvé, naše každodenní rutina strukturuje a formuje naše jednání a interakce s druhými. Naše životy jsou organizovány do opakujících se vzorců chování a jednání. Tato rutina však není identická a může se měnit, pakliže uděláme nějakou změnu v našem chování, která nás donutí k obměně každodenní rutiny (Giddens, 2013, str. 236). Zadruhé, studium každodenního života nám ukazuje, jak lidské bytosti vytváří realitu skrze své jednání. Realita tak není pevně daná, ale naopak je tvořena prostřednictvím lidských interakcí, které se mezi lidmi liší na základě jejich zájmů, motivací a mnoha dalších preferencí (ibid.). A zatřetí, studium každodennosti a sociálních interakcí se nezabývá pouze jednotlivci, ale rovněž poukazuje na širší sociální systémy a instituce, jejichž jsme součástí (ibid.).

Každodennost je časově a prostorově provázaná a je tak provázaná s určitým místem, časem, skupinou, nebo společností, kde se jeho každodenní život odehrává (Berger a Luckmann, 1999). Každodennost se však může proměňovat a to v případech, kdy v našem životě uděláme nějakou změnu, která naruší naše každodenní návyky a rutinní chování. Ať již jde o změnu v námi žité společnosti, jako je ukončení školy, změna práce nebo narození dítěte, ke změně může rovněž dojít v rámci migrace do jiné země a tudíž společnosti. Každodenní životy migrujících se přesouvají do jiného prostředí, ve kterém se musejí adaptovat a pozměnit své každodenní rutiny tak, aby odpovídaly jejich novému životu. I zde však dochází k určitému přenášení původní každodenní rutiny do nového prostředí. Jak uvádí Alijevová, člověk se i mimo domov snaží reprodukovat vzorce udržování domácího pořádku, který je mikromodelem sociálního pořádku (2015, str. 176).

2.2 Migrace

Migrace se vyznačuje pohybem lidí z jednoho místa na jiné za určitým účelem. Není to však moderní proces, který by byl charakteristický až pro poslední desetiletí. Naopak, jak uvádějí sociolog Stephen Castles a politolog Mark Miller, „*lidé se vždy stěhovali za novými příležitostmi nebo aby unikli chudobě, konfliktům či zhoršování životního prostředí*“ (2009, str. 2). Nejedná se tedy o nový proces, nýbrž o proces, který se ve společnostech objevoval již dříve. Je však nutné dodat, že migrace se v posledních desetiletích stala mnohem dostupnější skrze politické a kulturní změny a rovněž díky rozvoji dopravních a komunikačních technologií (ibid., str. 2-3).

Základní charakteristikou migrace je změna (Janků, 2006, str. 13). Antropolog Zdeněk Uherek et al. tuto charakteristiku rozvíjejí a představují migraci jako „*pohyb v prostoru za účelem změny místa pobytu. Tento pohyb může být zamýšlen jako dočasný nebo jako trvalý, může být chápán jako pozitivní změna nebo jako vynucené rozhodnutí, může se dokonce realizovat jako transfer člověka proti jeho vůli, kdy je tělo přemístěno bez jeho vlastní aktivity na jiné místo*“ (Uherek et al., 2016, str. 7). Migrace se však vyznačuje třemi dimenzemi, které ji oddělují od ostatního pohybu lidí jako je například dojíždění za prací do zahraničí nebo krátkodobé návštěvy a turistika. Tyto tři dimenze představují změnu bydlení, změnu zaměstnání a proměnu v sociálních vztazích (Simmons, 1987 in: Uherek et al., 2016, str. 7). Janků (2006) dále dodává, že přestože ke stěhování lidí docházelo již v minulosti, pojem migrace je dnes pevně ukotven v diskurzu politické organizace světa. Například OSN pojímá migraci jako delší než jednorocní pobyt za hranicemi státu, odkud daná osoba pochází (Janků, 2006, str. 14).

S pojmem migrace rovněž souvisí pojmy imigrace, emigrace nebo mobilita. Mobilita je termín označující pohyb člověka z jednoho místa na druhé (Šmídová, 2015, str. 34). Mobilita tak úzce souvisí s migrací, která se stejně jako mobilita vztahuje k pohybu lidí z jednoho místa na druhé. Zatímco mobilita však představuje jakýkoli prostorový pohyb, migrace se vztahuje k pohybu při kterém se jedinec pohybuje v rámci jednoho státu nebo překračuje hranice národních států. Edna Shkoler et al. považují mobilitu za jakýkoli pohyb mezi místy, zaměstnáním nebo sociálními třídami (2020, str. 3).

Migraci lze nahlížet dvojím způsobem, kdy emigrace představuje pohyb jedince opouštějícího zemi původu, čímž se z jedince stává emigrant, kdežto příchodem do cílové destinace dochází k imigraci neboli přistěhování a z člověka se stává imigrant (Fialová, 2018).

Migrace je často zkoumaným tématem nejen v antropologii, ale i v dalších sociálních vědách. Antropoložka Caroline Brettell a politolog James Hollifield (2000) poukázali na to, že dříve se studie zabývaly především o to, kdo, kam a proč migruje, nicméně dodávají, že dnes se zájem obrací k pokusu o zachycení zkušenosti samotného migranta a význam sociálních a kulturních změn, ke kterým dochází prostřednictvím opuštění jednoho prostředí a vstoupením do jiného prostředí. Zabývají se tedy jak samotným procesem migrace, tak zkušeností samotných migrantů (Brettell a Hollifield, 2000, str. 4). Častěji se tak objevují osobní příběhy migrujících lidí. Janků dále dodává, že migraci lze zkoumat v různém měřítku. Pomocí studia migrace se tak můžeme zaměřit na individuální pohnutky migrujících osob, subjektivního prožívání jejich migrace, rodinné sítě, hledisko etnických a kulturních skupin, národních států a institucí, ale rovněž i mezinárodní vztahy a globální světový systém (Janků, 2006, str. 20).

Důvodem, proč antropologové rovněž zkoumají migraci, je, že migrační zkušenost jedinců může být ovlivněna jejich věkem, pohlavím, etnicitou nebo socioekonomickými podmínkami (UNDP, 2010, str. 3).

2.2.1 Typy migrace

Lidé migrují z různých důvodů, ať již kvůli práci či studiu, nebo kvůli enviromentálním nebo politickým důvodům, či za lepším životem nebo rodinnými příslušníky. K migraci se však dlouhodobě uchyluje 2-3% světové populace (Castles a Miller, 2009, str. 12). Jak dále uvádějí Castles a Miller (2009), migrace není jen reakcí na obtížné podmínky v místě, odkud lidé pocházejí, ale rovněž představuje proces hledání lepších příležitostí a životního stylu jinde než v domácím prostředí (2009, str. 5). Právě z tohoto důvodu, kdy lidé migrují do jiných zemí z různých důvodů, pracuje většina autorů s různými typologiemi migrace.

Antropolog David Henig (2007) přichází s všeobecným rozdělením migrace dle určitých kritérií jako je lokalizace a časová dimenze migrace nebo její příčiny. Na základě lokalizace tedy migraci dělí na mezinárodní a vnitřní, kdy mezinárodní představuje migraci mezi jednotlivými státy či kontinenty, kdežto vnitřní představuje pohyb lidí v rámci jednoho státu. Mezinárodní migrace může být rovněž dále rozdělena na mezikontinentální a kontinentální. Časové kritérium dělí migraci na permanentní a dočasnou, kdy permanentní migrace představuje pohyb lidí bez možnosti či ochoty vrátit se do původní vlasti, kdežto dočasná charakterizuje migraci, která má jen určitou délku trvání po jejímž uplynutí se osoba navrácí do původní vlasti. Kritérium příčiny rozděluje migraci na dobrovolnou a nedobrovolnou, kdy dobrovolná migrace představuje akt vědomé a dobrovolné volby opustit místo původu a vydat se do jiného prostředí, naopak nedobrovolná migrace představuje akt nedobrovolného rozhodnutí (Henig, 2007, str. 36).

Antropoložka Nancie Gonzalez (1961, 1989 a 1992 in: Brettell a Hollifield, 2000) představuje pět typů migrace, kam zařazuje migraci sezónní, dočasnou, nesezónní, opakující se, kontinuální a trvalou. V pozdějších letech k těmto typům přidala ještě migraci konfliktní, pomocí které je popsán pohyb obyvatelstva v situaci, kdy utíkají před násilným konfliktem v domovské společnosti (Gonzalez, 1961, 1989 a 1992 in: Brettell a Hollifield, 2000, str. 99). Tato typologie migrace však představuje především časovou dimenzi migrace, tj. jak dlouho migranti v nové společnosti zůstávají. Důležitým bodem, který je rovněž třeba vyzdvihnout, je, že Gonzalez (ibid.) rovněž poukazuje na fakt, že migrace není pouze jednosměrná a definitivní,

ale že jde o proces, kdy se lidé navracejí do původního prostředí, odkud pocházejí, ať již na delší či kratší dobu.

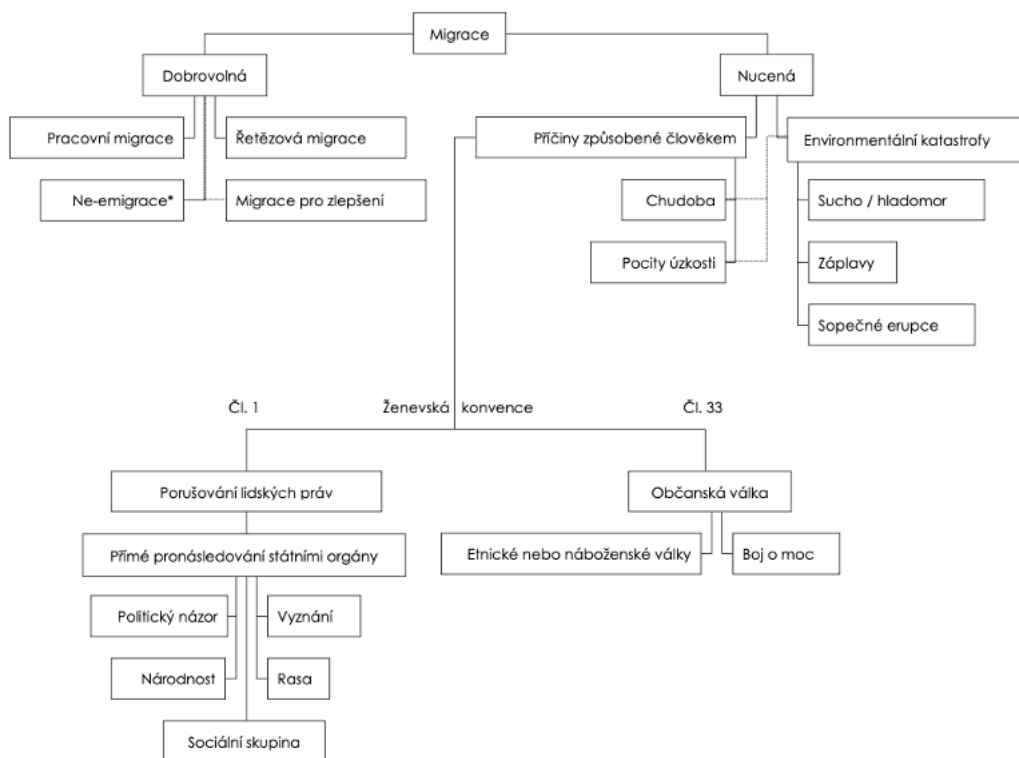
Dalším autorem, který se pokusil o vytvoření typologie migrace je Petersen (1970), který migraci dělí na primitivní, vynucenou, násilnou, dobrovolnou a masovou, které rozdělil na základě ekologických, ekonomických a sociálně politických důvodů. Zároveň však uvádí, že typy migrací se mění v čase a na základě vnějších faktorů, které se rovněž neustále proměňují (Petersen, 1970 in: Drbohlav a Uherek, 2007, str. 5). Primitivní migrací Petersen myslí migraci, ke které dochází kvůli ekologickým tlakům. Tento typ migrace je častější v předindustriálním období, kdy představuje především kočování a putování z jednoho místa na druhé kvůli vypuzujícím elementům. Dalším typem je migrace násilná a vynucená, kdy jsou skupiny lidí deportovány či vyhnány z jednoho prostředí do jiného, aniž by byl brán v potaz jejich názor. Často se tak jedná o vysídlení či útěk těchto lidí z daného místa. Protipólem k vynucené a násilné migraci je migrace dobrovolná, ke které dochází z vlastního rozhodnutí migrujících, tj. nejsou k migraci ničím nuceni a často se i rozhodují, kam přesně budou migrovat. Posledním typem je migrace masová, kterou Peterson charakterizuje jako migraci, která není nijak vynucená, ale nelze o ní říct, že by se jednalo o migraci na základě individuálních motivací. Tato migrace tak není individuální, ale kolektivní činností (Uherek et al., 2016, str. 35). Geograf Dušan Drbohlav a antropolog Zdeněk Uherek však doplňují, že Petersenova typologie může jen stěží pokrýt rozmanitost migrace a byla tak již několikrát přepracována či doplněna o další typy (Drbohlav a Uherek, 2007, str. 5).

Encyklopedie migrace rovněž představuje jednotlivé typy migrace jako je mezinárodní a vnitřní, nucená a dobrovolná, legální a nelegální nebo ekonomická a politická, zároveň však dodává, že se tyto kategorie často překrývají a ne všechny migranty lze zařadit do přesně ohraničených kategorií. Příkladem může být migrant, který opustil zemi původu z donucení kvůli pronásledování, ovšem cílovou zemi si vybírá dobrovolně (Čerňanská, 2017).

S podrobnější typologií migrace přichází Andreas Demuth (2000 in: Janků, 2006), který přišel s přehledovým schématem, který představuje jednotlivé typy migrace. Jak lze vidět na obrázku č. 1 viz níže, základními typy migrace jsou migrace dobrovolná a nucená, které se následně více dělí na základě příčiny migrace. Mezi dobrovolnou migraci Demuth (2000 in: Janků, 2006, str. 15) řadí migraci pracovní, řetězovou, ne-emigraci, která je charakterizována pracovními a studijními pobyty, a nakonec migraci pro zlepšení, tj. lepší podmínky a životní styl v novém prostředí. Nucenou migrací pak má namysli migraci, kdy se lidé dobrovolně nerozhodují k migraci, ale jsou k ní donuceni vnějšími podmínkami jako jsou enviromentální

katastrofy, tj. sucho a s tím spojený hladomor, záplavy nebo sopečné erupce, dále pak příčiny způsobené člověkem. Tyto příčiny způsobené člověkem jsou různého typu, ať již jde o občanské války z důvodu boje o moc či z důvodu etnických a náboženských válek v zemích původu, nebo v zemi původu dochází k rozsáhlému porušování lidských práv, kdy dochází k pronásledování či dokonce vraždění lidí na základě jejich politického názoru, vyznání, národnosti, rasy nebo sociální skupiny.

Schéma 1: Rozdělení migrace na dobrovolnou a nucenou

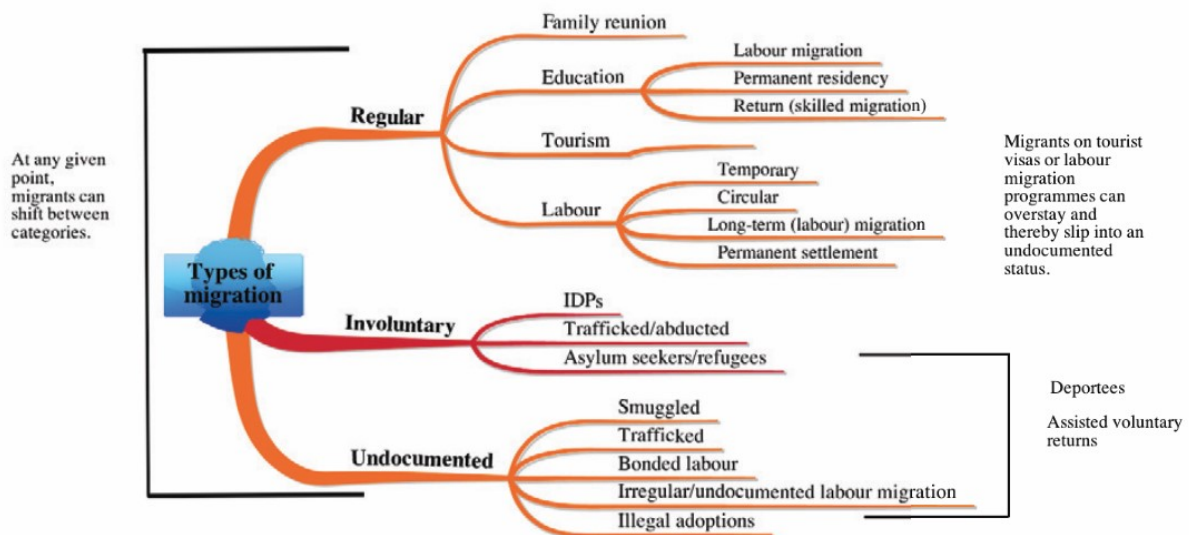
* Pracovní a studijní pobyty.

Obrázek č. 1 – Typologie migrace dle Demutha

Zdroj: Demuth, 2000, str. 38 in: Janků, 2006, str. 15.

S vlastní typologií migrace přišla rovněž organizace OSN (2010), která uvádí, že je třeba klasifikovat různé formy pohybu lidí po světě, protože ne vždy jsou tyto pohyby jasně vymezeny. Do její typologie migrace tak řadí pohyb v rámci hranic i mimo ně, dále migraci dobrovolnou, tj. z rodinných důvodů, za prací nebo za studiem, nebo vynucenou, tj. v důsledku konfliktů a přírodních katastrof, dále dočasnou, sezónní nebo dlouhodobou/trvalou, ale rovněž i regulérní (s doklady) a neregulérní (bez dokladů) migraci. Tyto jednotlivé typy migrace lze

lépe vidět na obrázku č. 2 viz níže, kde jsou podrobněji rozepsány jednotlivé kategorie a důvody migrace. Na schématu lze rozeznat tři základní typy migrace, které dále obsahují další typy a kategorie příčin a důvodů migrace. Prvním typem je tedy regulérní migrace, kam se řadí například sloučené rodiny, migrace za účelem vzdělání nebo za účelem práce, ale rovněž i turismus, kdy v zemích vyžadujících turistická víza může dojít po jejich zaniknutí k přesunu do kategorie nedokumentované migrace. Druhým základním typem migrace dle OSN je nedobrovolná migrace, kam se řadí vnitřně vysídlené osoby (VVO), tj. osoby, které musely uprchnout ze země původu, dále osoby, které byly uneseny či s nimi bylo obchodováno, a rovněž uprchlíci a žadatelé o azyl. Posledním, třetím typem je nedokumentovaná migrace, kam se řadí ilegální adopce, obchodování s lidmi, propašování lidí, otrocké práce a nepravidelná a nedokumentovaná migrace za práci.

Obrázek č. 2 – Typologie migrace dle organizace OSN

Zdroj: UNDP, 2010, str. 4.

Jak jsem naznačila výše, existuje velký počet typů migrace, které se nicméně vzájemně překrývají. Základní rozdělení však lze charakterizovat jako dobrovolnou a nedobrovolnou migraci, na jejichž základě se dále rozvíjejí další typy a formy migrace z různorodých důvodů a různými způsoby. Můžeme shrnout, že zatímco dobrovolná migrace představuje často vlastní rozhodnutí migrujících za účelem práce, studia nebo lepšími možnostmi v dalších oblastech života a jedná se tak o migraci legální, neboť si migrující vyřídí povinnou administrativu. Nedobrovolná migrace zahrnuje často nelegální migraci jako je pašování lidí nebo migrující

utíkající z politických, ekonomických, sociálních důvodů nebo z důvodů přírodní katastrofy. Tyto typologie jsou následně využívány během migračních krizí za účelem porozumění důvodům migrace a případně za účelem pomoci těmto migrujícím. Jak uvádí Brettell a Hollifield (2000), antropologové se na tyto typologie stále spoléhají tím, že díky nim zachycují různé migrační strategie. Zároveň si jsou však vědomi, že tyto typologie rozlišující různé druhy migrací nabízejí statický a homogenní obraz procesu, který je naopak v životech migrantů velmi flexibilní (Brettell a Hollifield, 2000, str. 101-102).

2.2.2 Migrující studenti

O studentech, kteří se vydávají za studiem do zahraničí, se v literatuře ale i v obecné diskuzi mluví jako o zahraničních studentech. Zahraniční studenti tak představují „jednotlivce, jejichž hlavním cílem je získání (určité formy) vysokoškolského vzdělání v zemi, ve které nemají trvalý pobyt ani místní občanství, bez ohledu na způsob studia“ (Shkoler et al., 2020, str. 19). Studenti migrující za vzděláním, ať již jen na jeden semestr nebo na celé studium, jsou však dle autorů často opomíjeným tématem ve výzkumu migrace (King a Raghuram, 2013; Andressen, 1991 in: Li et al., 1996, Van Mol a Timmerman, 2014; Brooks a Waters, 2011). Li et al. (1996) přichází s úvahou, že důvodem, proč se o migraci studujících zajímá malé množství akademiků, je dočasnost studia v zahraničí a vysoká pravděpodobnost návratu do zemí původu. Dalším důvodem může být i skutečnost, že migrující (mobilní) studenti stále představují na zahraničních univerzitách menšinu z celkového počtu zapsaných studentů (Van Mol a Timmerman, 2014, str. 465). Socioložka Rachel Brooks a geografka Johanna Waters uvádějí, že celkové studium pohybu lidí bylo sociálními vědci dlouho opomíjeno tím, že se soustředili především na zkušenosti před a po migraci (2011, str. 129). Dle Li et al. je migrace studentů zvláštní formou migrace, neboť migrace za vzděláním je nezpochybnitelně propojená s ostatními typy migrace a stěhováním a je tak nutné, aby byla považována za součást mezinárodních migračních systémů (1996, str. 52). Rovněž James (2018) považuje mobilitu studentů za specifický typ migrace a to kvůli jejímu krátkému trvání. Autorky Brooks a Waters dále uvažují nad tím, zda by studenti neměli být považováni za podskupinu jiných typů migrantů jako jsou například vysoce kvalifikovaní migranti, nebo zda tvoří samostatnou skupinu (2011, str. 82). Pokud bychom se tak měli vrátit k typologii migrace, migrující studenty lze zařadit do typu dobrovolné migrace, kdy se studenti k migraci za vzděláním rozhodují dobrovolně a často si o dobrovolně vybírají instituci, kde by rádi studovali. Dále se rovněž jedná o migraci dočasnou, neboť na univerzitě studenti tráví pouze určitý čas, po jehož uplynutí

se buď navracejí do zemí původu či se stávají migranty jiného typu jako je pracovní migrace. Dle Demuthovy typologie se tyto studijní pobyty řadí k tzv. ne-emigraci, kam je řazena jak pracovní migrace, tak studijní pobyty. Důvodem, proč jsou studijní pobyty řazeny pod kategorií ne-emigrace, může být fakt, že studující sice na nějaký čas emigrují do jiného státu, po ukončení studia či jeho části se však následně vrací do zemí svého původu. Dle typologie ustanovené OSN se migrace za vzděláním řadí do kategorie regulérní migrace, kdy si studenti zařizují potřebné dokumenty, díky kterým se stávají regulérními studenty na zahraničních univerzitách.

Jedním z problémů, se kterým se autoři často setkávají je, zda v souvislosti se studenty studujícími v zahraničí používat spíše termín migrace či termín mobility. Geografové Russell King a Parvati Raghuram uvádějí, že zatímco krátký časový rámec studia v zahraničí a vyšší pravděpodobnost návratu do rodné země spíše využívá termínu mobilita, dlouhodobější stěhování za několikarokním studijním programem a s nižší pravděpodobností návratu do země původu jednoznačně odpovídá definici mezinárodní migrace (King a Raghuram, 2013, str. 129). Michaela Šmídová dodává, že vysokoškolskou mobilitou je rozuměna především mobilita (pohyb) v prostoru, kdy se student stěhuje do jiné země, ovšem souvisejí s ní rovněž i další složky mobility, jako je například sociokulturní složka, kdy se student v zahraničí setkává s jinou společností a kulturou (2015, str. 34). Přesto jsou pojmy migrace a mobility zaměňovány a každý autor jich ve svých textech využívá jinak. Shkoler et al. přicházejí s termínem akademická mobilita, která představuje pohyb studentů a vyučujících do jiné země (2020, str. 3). Ať se mluví v souvislosti se studenty v zahraničí o migraci či o mobilitě, vždy je potřeba ji odlišovat od celkového pojmu migrace a především pak od dalších typů migrace a mobilit. Většina autorů tak využívá pojmů „mobilita/migrace studentů“, „akademická mobilita“ a další.

Mobilita studentů, ačkoli dnes výrazně rozšířená tak, aby se jí mohlo účastnit co největší množství studentů a tudíž je tak i významně podporovaná, není novým fenoménem. Jak uvádí Šmídová, již dlouho před vznikem národních států existoval tzv. evropský vysokoškolský prostor, v rámci kterého docházelo k výměně studentů, informací, vědění a kultury na jednotlivých univerzitách (2015, str. 31). To se změnilo právě se vznikem národních států, kdy byl kladen velký důraz na tzv. národní (domácí) vzdělávání. Ve 20. století se pak opět vzdělávací instituce navracejí k mezinárodní spolupráci (ibid.)

2.3 Mezinárodní vzdělávání

Když se řekne mezinárodní vzdělávání, často si jednoduše představíme, že jde o vzdělávání v zahraničí namísto v zemi původu. Takto jednoduché to však není a pod pojmem mezinárodní vzdělávání se skrývá mnoho charakteristik. Jak uvádějí Mary Hayden a Jeff Thompson: „Pojem *„mezinárodní vzdělávání“* je velmi používaný, a to jak v běžné slovní zásobě, tak i ve vzdělávacím diskurzu. Není však dobře definován¹“ (Hayden a Thompson, 1995, str. 327). Tento pojem je často charakterizován od obecných po specifické konceptualizace. Zatímco to nejvíce obecné pojetí představuje interpretace, kdy mezinárodní vzdělávání zahrnuje všechna vzdělávací úsilí zaměřující se na mezinárodní orientace v předávaných znalostech, vědomostech a postojích (Husén & Postlethwaite, 1985, str. 2660 in: Hayden a Thompson, 1995, str. 328). Konkrétnější interpretaci mezinárodního vzdělávání představuje Harvard Educational Review z roku 1985, které mezinárodní vzdělávání vidí jako nástroj pro přípravu mladých lidí na budoucí život v globálním světě a na mezinárodním trhu, který je charakteristický rozvojem nových možností cestování, komunikačních sítí a technologií, ničením životního prostředí a celkově s nemožností žít v uzavřené bublině vlastního města či státu (Harvard Educational Review, 1985 in: Hayden a Thompson, 1995, str. 328).

Sociolog Robin Cohen (2019) uvádí, že přestože mezinárodní vzdělávání funguje v různých úrovních ať již jde o věk či samotné vzdělávací instituce, největší poptávka existuje v případě vysokoškolského vzdělávání. Nejvíce zahraničních studentů pak přijímají především anglofonní země jako je USA, Velká Británie, Kanada nebo Austrálie (Cohen, 2019, str. 172-173). Nejsou to však pouze anglofonní země, které zažívají obrovský příval zahraničních studentů, ale i další země, jako je například Česká republika, která jen mezi lety 1999 a 2009 přilákala až 25 000 zahraničních studentů, tj. ze 4 583 studentů v roce 1999 došlo k nárůstu na 30 624 zahraničních studentů v roce 2009 (King a Raghuram, 2013, str. 127). Existují však preferované směry, kam studenti za vzděláním v zahraničí migrují. Nejčastěji jde o směr z Východu na Západ, z neanglicky mluvících zemí do anglicky mluvících zemí a za tzv. elitními institucemi (Brooks a Waters, 2011, str. 115-116).

Jaké jsou však důvody a motivace studentů, kteří se rozhodli vzdělávat se v zahraničí? Sociolog Christof Van Mol a antropoložka Christine Timmerman uvádějí, že každý student má jiná očekávání, důvody a motivace pro jejich volbu vzdělávat se v zahraničí. Zároveň tyto

¹ Z anglického originálu: The concept of 'international education' is a well-used one, both in common vocabulary and in educational discourse. It is not, however, well defined (Hayden a Thompson, 1995, str. 327).

důvody nejsou omezeny na jediný důvod, ale může jich být mnohem více (2014, str. 473). Dle Shkoler et al. (2020) jsou studenti poháněni jak vnitřními, tak vnějšími motivačními silami. Mezi vnitřní síly například řadí pocit výzvy studia v zahraničí, zájem o studium v zahraničí nebo pocity úspěchu. Mezi vnější síly pak řadí naopak sociální normy, vliv vrstevníků, tlak rodiny nebo finanční důvody (Shkoler et al., 2020, str. 64). Největší očekávání spojená se vzděláváním v zahraničí mají studenti ve zdokonalení cizího jazyka, osobním rozvoji a poznání nové společnosti a prostředí (Šmídová, 2015, str. 43). To ostatně potvrzují rovněž Van Mol a Timmerman (2014), kteří zlepšení jazykových dovedností dávají do spojitosti s vylepšením životopisu a tím lepším postavením u přijímacích pohovorů. Samotná společnost, do které se studenti vrací, těží ze získaných znalostí těchto studentů, jako jsou nejnovější znalosti ohledně technologií, zahraniční zkušenosti a vazby s okolním světem, lepší jazykové dovednosti a mnoho dalších dovedností a schopností. Právě tyto dovednosti a zkušenosti ze zahraničí zajišťují studentům výhodnější pozici na pracovním trhu a v očích potenciálních zaměstnavatelů (Li et al., 1996). S tím ostatně souhlasí i další autoři (Brooks, Waters, & Wilson, 2012 in: Šmídová, 2015). Šmídová následně uvádí, že právě vzdělávání v zahraničí je považováno za prestiž, čímž je zvyšován symbolický kapitál daného jednotlivce (2015, str. 32). Právě pak hromadění kapitálu je pro studenty významnou aktivitou, která jim může zvýšit šance na lepší společenské a pracovní umístění. Jak uvádí Brooks a Waters, zahraniční vzdělání je pojímáno z hlediska různých "akumulačních strategií", tj. akumulace kulturního, sociálního a nakonec i ekonomického kapitálu (2011, str. 60). Zatímco sociální kapitál je tvořený společenskými závazky, který je za určitých podmínek směnitelný za ekonomický kapitál, ekonomický kapitál je okamžitě a přímo směnitelný za peníze a může být institucionalizován ve formě vlastnických práv. Kulturní kapitál je za určitých podmínek směnitelný za ekonomický kapitál a může být institucionalizován ve formě vzdělávání (Brook a Waters, 2011, str. 60-61). Můžeme tak shrnout, že kulturní kapitál představuje jak formální akademické kvalifikace, tj. diplom ze zahraniční univerzity, který může být pro mnoho zaměstnavatelů lákavým bonusem a tudíž důvodem k přijetí daného jedince do pracovního procesu, tak například i znalosti anglického či jiného cizího jazyka a především pak znalost jiných kultur a společností, které se rovněž stávají neocenitelnými schopnostmi jedince. Není to však pouze akademická kvalifikace v podobě univerzitního diplomu či vynikající jazykové schopnosti, ale studium v zahraničí rovněž mezi podporuje nezávislost, odolnost nebo samostatnost studentů, což jsou rovněž velmi vysoce ceněné schopnosti důležité jak pro osobní, tak profesní život.

S těmito důvody, proč se studenti vydávají do zahraničí, souvisejí tzv. push a pull faktory, které jsou často zmiňovány rovněž se samotným pojmem migrace. Obecně jsou push a pull faktory charakterizovány jako faktory ovlivňující rozhodnutí o migraci, tj. migranty něco z místa, kde žijí, vypuzuje (push faktory) a naopak je něco do cílové země přitahuje (pull faktory) (Uherek et al., 2016, str. 33). Migrační pohyb pak nastává ve chvíli, kdy push a pull faktory dosáhnou určité intenzity, na základě které se jedinec rozhodne k migraci do cílové země (Drbohlav a Uherek, 2007, str. 6). Jak uvádí Uherek et al., „*faktory spojené s místem původu a cílovou destinací mohou být trojího druhu: mohou být pozitivní a fixovat nebo přitahovat jedince, negativní a vypuzovat, resp. odrážet ho nebo neutrální, které nemají na jeho migraci vliv*“ (2016, str. 33-34). Everett S. Lee představuje čtyři body, které představují push a pull faktory. Jsou to zaprvé faktory spojené s místem původu, zadruhé faktory spojené s cílovou destinací, zatřetí překážky a začtvrté osobní faktory (Uherek et al., 2016, str. 33).

Již zmíněné push a pull faktory mají vliv rovněž na rozhodnutí o studiu v zahraničí. Mezi push faktory vypuzující studenta z místa původu patří například nedostatek míst pro studenty, nedostatečná kvalita vzdělávání nebo politická situace. Mezi pull faktory cílové destinace, kde by student rád studoval, naopak patří pověst dané země a univerzity, kvalita vzdělání a další. Push a pull faktory však lze otočit a vztáhnout i na rozhodnutí zůstat v místě původu a nevydat se na studijní pobyt do zahraničí. Často mají tyto faktory podobu obav a strachu či nějakých překážek, které jedince přesvědčují o tom, aby zůstal doma. Často se jedná o vliv přátel a rodiny, nedostatek informací, příliš složitá administrativa, podmínky mobility nebo podmínky uznání kreditů domácí univerzitou, nedostatečné znalosti cizího jazyka, nemožnost či ztížená možnost sehnat ubytování, odlišný styl výuky, nebo finanční náklady (Souto-Otero et al., 2013, str. 71). Souto-Otero et al. shrnují tyto faktory a bariéry do pěti typů: 1) finanční bariéra, 2) bariéra související se srovnatelností vysokoškolského systému, 3) bariéra v oblasti informovanosti, 4) osobní zázemí a 5) sociální zázemí (2013, str. 72).

2.3.1 Typy vzdělávání v zahraničí

Vzdělávání v zahraničí neexistuje pouze jako jeden typ tohoto vzdělávání, naopak představuje různé typy a možnosti, jak mohou studenti v zahraničí studovat. Jednotlivé typy vzdělávání v zahraničí se mohou lišit na základě délky a formy studia, případně z jakého důvodu se studující rozhodli pro studium v zahraničí.

Sociolog Richard Arum (1987) představuje rozdělení mezinárodního vzdělávání do tří částí. První částí je mezinárodní studium, které je charakterizováno jako všechny vzdělávací aktivity jakéhokoli druhu jako je výuka, studium nebo výzkum, na nichž se podílejí lidé ze dvou či více národů. Druhou částí jsou mezinárodní výměnné pobyty v rámci vzdělávání, které Arum charakterizuje jako programy, kdy lidé jedné země učí, studují či dělají výzkum v jiné zemi než v té, odkud pocházejí. Zároveň během těchto výměnných pobytů dochází k tomu, že se lidé setkávají s jinou kulturou a společností, náboženstvím a politikou, která se odlišuje od jejich vlastní. Třetí částí mezinárodního vzdělávání je technická pomoc zemím Třetího světa (Arum, 1987 in: Moran Hansen, 2002, str. 5-8).

Jane Knight (2011a, 2014, 2017 in: Shkoler et al., 2020, str. 7) naopak představuje tři kategorie přeshraničního vzdělávání, které lze vidět v přehledné tabulce níže. První generace je charakterizována studentskou mobilitou, kteří se stěhují za studiem a vzděláním do zahraničí. Může se jednat jak o celý jeden stupeň studia jako je bakalářské či magisterské studium, tak se rovněž může jednat pouze o krátké mobility, kdy studenti vyjíždějí na zahraniční univerzitu pouze na několik měsíců kvůli studiu, stáži či výzkumu. Druhou generaci představuje mobilita programů a poskytovatelů, kdy dochází k mobilitě celých programů, akademických institucí nebo poskytovatele vzdělání do zahraničí. Příkladem mohou být například virtuální univerzity či instituty poskytující jazykové certifikáty v zahraničí jako je například British Council. Poslední, třetí generaci představují vzdělávací centra, tj. speciální centra určená pro získávání znalostí a vzdělávání jak místními, tak zahraničními studenty (Knight, 2011a, 2014, 2017 in: Shkoler et al., 2020, str. 7-13).

Table 1.1 Three generations of international mobility

<i>Crossborder education</i>	<i>Primary focus</i>	<i>Description</i>
First generation	Student/people mobility Movement of students to foreign country for education purposes	Full degree or for short-term study, research, field work, internship, exchange programmes
Second generation	Programme and provider mobility Movement of programmes or institutions/companies across jurisdictional borders for delivery of education	Programme mobility Twinning Franchised Articulated/validated Joint/double award Online/distance Provider mobility Branch Campus Virtual University Merger/Acquisition Independent Institutions
Third generation	Education hubs Countries attract foreign students, researchers, workers, programmes, providers, R&D companies for education, training, knowledge production, innovation purposes	Student hub Students, programme providers move to foreign country for education purposes Talent hub Students, workers move to foreign country for education and training and employment purposes Knowledge/innovation hub Education researchers, scholars, HEIs, R&D centres move to foreign country to produce knowledge and innovation

Obrázek č. 3 – Kategorie mezinárodního vzdělávání

Zdroj: Shkoler et al., 2020, str. 7

King a Raghuram (2013) se zaměřují přímo na studium v zahraničí a představují tři typy vzdělávání v zahraničí z hlediska délky těchto studijních pobytů. Prvním typem je kreditová mobilita, kdy studenti vyjíždějí pouze na určitý počet semestrů (typicky jeden, maximálně dva), které jsou součástí jejich domácích studijních programů. Tímto typem je studenty nejčastěji využívaný program Erasmus. Druhým typem je diplomová či programová mobilita, kdy student vyjíždí do zahraničí na dobu celého studijního programu jako je bakalářské či magisterské studium. Student tak v zahraničí tráví více let a diplom získává po ukončení zahraniční univerzity. Třetím typem jsou různé dobrovolné a povinné programy kratšího trvání jako jsou letní školy či exkurze nebo stáže (King a Raghuram, 2013, str. 129).

Brooks a Waters (2011) se věnují spíše mobilitě zahraničních studentů, kterou rozdělují na spontánní a organizovanou, které se podobají typologii zahraničního studia Kinga a Raghurama (2013). Zatímco spontánní mobilita představuje mobilitu, kdy si studenti zařizují cestu do zahraničí na vlastní pěst, tj. sami, a to obvykle na celé bakalářské, magisterské či

postgraduální studium, organizovaná mobilita na druhou stranu představuje mobilitu, která je organizovaná skrze dvoustranné či vícestranné programy, v jejichž rámci mohou studenti studovat v zahraničí (Brooks a Waters, 2011, str. 70). V Evropě jsou pak rozšířené spíše organizované mobility a to nejčastěji přes program Erasmus. Když se tedy vrátíme zpět k typologii Kinga a Raghurama (2013), spontánní mobilita představuje v jejich pojetí mobilitu diplomovou či programovou, kdežto organizovaná mobilita představuje mobilitu kreditovou. Ačkoli je charakteristika téměř totožná, pojmosloví je odlišné, což poukazuje na fakt, že studium mobility studentů je často opomíjeným tématem v sociálních vědách a nemá tak zcela ukotvené definice a typologie.

2.3.2 Erasmus studijní pobyty

Erasmus studijní pobyty představují jednu z mnoha možností, jak vyjet coby student do zahraničí. Manuel Souto-Otero et al. uvádějí, že „*Erasmus je nejrozsáhlejší výměnný program pro vysokoškolské studenty v Evropě a stěžejní program EU*“² (2013, str. 70). Mimo Erasmus existují další možnosti, jak se vydat na studium či stáž do zahraničí, jako jsou meziuniverzitní dohody, fakultní dohody, mezinárodní smlouvy a mnoho dalších. Ačkoli se programu Erasmus účastní pouze evropské země a univerzity, přesto je pro mnoho studentů velmi lákavou a využívanou možností výjezdu do zahraničí a to především díky snadné administrativě a financování pobytu pomocí vyplácených stipendií. Dalším pozitivem je rovněž možnost vyjet až na 12 měsíců, kterých mohou studenti využít buď v rámci jednoho výjezdu či vyjet na několik semestrů do vícero zemí či studijní výjezd kombinovat se stáží.

Přestože se může zdát, že výjezd na studijní pobyt do zahraničí je v rámci programu Erasmus velmi využívaný, Van Mol a Timmerman přicházejí se statistikou, že v rámci programu Erasmus vyjíždí pouze 4,51 % studentů z celkového počtu studentů ze zemí, které se tohoto programu účastní (European Commission, 2011: 25 in: Van Mol a Timmerman, 2014, str. 465). Vossensteyn et al. (2010 in: Souto-Otero et al., 2013, str. 71) dokonce uvádějí ještě menší procento studentů, tj. necelé 4 %, kteří v rámci programu Erasmus vyjíždějí na studijní pobyt do zahraničí. I přes takto malé procento studentů vyjíždějících na studijní pobyt do zahraničí, je program Erasmus nejznámějším programem studentské mobility v Evropě a

² Z anglického originálu: Erasmus is the largest mobility student exchange scheme for higher education in Europe and the flagship program of the EU.

představuje přibližně třetinu všech mobilních studentů na kontinentu (Sussex Centre for Migration Research, 2004 in: Brooks a Waters, 2011, str. 78).

Když se vrátíme k typologii zahraničního vzdělávání, program Erasmus můžeme zařadit mezi mezinárodní výměnné pobyty v rámci vzdělávání, které charakterizoval Arum (1987 in: Moran Hansen, 2002). Tyto výměny jsou charakteristické tím, že si student vybírá, do které země a na jakou univerzitu by rád vyjel a kam je zahraničním oddělením nominován. Pakliže je student vybrán, může vyrazit na studijní pobyt na jím vybranou univerzitu, která má obdobný systém vysílání jejich studentů na zahraniční univerzity. Takto to mají všechny univerzity účastníci se programu Erasmus. Pokud se zaměříme na typologii Jane Knight (2011a, 2014, 2017 in: Shkoler et al., 2020), program Erasmus se řadí do studentské mobility, která je charakterizována právě stěhováním studentů kvůli studiu do zahraničí. King a Raghuram (2013) jsou jedinými autory, kteří se zmiňují o programu Erasmus a zařazují jej do kreditové mobility, která je charakteristická tím, že studenti vyrážejí na studijní pobyt na jeden až dva semestry. Program Erasmus se rovněž vyznačuje krátkou dobou, kterou studenti v zahraničí tráví, a přestože mnoho studentů využívá celých 12 měsíců, během kterých mohou trávit studijní čas v zahraničí, stále jsou spíše využívány pouze jednosemestrální výjezdy na zahraniční univerzitu.

2.4 Shrnutí teoretické části

V první kapitole jsem se zaměřila na pojem každodennosti v sociologické perspektivě. Většina autorů (Petrusek, 2018; Ferguson, 2009; Kosík, 1963) se shoduje, že každodennost představuje souhrn rutin, které vykonáváme každý den. Každodennost tak zahrnuje nejen činnosti spánku, dopravy do práce a domů a další činnosti spojené s naším bytím, ale rovněž i nahodilé a příležitostné události a činnosti. Tématem každodennosti se tak zabývám, neboť všichni studující mají určitou rutinu, kterou dodržují a která se s odjezdem na studijní pobyt částečně mění. Nemění se však drasticky, neboť lidé si tyto rutiny přivázejí s sebou a často se tak mění pouze v rámci kontextu a nového místa, kde se snaží vykonávat podobnou rutinu, kterou jsou zvyklí vykonávat v místech domova.

V další kapitole jsem se věnovala pojmu migrace a jejím typům. Ačkoli je základní charakteristikou migrace, jak jsem již zmínila výše, změna, existuje nespočet typů migrace, které jsou závislé na důvodech a způsobech migrace lidí. Nejčastější rozdělení migrace je na migraci dobrovolnou a nucenou. Zatímco nucená migrace představuje migraci, ke které jsou

lidé často donuceni z důvodu politické represe, útěk před válkou nebo živelními pohromami a dalšími, dobrovolná migrace představuje pohyb lidí z jejich vlastního přesvědčení. Do dobrovolné migrace se pak řadí studentská migrace ať již na celé studium či na semestrální pobyty jako je to u programu Erasmus. Zajímavostí je, že co se týká studentů, neexistuje mezi autory shoda (King a Raghuram, 2013; Šmídová, 2015; Shkoler et al., 2020), zda v jejich souvislosti používat pojmu mobility či migrace. Jiní (Brooks a Waters, 2011; Li et al., 1996; James, 2018) se naopak shodují, že mobilita/migrace studentů je zvláštní formou migrace a přestože se může mluvit o mobilitě studentů, jde nakonec rovněž o jeden z typů migrace. Dilema ohledně užívání pojmu mobilita nebo migrace lze rovněž vidět v souvislosti s propagací studijních pobytů v zahraničí přes program Erasmus, o které jsou studenti (případně vyučující) informováni jako o krátkodobé mobilitě, díky které mohou vycestovat na studijní pobyty, praktické a absolventské stáže nebo na krátkodobé mobility doktorandů.

Ve třetí kapitole jsem se věnovala mezinárodnímu vzdělání a rovněž jeho typům. Rovněž mezinárodní vzdělání nemá ustálenou charakteristiku, která se často pohybuje od velmi obecného vysvětlení až po určitá specifika mezinárodního vzdělávání. Mezinárodní vzdělávání tak v sobě zahrnuje jak dlouhodobé vzdělání v zahraničí, které je charakterizováno úspěšným dokončením univerzitního oboru, tak rovněž krátkodobé pobyty studentů z jiných univerzit ve světě. Mezi tyto krátkodobé pobyty jakožto typ mezinárodního vzdělávání se rovněž řadí studijní pobyty přes program Erasmus, díky kterému mohou studující vyjet na semestr či dva do zahraničí a následně se vrátit zpět na svoji domovskou univerzitu. Důvodů pro zvolení si zahraničního vzdělávání existuje mnoho, ať jde o lepší postavení na trhu práce, zlepšení jazykových dovedností a další. Pro Erasmus studenty je častým důvodem osamostatnění se, zlepšení jazyka země, ve které se rozhodli studovat, případně touha cestovat po jimi zvolené zemi. Studijní pobyty programu Erasmus jsou pak oproti jiným typům mezinárodního vzdělání typické svojí kratší délkou, tj. nejčastěji semestrální pobyt, dále pak formou, neboť oproti ostatním studentům studují jimi vybrané předměty a nikoli povinné předměty ze studijního plánu, a důvodem studujících, proč si cílovou zemi vybrali.

3 Metodologická část

3.1 Výzkumné téma a otázky

Cílem této práce je zjistit, zda a nakolik byl výjezd a každodenní život Erasmus studentů ovlivněn pandemií Covid-19, jakým způsobem a pomocí jakých strategií se vyrovnávali s měnícími se podmínkami a protikoronavirovými opatřeními ve Velké Británii, a jaká další rizika během svého pobytu pocítovali. Jelikož se tedy ve své práci zabývám proměnnou každodennosti Erasmus studentů na jejich studijním pobytu v Durhamu během akademického roku 2021/2022, který se konal stále během probíhající pandemie Covid-19, stanovila jsem si následující výzkumné otázky³:

- 1) Ovlivnila pandemie Covid-19 mobilitu Erasmus studentů v akademickém roce 2021/2022?
- 2) Jakým způsobem ovlivnila pandemie Covid-19 výběr země během přihlašování studentů na Erasmus výjezd?
- 3) Jakým způsobem se proměnil každodenní život Erasmus studentů na jejich studijním pobytu?
- 4) Pomocí jakých strategií se vyjíždějící studenti vyrovnávali s měnícími se podmínkami pro cestování a vstup do dané země jejich výjezdu?
- 5) Jakým způsobem se vyjíždějící studenti vypořádávali s protikoronavirovými opatřeními v zahraničí?
- 6) Setkali se vyjíždějící studenti v rámci svého pobytu s jinými riziky či nebezpečím a pokud ano, ovlivnilo to nějakým způsobem jejich pobyt a jak?

³ Ve své práci využívám výzkumných otázek, jejichž první verze vznikla před výjezdem na studijní pobyt a následně bylo znění výzkumných otázek pozměněno na základě pozorování v terénu, které rovněž určilo znění otázek v polostrukturovaném rozhovoru. Rovněž Hendl uvádí, že pozitivem etnografického výzkumu je možnost doplnění či změny otázek, případně celého výzkumného plánu s ohledem na to, jak se výzkum v terénu vyvíjí (2005, str. 50).

3.2 Výzkumná strategie

V průběhu svého výzkumu jsem využila kvalitativní strategie, přesněji pak etnografického výzkumu. Antropolog Raymond Madden etnografii vysvětluje jako „*kvalitativní sociálně-vědní praxi, která se snaží porozumět lidským skupinám tím, že jeho výzkumník se nachází ve stejném sociálním prostoru jako jím zkoumaná skupina*“ (Madden, str. 16). Vzhledem k tomu, že jsem se sama stala vyjíždějí studentkou na Erasmus a byla jsem tak ve stejném sociálním prostoru, tj. na University of Durham v Anglii, jako ostatní mnou zkoumaní vyjíždějí studenti, pokusila jsem se o zachycení proměny každodenního života na studijním pobytu v zahraničí, který byl ovlivněn rovněž koronavirovými opatřeními jak v samotné Velké Británii, tak i v zemích původu všech mých respondentů

Mezi techniky sběru dat, které budu v rámci svého výzkumu využívat, patří zúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory a autoetnografie. Zúčastněné pozorování probíhalo v průběhu mého pobytu na univerzitě v britském Durhamu, tedy od 22.9.2021 do 24.6.2022. V rámci svého výzkumu jsem pozorovala nejen chování a postoje univerzity k přijíždějícím studentům, jakým způsobem jsou informováni o možnostech jejich příjezdu, ubytování, ale rovněž jsem sledovala, zda univerzita nabízí přehled informací a podpory v rámci Covidových opatření, jako je pravidelné testování, podpora během karantény či finanční pomoc studentům. Dále jsem se snažila rovněž sledovat, jakým způsobem a zda vůbec těchto podpor studenti využívají. Ve svém pozorování jsem se rovněž zaměřila na jakékoli události dějící se v Durhamu, které mohly jakýmkoli způsobem ovlivnit Erasmus studenty a jejich studijní pobyt. Tato pozorování jsem sepisovala jako terénní poznámky, rovněž známé jako fieldnotes. Terénní poznámky představují „*chronologický popis dění ve zkoumaném terénu zaměřený na zodpovězení výzkumného problému a doplněný o výzkumníkovy úvahy a poznámky*“ (Novotná et al., 2019, str. 374). Tyto terénní poznámky mi posléze sloužily jako jeden ze zdrojů k analýze a interpretaci těchto dat. Společně s terénními poznámkami jsem si rovněž vedla terénní deník, kam jsem si zapisovala své osobní zápisy a emoce z daného pozorování. Další technikou sběru jsou rozhovory, které Madden popisuje jako jeden z nejdůležitějších nástrojů, jakým lze ostatní poznat (Madden, str. 67). Rozhovory dle něj dokáží odhalit platné i pravdivé výroky a dále doporučuje užívání spíše otevřených otázek, neboť otevírají dveře k rozšíření odpovědi či k případnému vysvětlení (Madden, str. 69-70). Já jsem během svého výzkumu využila polostrukturovaného rozhovoru, tj. že jsem měla předem připravené otázky, zároveň jsem však jimi nebyla svázána a flexibilně jsem se svých respondentů doptávala či reagovala na jejich odpovědi, které mi přišly pro můj výzkum zajímavé či důležité. Připravená osnova, ať již jde o

tematickou osnovu či předem jasně definované otázky, není na škodu, neboť zajišťuje, že se výzkumník nezapomene na něco zeptat (Novotná et al., 2019, str. 322). Před rozhovory jsem nejprve získala informované souhlasy od všech respondentů, kteří rozhovor poskytovali, a zároveň jsem celý rozhovor s jejich souhlasem nahrávala. Rozhovory se soustředily celkem na pět témat, ke kterým se vždy pojilo určité množství otázek týkajících se daného tématu. Mezi zkoumaná témata tak patřila motivace výběru pobytu, dále Covid-19 a Durham University, volnočasové společenské aktivity v Durhamu a rizika během studijního pobytu. Rozhovory se odehrávaly online, buď na platformě Skype nebo Zoom a konaly se od 3.9.2022 do 4.11.2022.

Rozhovory jsem nejdříve přepisovala doslovně, následně jsem však kvůli velkému množství zadržávání respondentů a dodatkových slov přešla k přepisu selektivnímu, tj. přepisovala jsem pouze informace a odpovědi týkající se výhradně otázek a témat, která byla součástí mého výzkumu. K některým pasážím jsem rovněž musela využít komentované transkripce, kdy jsem si do závorek musela okomentovat vynechání některé mluvy, pauzy, případně smích, pakliže nebylo z přepsání poznat, zda se jedná o humor či sarkasmus.

Vzhledem k tomu, že jsem sama byla jednou z Erasmus studentek, v rámci svého výzkumu jsem se pokusila rovněž o autoetnografii, kterou Ellis, Adams a Bochner popisují jako „*přístup k výzkumu a psaní, popisující a systematicky analyzující osobní zkušenosti za účelem porozumění kulturních zážitků*“ (2010, str. 273). Autoetnografie byla zároveň spojená s mým pozorováním, neboť právě pozorovaná komunikace ze strany univerzity byla mnou samou prožívaná. V rámci své práce jsem se však pokusila zaujmout stanovisko insidera a o svých zkušenostech jsem psala ve třetí osobě, aby nebyla narušena hodnověrnost výzkumu.

3.3 Výběr výzkumného vzorku

Pro svůj výzkum jsem se rozhodla využít účelový výběr základního vzorku, pomocí kterého jsem si vybrala respondenty z různých zemí světa tak, aby se daná země původu neopakovala častěji na úkor jiných národností. Petr Vojtíšek tento výběr výzkumného vzorku popisuje tak, že samotný výzkumník v průběhu výzkumu posuzuje, kdo se více hodí pro potřeby a zaměření výzkumu (Vojtíšek, 2012, s. 20). Dále jsem rovněž využila metody sněhové koule, která představuje způsob získávání respondentů takovým způsobem, že výzkumník má již vyhledaný určitý počet respondentů, na základě jejichž odkázání nachází a kontaktuje další členy zkoumané skupiny (Řehák in: Nešpor, 2018). Tak se stalo i v mém případě, kdy jsem získala souhlas k udělení rozhovorů s šesti respondenty, přes které jsem následně pomocí

metody sněhové koule získala zbylých sedm respondentů. V rámci svého výzkumu jsem se zaměřila na Erasmus studenty, kteří se v době výzkumu nacházeli na studijním výjezdu v Durhamu. Vzorek byl vytvořen z celkem 13 osob, z toho 8 žen a 5 mužů, aby byla zachována částečná reprezentativnost. Jak lze vyčíst z tabulky viz níže, z důvodu anonymizace všech respondentů jsem se rozhodla nepoužívat jejich pravá křestní jména, zároveň jsem však nemohla používat ani první písmeno jejich jména, neboť se mezi respondenty nacházela jména se společným prvním písmenem. Rozhodla jsem se tak jednotlivým respondentům přidělit klasická/tradiční jména po každou zemi původu. Dále jsem se všech respondentů ptala na věk, jejich pohlaví, zemi původu a studovaný obor. Jak lze rovněž vyčíst z tabulky níže, respondentům bylo mezi 19 a 25 lety, tudíž se mi podařilo najít respondenty jak ještě nácíleté či čerstvě dvacetileté, tak rovněž respondenty starší, což se může odrazit na jejich postojích k probíraným tématům ale i celkově postojem ke studijnímu pobytu. Zároveň se mi podařilo sehnat respondenty z různých zemí, je však potřeba dodat, že všichni mí respondenti pocházeli z Evropy a nejčastěji pak ze zemí západní Evropy. Přestože se mi sešli tři respondenti z Francie a posléze po dvou z Německa a Španělska, zbylých 6 respondentů zastupuje zemi lišící se od ostatních. Rovněž studovaný obor se mezi všemi respondenty liší a mohu tak říct, že se mi podařilo sehnat jak studenty společenských a humanitních oborů, tak studenty ekonomických, přírodovědných a technických věd.

	Respondent/ka	Věk	Pohlaví	Země původu	Studovaný obor
1	Dominique	21	Ž	Francie	Hudba (music)
2	Klára	25	Ž	Česká republika	Právo
3	Ingrid	24	Ž	Německo	Scientific Archeology (Paleoantropologie)
4	Édith	20	Ž	Francie	Matematika
5	Friedrich	23	M	Německo	Historie
6	Enrique	20	M	Španělsko	Marketing
7	Gabriela	22	Ž	Malta	Kulturní antropologie
8	Pierre	21	M	Francie	Marketing
9	Isabel	19	Ž	Španělsko	Právo
10	Francesca	22	Ž	Itálie	Psychologie
11	Darius	23	M	Litva	Computer sciences
12	Luca	21	M	Švýcarsko	Ekonomie
13	Rosine	24	Ž	Belgie	Historie

Tabulka č. 1 – Seznam respondentů (Zdroj: vlastní)

Všichni respondenti byli před rozhovorem spraveni o tématech, která budou probírána a ode všech se mi dostalo souhlasu, že rozumí a s probíranými tématy souhlasí. Všichni studenti

byli rovněž upozorněni před citlivým tématem rizik a genderově podmíněného násilí a byla jim znovu zopakována možnost odstoupení od rozhovoru, pokud by s tématem měli problém či se necítili komfortně. Téměř všichni posléze prošli celým rozhovorem a byli optáni na všechny otázky z předpřipravené osnovy, na které rovněž odpovídali. Pouze jedna studentka, ačkoli mi dala souhlas s probíranými tématy, nakonec nedokázala odpovídat na všechny otázky pojící se k rizikům na studijním pobytu kvůli osobní zkušenosti s genderově podmíněným násilím. Této respondentce jsem dala možnost nejdříve si přečíst otázky vztahující se k tomuto tématu a nechat ji o tom hovořit samotnou tak, aby měla možnost vyhnout se citlivým informacím, o kterých nechtěla mluvit.

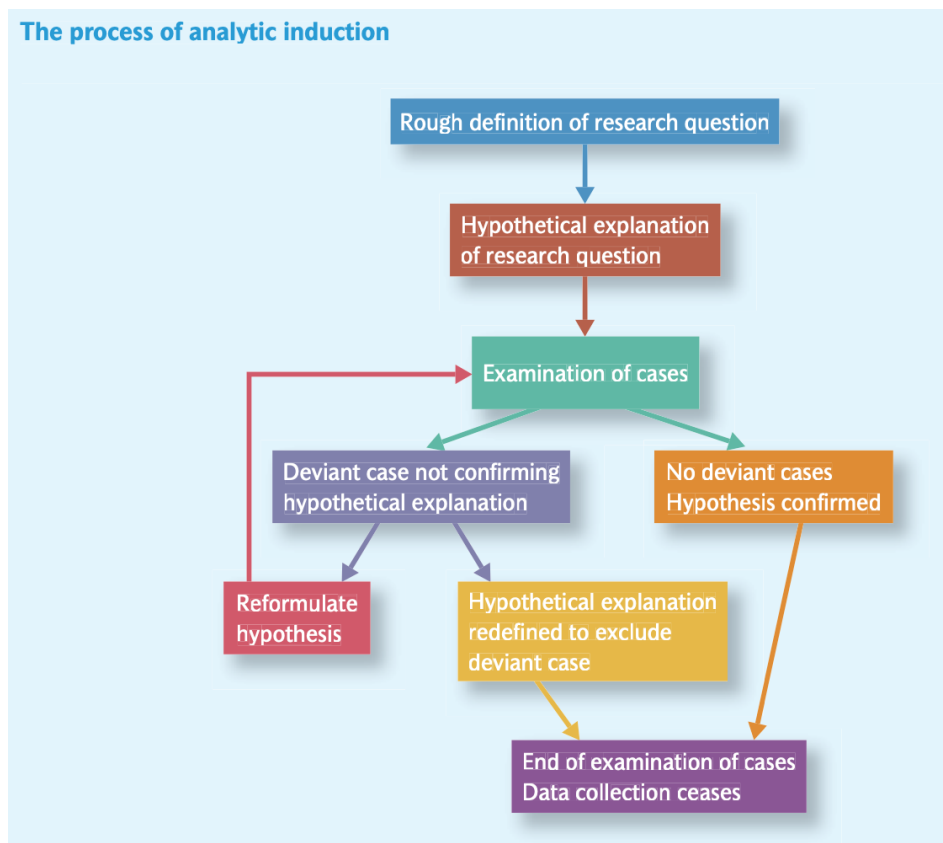
3.4 Analytické postupy

Jelikož je má diplomová práce kvalitativním výzkumem, přesněji pak etnografií, v rámci analýzy dat ve svém výzkumu budu používat nejdříve segmentaci dat a následné kódování. Segmentace představuje rozdělení textu, tj. jak sepsané pozorování, tak přepsané rozhovory na jednotky analýzy, které představují jednotlivá identifikovatelná témata a která jsou následně označována (Novotná et al., 2019, str. 429-430). Po segmentaci následuje kódování. Dle Maddena kódování odkazuje na styl, jakým objevujeme a identifikujeme témata v našich poznámkách týkajících se otázek, na které se chceme zeptat v rámci našeho projektu (Madden, 2010, str. 139). Kódování je neustále probíhajícím procesem, který se v průběhu analýzy a interpretace opakuje (ibid., str. 141). Dle antropoložky Hedviky Novotné et al. kódování představuje přiřazování kódů k jednotlivým pasážím textu, pomocí kterých se tento text popisuje, čímž se rovněž zestručňuje a třídí (Novotná et al., 2019, str. 430). V rámci svého výzkumu budu kódovat jak všechny přepsané rozhovory, tak rovněž zúčastněná pozorování z terénu. Dalším analytickým postupem, který budu v rámci své práce využívat, je triangulace dat. Triangulace dat představuje metodu kombinující různé druhy sběru dat, čímž následně zvyšujeme kvalitu daného výzkumu (Bryman, 2012, str. 392). Já v rámci svého výzkumu využívám jak zúčastněného pozorování, tak zaznamenaných rozhovorů, tak rovněž autoetnografie, ale i získaných dokumentů, jako jsou různé statistiky, úryvky z e-mailů ze strany Durhamské univerzity, pořízených fotek a dalších.

K analýze všech dokumentů, ať již jde o přepsané rozhovory či pozorování, ale rovněž i fotky nebo statistické tabulky budu přistupovat pomocí etnografické obsahové analýzy, tzv. ethnographic content analysis. Etnografická obsahová analýza představuje kodifikaci určitých

postupů, které lze považovat za typické pro druh kvalitativní obsahové analýzy, na níž je založena řada dosud zmíněných studií (Altheide, 1996 in: Bryman, 2012, str. 557). Etnografická obsahová analýza se liší od kvantitativní obsahové analýzy a to tím, že výzkumník neustále reviduje témata a kategorie, které získáváme pomocí zkoumání daných dokumentů (Bryman, 2012, str. 558). Během etnografické obsahové analýzy tak dochází k neustálému pohybu mezi konceptualizací, sběrem dat, analýzou a interpretací těchto dat (ibid.).

Ve své práci rovněž využívám analytické indukce, což je indukční metoda využívaná v kvalitativních výzkumech. Alan Bryman uvádí, že analytická indukce začíná hrubým vymezením výzkumné otázky, dále pokračuje hypotetickým vysvětlením tohoto problému a posléze pokračuje sběrem dat, tj. zkoumáním případů (Bryman, 2012, str. 567). Jak lze vidět na obrázku č. 4, kde je popsán proces analytické indukce, tak právě pomocí zkoumání jednotlivých případů dochází k redefinici či přeformulování výzkumné otázky. Jakmile se objeví případ, který rozporuje s hypotézou, je třeba ji přeformulovat. Novotná et al. uvádějí, že k analytické indukci dochází rovněž během kódování a analýzy dat, kdy nám vznikají pracovní hypotézy, které jsou následně buď potvrzovány nebo vyvraceny (2019, str. 310). Jan Hendl rovněž uvádí, že „výzkumník má formulovat tvrzení, které platí pro všechny případy (instance) analyzovaného problému“ (Hendl, 2005, str. 236), na základě kterého následně přichází s hypotézou, která by tento problém vysvětlovala. Pokud se však ukáže, že hypotézu porušuje jeden ze zkoumaných případů, je třeba hypotézu redefinovat tak, aby byl i tento případ zahrnut v rámci dané hypotézy. Druhou možností je posléze daný případ vyloučit jako neadekvátní pro danou situaci (ibid.).

Obrázek č. 4 – Proces analytické indukce (Zdroj: Bryman, 2012, str. 566)

3.5 Etické otázky

Etika výzkumu zahrnuje především informované souhlasy, etické kodexy a směrnice (Novotná et al., 2019). Právě informovaný souhlas s účastníky výzkumu je velmi důležitý pro pokračování a případné sepsání a publikování výsledků. Informovaný souhlas zahrnuje téma a cíle výzkumu, jeho metody, kdo jej realizuje a proč, kdo se bude výzkumu účastnit a proč. Dále také obsahuje informace o anonymizaci dat výzkumu, specifika shromažďování dat, způsoby a možnosti využití dat, uchovávání dat, poskytování dat, a také možná rizika účastní na výzkumu (Novotná et al., 2019, str. 71; Madden, 2010, str. 89). Informovaný souhlas může mít tři podoby a to v ústní podobě, tj. jasná deklarace souhlasu s účastí na výzkumu, dále tzv. souhlasem neodporováním, tj. nevzbuzuje pochybnost o tom, že je účast na výzkumu odsouhlasena, a třetí v písemné podobě, tedy ve formě písemné smlouvy, která je předem připravena (Novotná et al., 2019, str. 73). Já jsem v rámci svého výzkumu nejdříve své případné respondenty spravila o čem má práce pojednává a jaká témata budou probírána a teprve po odsouhlasení jsem s těmito lidmi počítala jako s finálními respondenty. Následně jsem během rozhovoru využila ústního souhlasu, kdy jsem všem respondentům dala k přečtení informovaný souhlas, se kterým

všichni respondenti souhlasili a teprve poté jsme se přesunuli k samotnému rozhovoru. Madden také připomíná, že etické pozadí je všude a etnografové nejenže řeší etická rozhodnutí o struktuře, terénu, analýze a sepisování dat atd., ale také si musí být u všeho vědomi důsledků jejich počínání (Madden, 2010, str. 33). Dle něj by tak účastníci neměli z výzkumu vyjít v horší pozici než se kterou do něj vstupovali, dále by se mělo dbát na jejich bezpečnost, ekonomické postavení a zdraví (Madden, 2010, str. 89). Madden dále uvádí, že účastníci mají právo na to, aby znali důvod a směr výzkumu, co se bude dít se sesbíranými daty, jakým způsobem bude zachována jejich anonymita a soukromí, kolik času budou muset výzkumu věnovat a zda z něj mohou kdykoli odstoupit (ibid.). Všechny tyto informace jsem svým respondentům podala, ať již před tím než odsouhlasili svoji účast na rozhovorech, tak i během podání dokumentu o informovaném souhlasu, kdy jsem jim opět zopakovala, za jakým účelem jsou rozhovory pořizovány, o čem má diplomová práce je a zároveň jsem je ujistila, že budou jejich jména a osobní data anonymizována takovým způsobem, aby nebyla zjištělná jejich pravá identita.

Dále chci zdůraznit, že jsem během svého výzkumu respektovala etický kodex disciplíny České asociace pro sociální antropologii (CASA) (Etický kodex České asociace pro sociální antropologii, 2020). V rámci svého výzkumu jsem dbala na všechny výše zmíněné prvky spojené s etikou výzkumu. Všechny zkoumané aktéry jsem se svým výzkumem seznámila, upozornila je na možnost anonymity a předčasného ukončení spolupráce, před zahájením rozhovorů jsem rovněž získala informované souhlasy a dále se k nim chovala tak, aby jejich účast na výzkumu neměla na jejich budoucí životy negativní vliv.

Rovněž je potřeba uvést, že jsem se během rozhovorů setkala s vysoce citlivým tématem genderově podmíněného násilí, především pak s případy spikingu, tj. přidáním drog do pití bez vědomí dané osoby. V rámci rozhovorů jsem se setkala s případy, které nebyly součástí osobní zkušenosti mých respondentů, ale tyto případy jsou jimi zprostředkované, neboť se staly jejich přátelům či blízkým. Je otázkou, nakolik etické je využít těchto odpovědí v rámci interpretace rozhovorů, neboť není možné získat souhlas k využívání těchto dat či příběhů od těchto lidí. Na druhou stranu je však nutné poznamenat, že mi nebyla sdělena jména či jakékoli osobní údaje těchto lidí a jsou tak plně anonymizováni již ze strany mých respondentů, tudíž nemám jak zjistit, o koho se v těchto zprostředkovaných výpovědích jedná. Pouze dva respondenti měli přímou zkušenost se spikingem, z toho jedna respondentka nechtěla do tohoto tématu více zacházet. K této respondentce jsem tak zaujala citlivější způsob tak, že jsem jí dala možnost přečíst si otázky předem a nechat ji mluvit o tom, co je pro ni příjemné, tak abych jí nevystavovala stresovým situacím, které by jí mohly jakýmkoli způsobem ublížit.

4 Empirická část

4.1 Vzdělávání v zahraničí

Mezinárodní vzdělávání nebo vzdělávání v zahraničí nemá jednoduchou či ustálenou charakteristiku. Jak jsem již uvedla v teoretické části, jednotlivé charakteristiky mohou být jak obecné, tak velmi specifické (Husén & Postlethwaite, 1985 in: Hayden a Thompson, 1995; Harvard Educational Review, 1985 2660 in: Hayden a Thompson, 1995). Jednoduše však můžeme říct, že mezinárodní vzdělávání zahrnuje rovněž studenty, kteří se na jimi vybranou univerzitu vydali pouze na určitý čas jako je jeden či více semestrů. Tito studenti pak v rámci Evropy nejčastěji využívají programu Erasmus, který podporuje mobilitu studentů mezi zeměmi účastníci se tohoto programu. Co se týká zbytku světa, studenti mohou využít jiných programů či přímo mezifakultních a meziuniverzitních dohod a mnoha dalších způsobů. Všichni mí respondenti vyjeli na studijní výjezd do Durhamu přes program Erasmus a to na celý rok, tj. od podzimu 2021 do jara 2022. Důvodem pro roční pobyty mých respondentů a i mě (autorky) samotné byly celoroční kurzy, kvůli kterým je znemožněno se studijního pobytu účastnit pouze jeden semestr, jak je běžné na jiných univerzitách v Evropě, nýbrž je nutné odchodit celý akademický rok a teprve poté skládat závěrečnou zkoušku.

Co se týká výběru cílové země pro studijní pobyt mých respondentů, valná většina se shodla na tom, že Británie byla jejich první volbou, kam by na svůj studijní pobyt rádi vyjeli, kromě jedné výjimky. Výjimku tvoří Luca ze Švýcarska, který se chtěl původně vydat do Austrálie nebo na Nový Zéland, nicméně mu v tom zabránila pandemie Covid-19 a s tím spojená zvýšená protikoronavirová opatření, především pak uzavření hranic těchto dvou zemí před příjíždějícími cizinci. Nicméně i pro něj byla Velká Británie první volbou cílové země v rámci Evropy (Luca, 2022, str. 1). Pouze dva respondenti pak uvedli, že Velká Británie představovala jejich jedinou možnost nebo volbu, kam chtěli vyjet. Důvodem ovšem je, že se v rámci Velké Británie hlásili na více univerzit, než na jednu univerzitu v rámci různých zemí, jako to dělali jiní respondenti. Ostatní naopak uváděli velké množství ostatních evropských, ale i zámořských států, kam by se rádi vydali. V rámci Evropy se jednalo například o Irsko, Norsko, Španělsko nebo Řecko, mezi mimoevropské státy se pak objevovaly další anglicky mluvící země jako je Kanada, Austrálie nebo Nový Zéland.

Co se týká výběru cílové univerzity ve Velké Británii, celkem čtyři respondenti uvedli, že Durhamská univerzita byla jejich první volbou. Jako důvody této volby byly respondenty uvedeny inspirace vyučujícími, snadnější výměna studentů mezi univerzitami skrze specifické

smlouvy, snadnější přijetí na univerzitu, která nevyžadovala specifické certifikáty z angličtiny nebo ideální umístění univerzity pro cestování po ostrově. Další tři respondenti naopak uvedli, že Durhamská univerzita nebyla jejich první volbou a naopak uvedli jiné univerzity ve Velké Británii, které původně preferovali. Jednou z původních voleb byl Edinburgh, který byl jako primární volba vysvětlen tak, že tam žije část rodiny jednoho z respondentů a měl by tak zajištěné ubytování (Enrique). Druhou volbou byl Newcastle, který byl vysvětlen tak, že se jedná o větší město plné nočního života, po městě se dá snadno pohybovat díky hromadné dopravě (autobusy, metro), a že se blízko města nachází letiště (Isabel). Poslední zmíněnou volbou bylo hlavní město Londýn, které bylo odůvodněno tím, že respondentka Londýn miluje a je rušnější než Durham (Rosine). Zbytek respondentů se k výběru cílové univerzity nevyjádřil.

4.1.1 Motivace ke studiu v zahraničí

Motivací a důvodů k studentské mobilitě a studiu do zahraničí je mnoho. Tyto motivace a důvody jsou často produkovány skrze tzv. push a pull faktory, kterým jsem se věnovala již v teoretické části. Když se však podíváme na krátkodobé studenty v zahraničí, jejich motivace mohou být velmi rozmanité. Studenti mohou migrovat za vzděláním do zahraničí z důvodů lepšího společenského a ekonomického postavení po návratu, neboť i krátkodobé studium v zahraničí se dobře vyjímá v životopisech, často se v zahraničí také více osamostatňují, což například zmiňuje Ingrid ve spojení s velkou administrativou ohledně příjezdu do Velké Británie a studia na Durhamské univerzitě. Mezi osobní důvody pak může patřit touha po bydlení v určité destinaci, zdokonalení cizího jazyka, nalezení nových přátel a mnoho dalších.

Jednou z významných motivací mezi vyjíždějícími studenty se prokázalo studium v anglickém jazyce. Ostatně autorky Brooks a Waters uvádějí, že právě jazyk může mít významný vliv na mobilitu studentů, tj. studenti migrují do zemí, jejichž jazykem umí a dorozumí se jím (2011, str 82). To například vysvětluje, proč jsou anglofonní země jako Spojené státy, Velká Británie, Irsko, Austrálie, Kanada a další mezi zahraničními studenty natolik oblíbené. To, jakým jazykem se mluví v cílové zemi, se ukázalo jako důležité i pro většinu mých respondentů. Přestože u většiny z nich převládala Velké Británie jako první volba jejich výjezdu, mezi další volby respondenti následně uvedli například Irsko, Austrálii, Kanadu a další země, jejichž jazykem respondenti mluvili. Klára například uvádí, že mimo Velkou Británii a Irsko ještě přemýšlela o Španělsku nebo Itálii, jejichž jazyky se nějakou dobu učila a byla by tak schopná v těchto zemích komunikovat a studovat. Není to však jen samotný fakt, že anglický jazyk je jedním z nejrozšířenějších jazyků po světě a mnoho lidí se s ním tak snadno

domluví, ale motivací může být i samotné studium anglického jazyka v anglicky mluvících zemích, což například jako pozitivum uvádí Édith, která tvrdí: „*I've always been passionate about the English language*“ (Édith, 2022, str. 1).

Anglický jazyk se ukázal jako významný faktor i ohledně výběru dalších možností zemí, kam studenti chtěli vycestovat. Je však zřejmé, že šlo především o negativní faktor jako to popisuje Klára, která uvádí, že od ostatních Erasmus studentů slyšela, že úroveň angličtiny vyučujících na španělských univerzitách není příliš vysoká (Klára, 2022, str. 1), což ji nakonec donutilo o Španělsku jako cílové zemi přestat přemýšlet a zvolit si jinou cílovou zemi. Podobně se vyjadřuje rovněž Pierre, který nejdříve uvažoval o tom, že by vyjel na svůj studijní pobyt do Řecka, nicméně se obával, že úroveň angličtiny nebude dostatečně vysoká a zároveň se obával, že by se kvůli tomu musel narychlo učit řecky (Pierre, 2022, str. 1).

Dalším významným motivujícím faktorem pro výběr Velké Británie jako cílové země byla samotná univerzita či obor, který daní studenti studovali. Například pro Dominique bylo důvodem pro studium v Británii odlišné pojetí studia hudby, které se od toho francouzského pojetí odlišuje. Dominique toto vysvětluje tím, že Britové nahlízejí na hudbu z jiné perspektivy a to především tak, že jsou vůči novým prvkům více otevřenější, kdežto hudba v její rodné Francii je pojmána mnohem tradičněji (Dominique, 2022, str. 1). Rovněž Ingrid uvádí, že se pro Velkou Británii, a především pak pro Durhamskou univerzitu, rozhodla nejen kvůli zvláštní dohodě mezi Durhamskou a její domácí univerzitou, která usnadňuje výměnu studentů mezi těmito dvěma univerzitami, ale především pak na základě rozhovoru s jedním profesorem, který na Durhamské univerzitě vyučuje jí studovaný obor antropologie a archeologie. To ji přesvědčilo k tomu, aby se do Durhamu vydala na roční studijní pobyt (Ingrid, 2022, str. 1). Klára rovněž uvádí, že se pro Velkou Británii jako cílovou zemi rozhodla na základě jejího studovaného oboru, kdy uvádí: „*Británii jsem vybrala, protože jsem věděla, že co se týče práva, tak jsou v Anglii prestižní univerzity, že tam ten Erasmus bude přínosnej, že to je zase úplně jiný právní systém, že to bude zajímavý, že bude dobrá ta škola a zároveň jsem vždycky měla ráda Anglii, co se týče historie, kultury, cestování, že i nejen z toho pohledu práva, ale ten vztah k Anglii tam byl vždycky*“ (Klára, 2022, str. 1).

Její odůvodnění nás tak dále přesouvá k další motivaci, na základě které si mí respondenti vybírali Velkou Británii jako cílovou zemi a tou je vztah těchto respondentů k Velké Británii. Ať už se jedná o oblibu dané země na základě historie, kultury, cestování a mnoha dalších, nebo i o to, že v dané zemi žije část rodiny respondentů. Zatímco tedy někteří z respondentů uvedli jako jeden z důvodů pro výběr Velké Británie oblíbenost této země, jiní

naopak využili toho, že v Británii žije část rodiny jako to bylo u Enriqueho, jehož rodina žije v Edinburghu a kde chtěl na tamní univerzitě původně strávit svůj roční studijní výjezd. To mu nicméně nakonec nevyšlo, neboť nebyl na Edinburskou univerzitu přijat a naopak byl přijat do Durhamu. Enrique je však jediným takovým případem ze všech mých respondentů. Naopak se mezi respondenty spíše projevuje touha chvíli ve vybrané zemi žít a to z důvodu obliby země a její kultury, jak již bylo zmíněno výše, či se třeba jednalo o dětský sen, jak to popisuje Gabriela, která od dětství snila o tom, že by se jednou do Británie ráda odstěhovala a nějaký čas tam žila, což se jí díky studijnímu výjezdu přes program Erasmus splnilo (Gabriela, 2022, str. 1).

Dalším důvodem pro výběr Británie jako cílové země studijního pobytu byla krátká vzdálenost od zemí původu mých respondentů. Uvádí to například Ingrid, která potvrzuje, že se pro Británii nakonec rozhodla z toho důvodu, že Kanada byla příliš daleko, kdežto Británie není ani příliš blízko její rodné zemi (Německo) a ani příliš daleko (Ingrid, 2022, str. 2). Podobně se vyjadřuje rovněž Édith, která dodává, že mohla mezi rodnou zemí (Francie) a Velkou Británií velmi snadno cestovat tam a zpět (Édith, 2022, str. 1).

Mezi negativa, která ovlivnila volbu Velké Británie jako cíl studentské mobility, se zařadil Brexit, který vystrašil mnoho zahraničních studentů. Ačkoli univerzity ve Spojeném království sdílejí dlouhou společnou historii spolupráce a mobility s ostatními evropskými univerzitami a jsou nepostradatelnými přispěvateli k evropské historii myšlenek (Zotti, 2021, str. 19), přesto došlo v důsledku Brexitu k výraznému přesunu zájmu zahraničních studentů o jiné evropské státy. Důvodem je především složitá a finančně náročná administrativa, která se skládá nejen z životopisů, motivačních dopisů a dalších podkladů pro zahraniční oddělení, ale v současné době si studenti, kteří chtějí studovat ve Velké Británii po dobu delší než šesti měsíců, musejí zažádat o studijní vízum a přihlásit se do Národní zdravotní služby (NHS). Jak vízum, tak poplatek za zdravotní služby nejsou nic levného a pro mnoho zahraničních studentů se tyto platby staly důvodem, proč zvolili jinou destinaci a rozhodli se do Velké Británie nejít. Brexit jako negativní vliv na motivaci a výběr Velké Británie pro studium se prokázal jako opodstatněný pro některé z mých respondentů. Klára například uvádí, že kvůli Brexitu si volila jako druhou možnost Irsko, kdyby se administrativa ohledně Brexitu a vstupu do Velké Británie zkomplikovala. Podobně se vyjadřuje i Ingrid, která dodává, že celý Brexit změnil její pohled na Velkou Británii a jejich obyvatel, přesto se však nakonec rozhodla vyjet kvůli přírodním krásám a historickým památkám Velké Británie. Brexit se tak stal pro mnoho respondentů tzv. strašákem, který je nutil, aby uvažovali i o dalších alternativách pro jejich studijní výjezd, neboť

po velmi dlouhou dobu nebyly dostupné jasné informace a požadavky na studium ve Velké Británii. Pokud už existoval nějaký seznam požadavků, často se v prvních několika měsících měnil. To například vysvětluje Francesca, která uvádí: „*I actually wasn't sure whether I should go to the UK even though I really wanted. The whole Brexit thing made me question a lot of things so I was more focused on Ireland at first but then I spoke with our international umm department and they told me that it is not so bad with the visas and everything so I then went for the UK as my first choice*“ (Francesca, 2022, str. 1).

Přestože tedy u mých respondentů převažovaly především pozitivní motivace a faktory, na základě kterých si vybrali Velkou Británii jako cíl svého studijního výjezdu, jako je možnost studia v anglickém jazyce v anglofonní zemi, lákavý obor studia, krátká vzdálenost od země původu nebo jen obliba Velké Británie, přesto se objevil jeden velmi závažný negativní faktor, který ohrozil většinu mých respondentů v tom, zda se do Velké Británie vůbec vydávat, na základě čehož byli nuceni vybírat si další cílové země v rámci Erasmus programu.

4.2 Mobilita studentů

Typů migrace je velké množství, samotní studenti se pak často zařazují do několika typů na základě toho, zda se po studiu navrací domů nebo zůstávají v zemi, kde studovali. Co se však týká Erasmus studentů, ti se řadí do regulérní, dobrovolné a krátkodobé migrace. Přestože jsou však studijní pobyty řazeny do studia migrace, kde jsou studijní pobyty v zahraničí a migrující studenti často pojímáni za velmi zvláštní typ migrace, existují diskuze, zda používat termín migrace nebo mobilita studentů. Zatímco migrace poukazuje na dlouhodobý pobyt v zahraničí, kde není jistota, že se student po ukončení studia vrátí domů, využívání termínu mobility se vyznačuje především krátkým časovým rámcem, během kterého studenti studují na zahraniční univerzitě, po jehož ukončení se navrací do zemí původu. Termín mobilita studentů se tak spíše váže k Erasmus studentům a jejich krátkodobým studijním pobytům v zahraničí. Ačkoli se však Erasmus studijní výjezdy propagují jako semestrální výjezdy, všichni mí respondenti vyjeli do Velké Británie na celý jeden akademický rok, tj. od října do června. Je otázkou, co přesně autoři označují za krátkodobou a dlouhodobou mobilitu, neboť Erasmus je charakteristický délkou jednoho semestru, tj. cca tří až čtyř měsíců, kdežto respondenti včetně mě (autorky) žili ve Velké Británii cca 9 měsíců, někdy i déle podle toho, zda přijeli do Británie dřív kvůli koronavirovým opatřením či odjížděli později v průběhu léta, aby využili celé délky studijního víza, které mělo omezenou platnost nejčastěji do konce srpna.

Devět a více měsíců mi však nepřijde jako vyloženě krátká doba, kterou respondenti trávili v novém prostředí. Co je ovšem charakteristické pro mobilitu respondentů, že se všichni po ukončení jejich Erasmus studijního pobytu vrátili do svých rodných zemí. Důvodem je především dokončení studia na domácí univerzitě a zároveň vypršení platnosti studentského víza, bez kterého není možné se v Británii déle zdržovat.

Brooks a Waters dále přicházejí s dělením na vertikální a horizontální vzdělávací mobilitu, kdy vertikální mobilita se týká pohybu studentů, kteří mají za cíl těžit z vysokoškolského vzdělávání vyšší kvality nebo v oblasti specializace, která není dostupná v jejich domovské zemi, kdežto horizontální je chápána chápána jako pohyb do sousedních zemí s podobnými systémy (2011, str. 154). Je však otázkou, do které z těchto dvou typů se řadí Erasmus studenti. Když se ovšem podíváme na mé respondenty, v jejich případě se jedná spíše o vertikální mobilitu, tj. za lepším vzděláním, které se kvalitně odlišuje od toho domácího. To potvrzuje například Dominique a Klára, jak již bylo zmíněno výše, kdy Klára dále dodává, že neměla vyloženě potřebu vyjet na Erasmus za zábavou, ale že ji naopak již táhla spíše ta studijní rovina (Klára, 2022, str. 1) Typologie mobility Brooks a Waters (2011) je očividná v tom, že se stále zaměřuje na zahraniční studenty, kteří odjíždějí do zahraničí za plným studiem, tj. na několik let, dokud studium úspěšně nezakončí. Pokud by se totiž orientovaly rovněž na krátkodobou mobilitu studentů, bylo by nutné dodat třetí typologii, která se zabývá pohybem studentů, kteří se do cílové destinace přijeli tzv. vybouřit, tj. přijeli za zábavou, alkoholem a navázat nová přátelství, nikoli výhradně za studiem.

4.2.1 Dopad protikoronavirových opatření na mobilitu studentů

Erasmus studijní výjezdy jsou mezi studenty velmi populární a zároveň jsou univerzitami velmi propagované jako možnost zažít studium jinde. Ať studenti cestovali za studiem krátkodobě nebo dlouhodobě, Bilecen uvádí, že celkový počet mezinárodních studentů se v roce 2017 vyšplhal až na 5,3 milionů (2020, str. 263). Počet zahraničních studentů pak každoročně rostl, dokud tomu neudělala přítrž pandemie Covid-19. Právě samotná pandemie Covid-19 způsobila výrazný pokles studijních výjezdů do zahraničí. Johnson, Lynch a Gillespie uvádějí, že uzavírání univerzit a cestovní opatření měla za následek celosvětový pokles počtu zahraničních studentů o 50 až 75% (2002, str. 27 in: Zotti, 2021, str. 31). Přestože lidé nesměli cestovat, jelikož došlo k uzavření hranic, mnoho studentů vyjádřilo zájem o studium v zahraničí i během pandemie Covid-19 (Bilecen, 2020, str. 264). Zatímco začátek roku 2020 byl poznamenán předčasným ukončením studijních pobytů v zahraničí, kdy jim bylo doporučeno

dokončit studium v zemích původů studentů, další semestry v zahraničí se uskutečňovaly především s ohledem na situaci pandemie Covid-19, čímž byly výjezdy velmi ztíženy. Pandemií Covid-19 byl ostatně ovlivněn i akademický rok 2021/2022, kdy se již během první poloviny roku 2021 v průběhu probíhajících tvrdých lockdownů studenti rozhodovali, zda se skutečně vydají přes Erasmus program studovat do zahraničí. Dále pak byli studenti ovlivněni především příjezdovými opatřeními a pravidly cílové země, komunikací jak ze strany univerzity, tak samotných států ohledně daných opatření nebo podmínek pro vstup do země jako bylo testování a očkování a mnoho další nutné administrativy, která přibyla už k tak zatěžující administrativě týkající se jen samotného výběru studenta pro Erasmus program a zasílání dokumentů zahraniční univerzitě.

Samotné rozhodování, zda na studijní pobyt vyjet, nebylo pro mnoho respondentů jednoduché. Často se shodovali, že nevěděli, co po příjezdu očekávat a zda se bude vůbec konat prezenční výuka. Mnoho respondentů rovněž zmiňuje přísná protikoronavirová opatření, která byla pro Velkou Británii v období pandemie typická. *„Their lockdowns were so harsh, and they had like still such high numbers of people actually having Covid and the NHS and everything was in scrambles and not really working. I was like, is that the best idea to go to UK?“* (Ingrid, 2022, str. 2). Klára naopak uvádí, že si spíše byla vědoma problémů s vycestováním, které bylo spojeno s mnoha překážkami jako byly covid testy před a po příletu, kdežto pobyt ve Velké Británii ji již příliš nestresoval. *„Všichni jakože vysoce riziková země, na mapě to bylo červený ta Anglie, ale já jsem prostě věděla, že se nechci nechat omezovat nějakým covidem, že prostě do Anglie pojedou, když to půjde. (...) Potom jsme se dostali do Anglie a už to bylo v pohodě“* (Klára, 2022, str. 2). Ačkoli tedy rozhodování o výjezdu do Velké Británie bylo ztíženo pandemií Covid-19, všichni respondenti nakonec do Velké Británie dorazili.

4.2.2.1 Příjezdová opatření

Příjezdová pravidla se v době příjezdu studentů na studijní pobyt měnila téměř ze dne na den a to pak především tzv. semafor, na základě kterého se Velká Británie rozhodovala, které země patří do červené, oranžové či zelené kategorie. Na základě přiřazení k jedné z těchto kategorií se pak jedinci cestující do Velké Británie museli potýkat s odlišnými pravidly, kdy zelená kategorie představovala nutnost očkování či PCR testu před a po příletu, nicméně pro tyto cestující nebyla povinná karanténa. Oranžová kategorie vyžadovala PCR testy před a po příletu, s tím však byla spojená rovněž karanténa v domácnosti na 10 dní. Tato kategorie se posléze změnila na bezkaranténní pokud měl cestující doklad o podstoupeném očkování proti

nemoci Covid-19. Červená kategorie představovala tvrdý režim v podobě PCR testů před a po přeletu a povinné karantény v hotelu, kdy si cestující tento balíček zahrnující pokoj v hotelu, občerstvení v podobě snídaní, obědů, večeří a povinného očkování v druhý a osmý den karantény museli zaplatit za nemalý peníz. Většina respondentů se však do Velké Británie dostala jako cestující ze zelených či oranžových zemí, tj. maximálně museli přečkat desetidenní karanténu v nové domácnosti. Přesto bylo neustálé testování a sledování semaforu, zvláště když nemohli ovlivnit, zda se jejich země dostane do horší kategorie, pro mnoho respondentů stresující a nepříjemnou záležitostí. Friedrich to shrnuje následovně: „*Traveling to the UK scared me a lot because of their list of green, orange and red countries. It was constantly changing, and I didn't know what to expect*“ (Friedrich, 2022, str. 1). Enrique naopak namítá, že příjezdová pravidla pro něj byla poměrně jednoduchá a nepředstavovala pro něj žádný výrazný stres, neboť všechny informace byly vždy včas zveřejněny společně s informacemi o potřebných dokumentech pro příjezd do země (2022, str. 1).

Co se týká očkování, většina respondentů očkovaná byla, což jim usnadňovalo příjezd do Velké Británie, kdy se nemuseli potýkat s velmi striktními pravidly po příjezdu jako byla povinná karanténa na 10 dní, testování po několika dnech a další. Karanténou v domácnosti a několikačetným testováním na Covid si nicméně musela projít například Dominique, která nebyla očkovaná a tak pokaždé, když odjela do Francie a poté se vracela zpět do Velké Británie, musela celým procesem projít znovu a která celý proces testování a povinné karantény popsala jako velmi otravný (Dominique, 2022, str. 2). Veškerou dokumentaci potřebnou pro příjezd do Velké Británie tak zahrnoval nejen pas a dopis od univerzity, který potvrzuje, že jsme jejich studenti, ale rovněž potvrzení o očkování, příjezdový formulář, potvrzení o negativním testu a potvrzení o zaplaceném PCR testu ve Velké Británii. Teprve po jejich předložení a schválení mohl cestující obdržet letenku do cílové země, tj. tyto dokumenty byly kontrovány ještě v zemi původu, aby se předešlo problémům v cílové zemi.

Tato příjezdová protikoronavirová pravidla ovšem neplatila pouze na začátku akademického roku, tj. v průběhu září a na začátku října, ale mnoho studentů se s nimi muselo potýkat i v době, kdy se vraceli na vánoční svátky zpět do svých domovů za rodinami a v lednu následně při cestě zpět do Velké Británie. Ve skupině pro Erasmus studenty se rovněž na toto téma začaly množit otázky a to především otázky „*ohledně odjezdu do země původu, podmínek testování, případně kde sehnat PCR test, jehož výsledek by byl dříve než za 48 hodin, pomocí kterého by se studenti mohli vrátit za rodinami. Studenti si potvrzují a vyvracejí informace ohledně testování a cestování. Například pro přepravu neplatí antigenní test udělaný pomocí*

jednoho z odběrových míst Durhamské univerzity. Rovněž jsou předávány tipy na levné a rychlé laboratoře, které udělají testy pro cestování rychleji než jiné. Dále jsou také posílány tipy na laboratoře uznávající studentské slevy, které test mohou zlevnit i až o 10 liber (z jedné příchozí zprávy vyplývá, že test stojí 48 liber, ovšem po studentské slevě je za 39 liber)“ (Terénní poznámky, 4.12.2021, Durham, Velká Británie, WhatsApp skupina). Až během cestování v průběhu velikonočních prázdnin byla většina protikoronavirových příjezdových pravidel zrušena a po cestujících tak nebyly nadále vyžadovány žádná další potvrzení vyjma pasu.

Někteří z respondentů se rovněž museli vyrovnávat se zrušením letů do Británie. Enrique se například musel potýkat s celkem třemi zrušeními letu hned po sobě: *„So I always booked a flight and then they would cancel it for some unknown reason so I would book it again, either different day or time and they would cancel it again“* (Enrique, 2022, str. 1). Gabriela uvedla, že jí byly zrušeny celkem dva lety, nicméně si pochvalovala, že aerolinky kvůli pandemii Covid-19 a často zrušeným letům z důvodu nedostatku personálu a snížené poptávce po cestování do zahraničí poskytovaly přebookování letu zdarma (2022, str. 1). Pro jiné respondenty, a to především ty z Francie a Belgie, pak byl příjezd v tomto ohledu, kdy se nemuseli potýkat se zrušenými lety, zjednodušený tím, že se spoléhali na vlaky, které je dovezly z Francie do Británie, odkud se následně dalším vlakem dostali z Londýna do Durhamu. Rosine například volbu vlaku vysvětluje následovně: *„It was more reliable than planes, at least for me. It was however more difficult with all the papers you needed to have in case someone would control it. I had to make sure that once I got into the UK my covid test was still valid“* (Rosine, 2022, str. 1). Zatímco se tedy někteří z respondentů museli potýkat se zrušenými lety a rezervovat si jiný termín, ani respondenti jezdící do Británie pozemní dopravou to neměli lehké z důvodu delšího trvání cesty, kvůli čemuž si museli dávat pozor, zda jim budou v době příjezdu do Velké Británie stále platit testy o negativitě.

Mnoho respondentů dále uvádělo problémy se získáním a zaplacením PCR testů ve Velké Británii. Ačkoli byl seznam poskytovatelů lehce dohledatelný na webových stránkách, velké množství poskytovatelů před začátkem akademického roku 2021/2022 nedováželo testy na sever Anglie. Pokud už nějaké takové testy existovaly, byly často velmi drahé. Dalším problémem bylo, že některé testy nemusely na cílovou adresu vůbec dorazit. To ostatně například uvádí Pierre, který měl problém sehnat test, který by dovezli až do Durhamu, a když už test konečně zaplatil, po příjezdu do domácnosti zjistil, že mu test na adresu vůbec nedorazil. *„Q: What did you do? P: Well, I wrote them that it didn't arrive and they told me that they will send me another one but that I have to self-isolate until it comes. Luckily it took only two days“*

(Pierre, 2022, str. 1). Pořízení drahých PCR testů bylo povinné, nicméně Durhamská univerzita nabídla proplacení tohoto prvního příjezdového testu. Proplacení prvního příjezdového PCR testu Durhamskou univerzitou tak bylo pro většinu studentů, kteří této nabídce využili, příjemnou možností, jak získat alespoň část peněz zpět. Ze všech respondentů této možnosti využilo celkem osm z nich, zbylých sedm respondentů, kteří této možnosti nevyužili, tak učinili buď z nevědomosti o tom, že univerzita první příjezdový PCR test proplácí či z toho důvodu, že neměli potřebný sort code, který je charakteristický pro britské bankovní účty a na základě kterého mohla Durhamská univerzita odeslat peníze. Studenti si tak museli buď pořídit britský bankovní účet, případně si vygenerovat sort code u Revolut karty, která tuto možnost rovněž nabízí. Jako důvod pro využití proplacení testu respondenti často uváděli vysokou cenu příjezdových PCR testů. Jak uvádí Friedrich, tak jen samotná cesta do Británie byla poměrně finančně náročná, zvláště se všemi povinnostmi ve formě covid testů před odjezdem a po příjezdu do Durhamu.

4.2.2.2 Komunikace s univerzitou

Komunikace s univerzitou je pro Erasmus studenty kritická, neboť přijíždí do jim neznámého prostředí a navíc jsou z velké části odkázáni na informace zasílané na jejich osobní emaily, neboť jiné možnosti získávání informací kromě webových stránek neexistovaly. To potvrzuje Édith, která uvádí, že se musela spoléhat na informace sdělené prostřednictvím emailu, případně webových stránek univerzity (2022, str. 2). Komunikaci s univerzitou si tudíž pochvalovalo velké množství respondentů, neboť dle nich byla dostatečná a emaily často obsahovaly velké množství potřebných informací. Například Dominique uvádí: *„I felt like they were really uhh there for me whenever I had any questions or problems, everything. There were like also very quick to respond. Every e-mail I sent, I was already having a response in the hour or something. So I was like wow, I felt really comfortable because it can be really overwhelming arriving in another country, like things you really don't know about, how everything works so it was really great“* (Dominique, 2022, str. 2). Rovněž Klára uvádí, že komunikace s univerzitou až na několik zmatků probíhala v pořádku: *„Jako informovali nás, psali emaily docela zavčasu. Všechny ty moduly psaly možnosti, jak si vlastně vybrat. To si myslím, že informovali dobře. Pak jako bylo docela zmatečný a tím ubytováním, že nejdřív řekli, že koleje neposkytujeme pro Erasmus, potom napsali na poslední chvíli v srpnu že jo, že si můžeme požádat o kolej“* (Klára, 2022, str. 3). Důležité je rovněž zmínit, že první emaily ohledně příjezdu chodily od zahraničního oddělení Durhamské univerzity, zbytek emailů ohledně

protikoronavirových opatřeních a dalších potřebných informací byly zasílány na univerzitní emaily, ke kterým Erasmus studenti získali přístup hned v září, tj. těsně před jejich příjezdem do Velké Británie či těsně po jejich příjezdu.

Přestože však byla komunikace pro většinu respondentů dostačující, někteří se cítili, že je univerzita těmito emaily tzv. spamuje, kdy různé emaily od univerzity, kolejí a dalších součástí univerzity chodily téměř denně. E-maily týkající se protikoronavirových opatřeních pak chodily každý týden.

Nicméně i přes časté kladné hodnocení komunikace s univerzitou se především pak na začátku akademického roku objevilo několik problémů. Jednalo se především o problém spojený s Erasmus studenty, kteří měli dle respondentů odlišné postavení oproti ostatním zahraničním studentům. Často se jednalo především o pocity zmatenosti jak ze strany Erasmus studentů, tak pak především ze strany univerzity, která často neměla dostatek informací o tom, že na fakultu přijíždí takové velké množství Erasmus studentů, případně nevěděli, jak je od ostatních zahraničních studentů rozlišovat. Tento problém se projevil dle respondentů především v době vyzvedávání si kampusových kartiček, které měly být na základě rozeslaného e-mailu k vyzvednutí od určitého data týden před začátkem akademického roku. Nicméně toto datum bylo po příchodu Erasmus studentů na jejich koleje, které je svým studentům vydávaly, změněno na pozdější, kdy bylo Erasmus studentům zaměstnanci daných kolejí řečeno, že datum z obdrženého e-mailu se týká „normálních“ studentů, kdežto Erasmus studenti si je mohou vyzvednout až o týden později. Jiný problém s kampusovými kartami zažila Ingrid, která vysvětluje, že její karta byla k vyzvednutí společně s kartami pro všechny ostatní studenty, nicméně problém byl, že jí neměli ve školním systému registrovanou jako Erasmus studentku, ale jako studentku studující celý magisterský program. Toto zmatení dává do spojitosti s Brexitem a celkovou zmateností administrativních pracovníků ohledně Erasmus studentů. *„They were so confused by the whole thing with the Erasmus, they were like yeah but Brexit. I was like yeah, we have the last year of the normal Erasmus programme you know but it's still working, there are still people coming this year“* (Ingrid, 2022, str. 3).

Problém s kampusovými kartami nicméně přetrvával i po zahájení akademického roku, což opět potvrzuje záznam z terénních poznámek sepsaných na místě po komunikaci s ostatními Erasmus studenty. *„Dnes začíná třetí týden školy a někteří Erasmus studenti stále čekají na univerzitní kartičku, bez které nemohou využívat studentské slevy, ale především se bez ní nedostanou do univerzitní knihovny“* (Terénní poznámky, 18.10.2021, Durham, Velká Británie). To byl případ Gabriely, která univerzitní kartičku získala až uprostřed října (2022,

str. 2). Gabriela dále dodává, že celá komunikace s Erasmus studenty měla probíhat lépe a neměla být tak zmatečná: „*We got all the info we needed and we could always write our questions to them. I just think they should have had clearer info about Erasmus students cause I met a lot of people in administrative that didn't even know that Erasmus was still on, but yeah. (...) I wanted to live in a uni accommodation, but I was told that it does not apply to Erasmus students, but then during September I got an email that they still have free rooms so if I'm still interested. I, of course, already had my accommodation arranged by then*“ (Gabriela, 2022, str. 2).

Další respondenti naopak uvádějí problémy s registrací jejich předmětů, kvůli čemuž se nemohli dostat k potřebným informacím ohledně začátku akademického roku a prvních hodin jejich předmětů, tj. zda se budou hodiny konat prezenčně či online, kde přesně se budou hodiny konat a zda je potřeba se na výuku nějakým způsobem připravit. Ačkoli to většina respondentů vyřešila emailovou komunikací s vyučujícími jako například Dominique nebo Ingrid, i tak se jednalo o jednu z mnoha potíží, se kterou se museli Erasmus studenti potýkat.

Dalším zmíněným negativem byla pozdní komunikace ohledně online výuky na začátku druhého semestru, tj. na začátku ledna, kdy se do Velké Británie na výuku vracelo velké množství zahraničních studentů. Většina respondentů se shoduje, že se o této změně dozvěděli až na cestě do Durhamu nebo již v době, kdy tam několik hodin či dnů byli. Édith toto zklamání Erasmus studentů shrnuje následovně: „*The decision to move the first week of the epiphany term online to prevent the spread of covid after the holidays was made rather lately and I was already in the UK when I could've stayed at least a week more with my family before flying back and I do think they could've announced it earlier*“ (Édith, 2022, str. 2).

4.3 Proměny každodennosti

Jak jsem již zmínila v teoretické části, každodennost se vyznačuje určitou rutinou, kterou daný jedinec vykonává dennodenně. Může jít o takové činnosti jako je spánek, dojíždění do práce a školy, stravování, vykonávání dalších povinností či užívání si koníčků. Zároveň však do každodennosti mohou patřit i neobvyklé a příležitostné události, které se lidem během dnů stávají. Zde můžeme říct, že jen samotný výjezd na studijní pobyt, který trvá několik měsíců tuto každodennost mění. Přestože si s sebou přivážíme své rutiny a každodenní jednání, tato každodennost je pozměněna na základě odlišného prostředí. Chodíme do školy, chodíme však na jinou univerzitu, v cizí zemi a jinak se do ní i dopravujeme. Naše stravovací návyky jsou

závislé na možnostech potravin, které můžeme v zahraničí koupit. Rovněž se mohou pozměnit naše další povinnosti a koníčky. Zároveň však každodennost zahraničních studentů nebyla proměňována pouze tím, že daní jedinci odcestovali do jiné země, ale jejich každodennost byla v posledním roce rovněž ovlivněna pandemií Covid-19 a protikoronavirovými opatřeními jednotlivých zemích. V této kapitole se tak budu zabývat tím, jak a zda vůbec se proměnila každodennost Erasmus studentů v anglickém Durhamu během pandemie Covid-19.

Proměna každodennosti byla pro mnoho respondentů charakteristická především přesunem do jiné země. Co se týká pandemie Covid-19, u některých respondentů došlo ke smíření se s pandemií Covid-19 a protikoronavirovými opatřeními, které bylo nutné dodržovat. Covid se stal součástí každodenních životů nejen Erasmus studentů, ale i vyučujících a ostatních studentů na Durhamské univerzitě. Tato pravidla lze dodnes najít na webových stránkách Durhamské univerzity, kde jsou shrnuta jednotlivá opatření týkající se pandemie Covid. Mezi tato opatření patří doporučení vakcinace, dezinfekce námi používaných předmětů ať již se jedná o místa ve třídách, nebo kliky od dveří, přístroje na tisk dokumentů a mnoho dalších, dále dezinfekce rukou, izolace pokud se jedinci necítí dobře, ventilace místností a nutnost nošení respirátorů a masek. To ostatně potvrzuje Édith : *„I don't think covid has really impacted my experience because at the time it had already been around for more than a year so I was used to it. (...) It just kind of became part of our everyday lives“* (Édith, 2022, str. 2-3). Podobně se vyjadřují i další respondenti jako například Friedrich, který uvádí, že Covid byl ve společnosti již druhým rokem a tudíž byl už na všechno to dění a povinnosti zvyklý (2022, str. 3), nebo Gabriela, která mluví o tom, že byla na dodržování protikoronavirových opatření zvyklá a tak jí nedělalo problémy tato opatření dodržovat (2022, str. 3)

Všichni se rovněž shodují, že se musela dodržovat opatření zabraňující šíření nemoci Covidu-19 jako bylo nošení masek a respirátorů, používání dezinfekce, testování, zda je jedinec negativní, zároveň se však většina respondentů shoduje, že s jarem všechna tato opatření zmizela a nastal návrat k životu bez koronavirových opatření a pravidel. Jak uvádí Gabriela: *„The UK was one of the first countries in the Europe to stop controlling people so much“* (Gabriela, 2022, str. 3). Někteří z respondentů se rovněž shodují, že situace ohledně pandemie Covid-19 byla v Británii mnohem klidnější než v zemích jejich původu. Uvádí to například Dominique, která srovnává Británii s Francií, dále Kamila, která uvádí, že restriktce v České republice byly mnohem přísnější než v Británii, nebo Isabel porovnávající opatření ve Velké Británii s opatřeními ve Španělsku, kdy zatímco ve Velké Británii byla opatření rozvolněná, ve Španělsku bylo stále povinné nosit respirátory. To potvrzuje například Enrique: *„I think it (the*

covid restrictions) was actually a lot more loose than other European countries when it comes to covid restrictions“ (Enrique, 2022, str. 3).

Klára proměny každodennosti v důsledku pandemie Covid-19 komentuje následovně: „No, já myslím, že se ten život jako neproměnil tolik, že by to člověk čekal. Protože zaprvý, pandemie se už tolik neřešila, nebylo to teda tak, že by pandemie nebyla a pak začala jako rok předtím že jo, když byli studenti na Erasmu a najednou začal Covid, ale myslím si, že to spíš bylo takový jako...že už jsem jela s tím, že už jsem věděla, že se všechno rozvolňuje, že budu moct jít ven, prostě do restaurace, do baru, do kina, cokoliv. Takže si myslím, že jsem si to právě užívala konečně, že to bylo volnější než v Čechách a že jsme mohli ven“ (Rozhovor s Klárou, 2022, str. 5).

4.3.1 Výuka

Ačkoli první rok s pandemií Covid byl charakteristický lockdowny, online výukou a homeofficy, akademický rok 2021/2022 se na Durhamské univerzitě již z velké části konal prezenčně ve výukových místnostech a aulách. I zde však bylo v prvních měsících potřeba dodržování koronavirových opatření, která měla zamezit dalšímu šíření Covidu-19. Výuky se mohli účastnit všichni, kteří nevykazovali známky onemocnění, nicméně i to se porušovalo zejména na začátku akademického roku, kdy většina studentů onemocněla tzv. freshers flu, tj. byli nemocní, ale jelikož nebyli Covid pozitivní, účastnili se výuky prezenčně. Ve všech místnostech a aulách se tak nacházelo několik kyblíků či obalů obsahující dezinfekční utěrky, pomocí kterých se muselo vydezinfikovat místo, na kterých studenti během hodiny seděli. „Systém je takový, že jakmile přijdeme ke svému místu, kde budeme během přednášek či seminářů sedět, vezmeme si nový hadřík, kterým otřeme celý stůl. Posléze počkáme minimálně minutu, nebo nejlépe do doby, kdy je stůl zcela suchý, a teprve poté si na něj můžeme dát veškeré potřebné věci, jako je počítač, sešit a další. Stejný úklid se opakuje po skončení hodiny, kdy si studenti uklidí veškeré své věci, dojdou si pro nový hadřík a tím otřou celý stůl, který jimi byl využíván“ (Terénní poznámky, 8.11.2021, Durham, Velká Británie – Science centre).

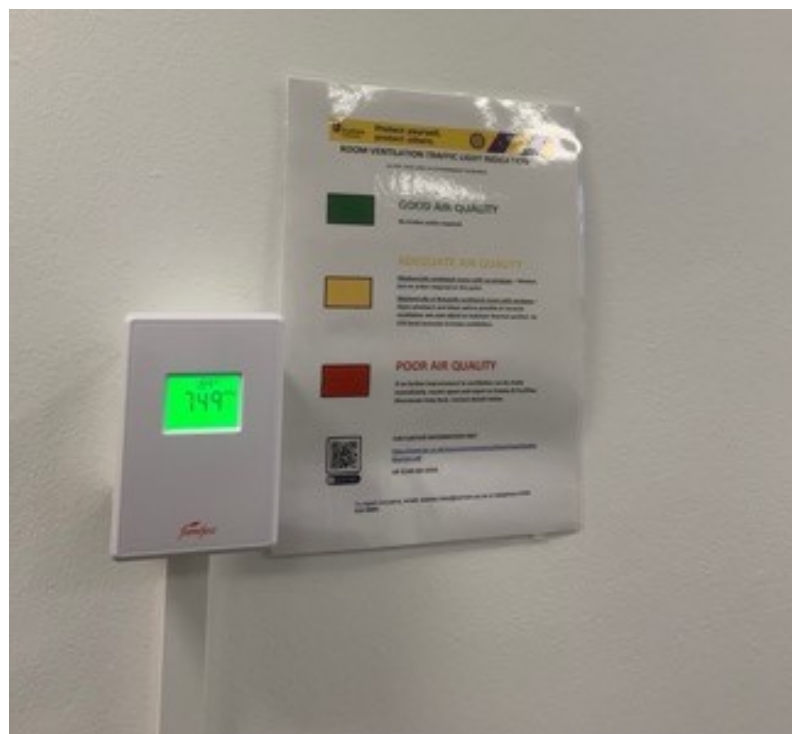

Obrátek č. 5 – Dezinfekční kapesníky na lavicích

Zdroj: Autorka

Dalším způsobem, jakým se snažila Durhamská univerzita předejít přenosu Covidu-19, byly snímače vzduchu ve všech třídách a aulách na Durhamské univerzitě. Ačkoli byly hodiny zkráceny z 50 minut na 45 minut kvůli prostřídání studentů ve třídách tak, aby se nepotkali, a ve všech třídách byla otevřena okna (i během zimních měsíců) a rovněž ventilace, i tak se se zavřenými dveřmi ve třídě kumuloval vzduch. Snímače vzduchu na zdích posléze jednotlivými barvami poukazovaly na kvalitu vzduchu a rovněž byl u těchto snímačů vyvěšen plakát, co dělat v případě změny barvy. Zelená barva ukazovala na dobrou kvalitu vzduchu a nebylo tak třeba nic podnikat k nápravě. Oranžová barva poukazovala na postačující kvalitu vzduchu a zároveň uváděla, že pokud jsou třídy mechanicky ventilované bez oken, tak se má kvalita vzduchu dále pozorovat. Pokud je místnost mechanicky nebo přirozeně ventilována a má k dispozici možnost otevření oken, plakát vybízí k otevření těchto oken a dveří, aby došlo ke zvýšení výměny vzduchu v místnosti. Červená barva odkazovala ke špatné kvalitě vzduchu a vybízela opět k otevření všech oken a dveří, zároveň však bylo nutné opuštění místnosti všemi

studenty a vyučujícími, než se vzduch vrátí do dobré kvality. Zároveň bylo třeba skutečnost zobrazení červené barvy nahlásit na vedení budovy. „V praxi se toto stalo dne 30.11.2021 během dvouhodinového semináře. Jelikož je ventilace nastavená na 45 minut se zavřenými dveřmi a dnešní seminář trval téměř dvakrát tak delší dobu, kvalita vzduchu se po 45 minutách začala výrazně snižovat. Po 70 minutách od začátku semináře si vyučující všiml změny z oranžové na červenou barvu a vyzval nás ke krátkému opuštění třídy. Zároveň zkontroloval otevřená okna a šel skutečnost nahlásit na vedení budovy, ze kterého se šla podívat do třídy jedna zaměstnankyně, která uvedla, že do 5 minut by se měla kvalita vzduchu zlepšit natolik, abychom se mohli vrátit do tříd. Na chodbě se mezitím utvořily skupinky studentů z daného semináře. V rámci těchto skupin se řešilo, zda bychom neměli jít před budovu než se shlukovat v úzké chodbě. Než se však rozhodlo, vyučující nás vyzval k návratu do třídy, kde se vzduch s pomocí otevřených dveří zlepšil. Seminář nadále pokračoval dalších 45 minut a vzhledem k zavřeným dveřím jsme seminář ukončili s oranžovou barvou na senzorech“ (Terénní poznámky, 30.11.2021, Durham, Velká Británie – Science centre). Z pozorování tak lze vysledovat, že ačkoli se tato pravidla nějakým způsobem dodržovala, vyučující s největší pravděpodobností neměli přesné informace, kam studenty poslat, tj. zda stačí vyjít před třídu, či zda by měli vyjít ven před budovu.

Obrázek č. 6 – Snímač vzduchu ve třídách

Zdroj: vlastní

Respondenti však tato opatření nepovažovali za nijak omezující, naopak oceňovali možnost chodit na prezenční výuku. Zároveň poukazovali na to, že ačkoli se na začátku vyžadovalo striktní dodržování těchto pravidel jako bylo nošení roušky, dezinfekce či rezervace místa v knihovně, velmi rychle došlo ke zmírnění těchto pravidel až k postupnému opuštění a návratu do tzv. precovidového normálu.

Během akademického roku se následně jak studující, tak vyučující museli potýkat rovněž s online výukou. Jak uvádí Bilecen, online studium umožnilo (zahraničním) studentům sledovat a dokončit své kurzy (2020, str. 263-264). Toto online studium trvalo během prvních dvou lednových týdnů, kdy se univerzita opět snažila předejít šíření Covidu-19 mezi studenty vracejícími se ze svých domovů jak v rámci Velké Británie, tak mimo ni. Zatímco první týden byl zcela online, druhý týden byl již hybridní, kdy se studenti mohli vrátit do tříd v případě, kde bylo méně jak 15 studentů. Šlo tedy především o semináře a předměty pro magisterské studenty, kdežto velké přednášky byly druhý týden stále online. I zde však online výuka představovala pro řadu studentů problém co se týká technického vybavení. Zatímco některým nefungují kamery, jiným nefungují mikrofony. Mně (autorce) se například během prvního týdne stalo, *„že jen co jsem se vrátila z České republiky do Durhamu, zjistila jsem, že dům, ve kterém v současnosti bydlím s dalšími studentkami, má problém s pojistkami a často tak vypadává elektrina a tudíž i wifi. Hned první školní den, tj. 10.1.2022 k nám přišel opravář, který musel vyměnit celý box s pojistkami a půl dne jsme tak byly zcela bez elektriny. Přes mobilní data jsem tam musela odesílat e-maily vyučujícím ohledně mého problému a s omluvou, že se na nahrané přednášky podívám později. To samé musely udělat i některé z mých spolubydlících, které ten den měly také ranní přednášky“* (Terénní deník, 10.1.2022, Durham, Velká Británie). Tato povinná online výuka rovněž pro některé respondenty představovala zklamání, neboť o ní byli zpraveni víkend před začátkem semestru, tedy v době, kdy se již většina studentů vrátila do Velké Británie, ačkoli mohli ještě minimálně týden strávit s rodinou v zemi původu. Na druhou stranu se online výuka, která nebyla pouze povinná během prvních dvou týdnů jarního semestru, ale rovněž pro všechny nemocné studenty, stala jednou z alternativ, jak se účastnit výuky z domova, aniž by přišli o výklad. To potvrzuje Édith, která uvádí: *„I like having the possibility to watch the lectures online when sick...or just too lazy to go to class (laugh), and it was definitely useful when I wasn't feeling good enough to sit in a lecture. Though not every lecturer was making the lecture recordings available“* (Édith, 2022, str. 3). Jiní této možnosti téměř zneužívali, neboť online výuka byla mířena především na nemocné a izolující se

studenty, kdežto ostatní studenti se měli účastnit prezenční výuky na kampusu. Enrique například uvádí: „*The online connection for isolating student was awesome but to tell you the truth I sometimes connected online just because it was too cold outside for me and I couldn't be bothered to go to the campus*“ (2022, str. 2). Online připojení na hodiny tak nakonec nesloužilo pouze pro svůj původní účel, tj. jako připojení pro nemocné nebo izolující studenty, ale pro studenty kteří se nechtěli nebo nemohli účastnit prezenční výuky z mnoha jiných důvodů. Online výuky využila například i Ingrid, neboť se kvůli stávkujícím zaměstnancům německých letišť nemohla dostat zpět do Velké Británie (2022, str. 2).

Během jarního semestru se začala protikoronavirová opatření odstraňovat díky zlepšující se situaci pandemie Covid-19 ve Velké Británii a především pak díky vysoké proočkovanosti místních obyvatel. Rovněž Durhamská univerzita následně zaslala jeden z posledních emailů ohledně protikoronavirových opatření. „*E-mail je rozdělen na 4 části a to na informace o třetí dávce, antigenní testování a poskytnutí antigenních testů domů, používání masek a respirátorů v univerzitních budovách a nakonec o potřebě antigenního testu pro různé aktivity. E-mail především sděluje místa, kam se lidé mohou hlásit pro třetí dávku a zároveň jsou vyzýváni ti, kteří vakcinaci ještě nepodstoupili, aby ji ve svém zájmu podstoupili co nejdříve. Zároveň jsou v e-mailu vypsány termíny a místa, kde budou studenti a vyučující moci třetí dávku dostat. Dále sdělují, že antigenní testování bude probíhat až do konce vyučovacího semestru, tj. 18.3.2022. Posléze budou univerzitní testovací místa zrušena pokud nám nebude sděleno jinak (pokud by se změnila situace s Covidem, tj. pokud by došlo k dalšímu rapidnímu nárůstu nakažených) a k domácímu testování jsou nám doporučeny testy od NHS, které jsou rovněž zdarma pro ty, kteří mají zaplacené zdravotní pojištění (tj. i pro Erasmus studenty, kteří jsou na více jak šestiměsíčním studijním pobytu). V další části e-mailu se píše o používání masek ve společných místnostech a jsme upozorněni na to, že bychom stále měli používat masky (ačkoli jsou dle vládních opatření zrušeny) v rámci prevence šíření Covidu-19. Masky bychom pak měli nosit především v uzavřených místnostech a ve společnosti lidí, které obvykle nepotkáváme. Poslední částí e-mailu je pak dodatek, že prokázání se antigenními testy již nebude potřeba při studentských akcích, přesto je však doporučováno, abychom si je i nadále dělali pro naši a ostatních bezpečnost“ (Terénní poznámky, 23.2.2022, Durham, Velká Británie). Názory mezi studenty se na toto postupné rozvolňování protikoronavirových opatření lišily, kdy někteří uváděli, „že se s Covidem musíme po 2 letech naučit žít a že britský premiér Boris Johnson jde správnou cestou a navíc nakažených studentů je dle oficiálních stránek univerzity minimum. Ostatní pak namítali, že se sice musíme vrátit k normálnímu životu, ovšem*

že by se měla zachovat karanténa pro nakažené, a že by se měly zachovat masky v místnostech. Problém pak vidí především v tom, že budou odebrána všechna opatření bojující s šířením covidu, tj. žádná karanténa, nepovinné nošení masek, nepovinné testování a nepotřeba prokazování negativního testu či vakcinace při různých akcích“ (Terénní poznámky, 23.2.2022, Durham, Velká Británie). Ačkoli se tedy názory na odstranění protikoronavirových opatření a rozvolňování výrazně lišily, většina respondentů naopak byla ráda, že se tak děje. Toto rozvolňování se rovněž dotklo výuky po zbytek semestru, kdy se mnoho studentů rozhodlo již nenosit masky během výuky či v knihovně. Nošení masek v knihovně bylo zprvu povinné pouze během pohybu po knihovně, kdy se setkávali s ostatními studenty. Pokud se člověk učil na jím vybraném místě, mohl si roušku odložit. Během jarních měsíců, tj. od března a dubna se posléze zrušila nutnost nosit roušky po celé knihovně. Nutnost nošení roušek během vyučovacích hodin pak často závisela na rozhodnutí vyučujících, zdali respirátor sami nosí či nikoli a zda ji po studentech nadále vyžadují či ne. „*Já (autorka) jsem své pozorování dělala ve dnech 7-10.3.2022. V pondělí mám obvykle tři přednášky, kdy jeden povinný (pro místní studenty) předmět je vyučován ve velké aule, kam by se vešlo 100 lidí, další dva předměty se pak odehrávají v menších třídách v různých budovách, neboť tyto předměty nejsou povinné a obsahují tak menší počet studentů než předmět povinný pro bakalářské studenty. Povinný předmět o ekonomii měl cca 1/3 lidí, kteří roušku měli stále na sobě, zbytek studentů ji mělo sundanou. Sám vyučující, který stojí s více než dvoumetrovým rozestupem od studentů a zároveň za průhlednou plastovou stěnou, si ji po chvíli sundal, aby mu bylo lépe rozumět, jak se posléze sám ujistil. Na další hodině se sešlo 14 studentů plus vyučující, z nichž jsme měli roušku pouze tři. Vyučující, který měl rovněž od studentů více jak dvoumetrový odstup, roušku neměl nasazenou. Poslední hodina obsahovala 12 studentek a jednu vyučující a zde jsme měli roušku naprosto všichni včetně vyučující, která i tak stála za průhlednou stěnou, která odděluje vyučující od studentů. V úterý jsem měla pouze dvě přednášky, první je volitelný předmět pro bakalářské i magisterské předměty, druhá přednáška je povinná pro magisterské studenty. Zatímco na první přednášce roušku neměl téměř nikdo, kromě mě a několika pár studentek, na přednášce druhé, která se odehrává v mnohem menší třídě a v komornějším obsazení, měli roušku všichni. První vyučující o volitelného předmětu zprvu roušku neměla, jakmile se však ve třídě ozval kašel, roušku si následně nasadila a dopřednášela zbytek přednášky v ní, ačkoli měla ode všech více jak dva metry odstup. Na druhém semináři měl vyučující (stejný vyučující jako pondělní povinný předmět, kde měl roušku sundanou) měl roušku celou hodinu nasazenou. Ve čtvrtek jsem měla jediný seminář týdne, kde jsme se sešly pouze tři studentky a vyučující a roušku jsme měly nasazenou všechny, neboť během semináře všichni sedíme poměrně blízko od*

sebe (i tak je vždy udržován rozestup alespoň jedné volné židle) a především spolu komunikujeme a diskutujeme nad daným tématem týdne“ (Terénní poznámky, 7.-10.3.2022, Durham, Velká Británie).

Výuka nicméně nebyla narušena pouze pandemií Covid-19 a s tím souvisejícími protikoronavirovými opatřeními. V druhém semestru se studenti museli rovněž vyrovnávat s chybějící výukou během týdnu stávek vyučujících, které probíhaly mezi daty 14.-18.2., 21.-22.2. a 28.2.- 2.3.2022, tj. v šestém, sedmém a osmém týdnu semestru. Důvodem těchto stávek byly platové podmínky a příležitosti a rovněž také plánované škrty na důchodech univerzitních zaměstnanců. Velká část vyučujících se studentům snažila vysvětlit, že je ve Velké Británii výrazná platová nerovnost nejen mezi pohlavími, ale rovněž mezi různými etniky a invalidními lidmi. Dalším problémem pak bylo, že mnoho asistujících vyučujících dostává pouze roční smlouvy, kvůli kterým nemohou plánovat jejich další vzdělávání či projekty, a dále rovněž nedostatek grantů pro výzkumy.

„Z mých (autorčinných) sedmi předmětů, a tudíž i sedmi různých vyučujících, stávkovali všichni kromě jednoho vyučujícího. Z šesti stávkujících vyučujících byly dvě ženy a čtyři muži, dále tři z nich pocházeli z jiné země/kontinentu (Indie, Brazílie, Německo) a z nichž tři byli asistujícími vyučujícími, kteří měli pouze roční smlouvy, které byly rok co rok obnovovány. Většina z těchto vyučujících nám v průběhu posledního týdne před stávkami vysvětlovala, o čem stávka v základu je, případně nám později ještě poslali email s připomenutím, že přednášky a semináře nejsou a opět případné shrnutí, proč se stávkuje a jak můžeme prokázat svoji podporu, tedy pomocí různých peticí, sepsáním emailu vedení univerzity či se zúčastnit jednotlivých stávek. Zároveň nám bylo řečeno, že dle pravidel nám nemusejí říkat, že budou stávkovat, ale jejich kolegům nepřijde fér, abychom to nevěděli a chodili do školy jen tak“ (Terénní poznámky, únor 2022, Durham, Velká Británie).

Obrázek č. 7 – Sraz stávkujících na kampusu

Zdroj: <https://twitter.com/KarenJonesTU/status/1506653445629034505?s=20&t=WP8QH020QvtGQY6Fk8YBkw>

I know that some of you, in your cohort in particular, will be frustrated and annoyed by the disruption – I completely understand this and think I would feel the same in your shoes – so I think it is important to explain why we are taking such drastic action. The strikes are continuing because two ongoing disputes between the Union and the Employer have not yet been resolved. The first one is over substantial proposed cuts to University staff pensions and the second, called 'four fights', is over fair pay, working conditions, pay inequality and casualisation.

I love teaching and my job has many privileges, for which I am grateful. However, current academic workloads are unsustainable. Shockingly, **1 in 3 of us are on fixed term contracts**, lacking job security and the ability to plan for the future. These issues disproportionately affect female, BAME and disabled academics, as well as other under-represented groups. Together with the pension reductions, these conditions are making academic jobs less and less accessible for people who do not have access to independent wealth. Ultimately, these issues end up hurting students as much as staff, because **our working conditions are your learning conditions** – staff who are burned out, undervalued and exhausted cannot teach you to the best of their abilities.

Obrázek č. 8 – Vysvětlující email jedné z vyučujících ohledně stávk

Zdroj: Autorka

Na stávky ostatně poukazovali samotní respondenti, kteří si často pochvalovali komunikaci s vyučujícími ohledně stávkování a zrušení výuky. „*They were really open to discussion about it, the reason of the strike and everything*“ (Dominique, 2022, str. 3).

Ne všichni vyučující však dali svým studentům vědět. To například zmiňuje Klára, která uvádí, že jim jeden z vyučujících neřekl, zda se bude stávky účastnit či nikoli, a když došli v týdnu, kdy probíhaly stávky, do třídy, zjistili, že se seminář nakonec nekoná. Zároveň však dodává, že to nebyla jejich povinnost dát jim vědět, zda se seminář koná či nekoná (2022, str. 4). Podobnou zkušenost zažil rovněž Friedrich, který uvádí: „*When it comes to strikes, I knew it was happening, but our teachers didn't really say much about it. I had two classes where I would come to the class and then discover that it was cancelled due to the strikes, but no one told us. But that's more on the teachers than the whole university. (...) Whole class of around 30 people were pissed off, because it was usually the only class that day and we weren't sure if it was still happening or not*“ (Friedrich, 2022, str. 2).

Někteří z respondentů dále stávkující učitele porovnávali se stávkami v jejich zemích původu. Například Dominique uvádí: „*It was weird for teachers to tell us that they were going to be on a strike cause that would never happen in France. They would just not show up and that's it. You could just do your thing (laughing). They wouldn't just come and say yeah I'm not gonna be there*“ (Dominique, 2022, str. 3).

4.3.2 Cestování po okolí

„*You kind of expect to travel a lot during your Erasmus*“ (Édith, 2022, str. 3).

Cestování bylo pro mnoho z respondentů důležitou součástí jejich pobytu v zahraničí. Většina z nich se snažila poměrně často vycestovat mimo Durham a objevit tak jiná města, památky a přírodní scenérie. Mezi nejčastější destinace respondentů patřil blízký Newcastle nebo York, dále Edinburgh, Glasgow, Alnwick Castle, Bambourgh Castle, skotská příroda nebo dokonce čtyři hodiny vzdálený Londýn. Samotné cestování pak pro ně nebylo nijak komplikované, neboť pro cestování v rámci Velké Británie nebylo nutné nosit respirátory ani ve vlacích nebo hotelech. Jak uvádí Dominique: „*Pretty much back to normal, really. Weirdly, cause in my country you had to have sanitary pass and everything while in the UK it was like: yeah you can go on a train without mask*“ (Dominique, 2022, str. 3-4).

Zatímco někteří využili organizovaných výletů jedním studentem z Newcastlu, který vždy zařídil autobus a výlet na jeden z blízkých či vzdálených hradů, kam se těžko samostatně

dostávalo, jiní se rozhodli cestovat na vlastní pěst. Luca například uvádí, že k cestování po okolí využil především kola, což označuje za levnější záležitost než cestování vlakem. Navíc se díky kolu dostal do takových částí, kam málokdy vkročí lidská noha, tudíž si mohl užít ničím nerušenou přírodu. Díky kolu navíc dokázal ujet více kilometrů než kdyby chodil pěšky. Pokud se chtěl dostat někam dál, využil případně vlaků, po vystoupení z něj však opět usedl na kolo a vyjel na cestu (2022, str. 2). Ingrid se naopak rozhodla využít stezek v okolí Durhamu a vydávala se po nich na pěší túry buď sama nebo s některými z přátel (2022, str. 6).

Pro další část respondentů se ovšem cestování po Británii stalo ne příliš častou činností. Shodují se, že škola jim zabírala více času než čekali a více času tak trávili u přípravy na hodiny, případně psaní klasifikačních prací namísto cestování po Velké Británii (Édith, Friedrich). Více času pak našli až během jara, kdy již nebyla prezenční výuka a studenti pouze odevzdávali vypracované závěrečné práce či psali závěrečné testy. Zároveň však uváděli, že byli během cestování na jaře velmi spokojeni, neboť veškerá protikoronavirová opatření byla zrušena a nemuseli se tak potýkat s nošením respirátorů, testováním a dalšími povinnostmi.

4.3.3 Volnočasové aktivity

Mezinárodní vzdělávání se týká také společenského života v novém akademickém a kulturním prostředí (Bilecen, 2020, str. 264), což pandemie Covid-19 v prvních měsících zcela zamezila. Volnočasové aktivity lze pak z hlediska Erasmus studentů rozdělit na několik částí a to na aktivity pořádané univerzitou, jejími spolky či ESN (Erasmus Student Network) a na aktivity, které studenti pořádali sami buď na vlastní pěst jako bylo cestování, večery u někoho doma, či jimi pořádané srazy ve městě. Zatímco ze začátku studijního pobytu tak převažovaly akce organizované ESN, případně univerzitou, v pozdějších měsících se lidé scházeli spíše v rámci vytvořených přátelství. Zatímco univerzitní akce byly typu tzv. formals, tj. večere a setkání na jednotlivých kolejích, kam studující patřili, či Freshers week, kde se noví studující mohli setkat se zástupci jednotlivých societies, kdy se každá z nich zaměřovala na různé koníčky a zájmy, akce pořádané ESN byly na druhou stranu především typu setkávání se ve městě na pivo či organizované cestování do vzdálenějších míst jako byly různé hrady či přírodní památky na severu Anglie či ve Skotsku.

Co se týká ESN organizace, pro Erasmus studenty byla vytvořena WhatsApp skupina, což bylo místo pro dotazy, informace a organizování srazů mezi studenty a zástupci univerzity. Pojetí skupiny po celý akademický rok věrně zobrazuje záznam ze dne 19.9.2021, tedy ještě

před zahájením školního roku, nicméně již v době, kdy se do Velké Británie sjíždí velké množství zahraničních Erasmus studentů. „V této společné skupině se v neděli 19.9.2021 ve 20:56 objevuje PDF soubor, který obsahuje představení organizace a hlavních členů a koordinátorů, dále užitečné informace ohledně studia na univerzitě, systém a fungování zdejších kolejí, kde si vyzvednout a jakým způsobem lze využívat kampusovou kartičku, kontakty, informace o různých akcích jako je například Freshers week, kde jde především o představení různých spolků fungujících na Durhamské univerzitě, a mnoho dalšího. Zároveň se ve skupině začínají hromadit dotazy od přijíždějících studentů, které prezidentka ESN zodpovídá, případně dodává kontakty, kam se s danými dotazy obrátit. Rovněž se ve skupině objevují pozvání na různá setkání, hledání lidí se stejnou kolejí či studovaným oborem, dále rovněž informace o plánovaných výletech po severní Anglii“ (Terénní poznámky, 19.9.2021, Durham, Velká Británie – skupina na WhatsAppu). Většina respondentů souhlasí, že se mnoha akcí a setkání pořádaných touto skupinou účastnilo, ať již šlo o oficiální akce typu vánoční večírek a další, nebo i neoficiální posezení u piva. Neúčastnili se však všichni, Rosine například uvádí: „I didn't really participate in these. Most of the students were around 20 years old and I think I'm mentally somewhere else. Most of the other students came here to enjoy their time and drink a lot of alcohol but that is not really for me. Maybe it was also because they studied the bachelor modules while I studied the master ones and it is more difficult and master students are given heavier workload“ (Rosine, 2022, str. 2). Zde s tak objevuje rozpor v motivacích výjezdu na studijní pobyt v zahraničí mezi jednotlivými studenty. Zatímco většina se chtěla na Erasmus pobytu bavit a získat nové přátele, pro některé se skutečně jednalo především o studijní zkušenost v zahraničí. Rosine rovněž poukazuje na odlišný přístup ke studentům, kdy bakalářští studenti mají méně školních povinností a mají tudíž více volného času než studenti magisterští, kteří se museli potýkat s větším počtem textů k přečtení a složitější přípravou na hodiny. Dominique například uvádí, že díky méně hodinám měla mnohem více na volnočasové aktivity jako byl sport, setkávání se se societies a další možnosti aktivit. Pierre dodává, že právě díky societies se mohl vrátit ke hraní floorballu. Volného času rovněž využila Francesca, která uvádí: „I also started going out a lot more since we were closed for the whole year and the UK had beautiful weather during autumn so I enjoyed that a lot“ (Francesca, 2022, str. 2).

Zajímavostí je, že mnoho Erasmus, ale i dalších zahraničních studentů se svými sociálními vazbami orientovalo na jiné zahraniční studenty než na místní komunity britských studentů. To se ostatně potvrdilo během mého pozorování hned na prvním setkání Erasmus studentů před Durhamskou katedrálou. Jednalo se o první seznamovací akci, které se účastnilo

celkem 12 lidí, z toho 11 žen a 1 muž, z 5 různých evropských států a tedy z Německa, Francie, Itálie, Tchaj-wan a Česká republika (autorka). Po krátkém představení, kdy jsme se všichni představili jmény, odkud pocházíme, co studujeme a do jaké koleje patříme, jsme se vydali na prohlídku katedrály. Po odchodu do katedrály se skupina dále rozdělila do dvojic/trojic dle národnosti, v rámci kterých spolu dále komunikovali. Všech pět Francouzů tak spolu komunikovalo výhradně ve francouzštině, tři Němky se společně bavily anglicky a občas zabíhaly do němčiny, zbytek, vzhledem k tomu, že ze zbývajících zemí byl vždy jeden příslušník, se dorozumíval rovněž anglicky. Po prohlédnutí si katedrály a vyslechnutí základního výkladu od koordinátorky, si lidé předali kontakty a následně se skupina rozpustila (Terénní poznámky, 21.9.2021, Durham, Velká Británie – centrum města).

Brooks a Waters uvádějí, že v důsledku tendence "zahraničních" studentů stýkat se spíše mezi sebou než s hostitelskou komunitou může být jazykový přínos často menší, než studenti očekávali (2011, str. 87). To mi ovšem nepřijde jako zcela oprávněné tvrzení. Ačkoli se mezi zahraničními studenty vytvářely skupinky lidí pocházejících ze stejné země, díky čemuž mohli využívat svůj rodný jazyk na denní bázi, přesto se mnoho z nich stýkalo i s ostatními Erasmus studenty, se kterými museli komunikovat v angličtině. Nepřijde mi tedy, že by jazykový přínos nebyl dost vysoký v porovnání s tím, kdyby komunikovali výhradně s britskými studenty. Nicméně i zde je nutné dodat, že ačkoli mnoho Erasmus studentů komunikovalo s lidmi z ostatních zemí anglicky, u některých národů přesto docházelo ke shlukování studentů ze stejné země původu, kdy svůj rodný jazyk nevyužívali pouze ve vzájemné konverzaci, ale ve svém rodném jazyce psali i do WhatsAppové skupiny pro Erasmus studenty. To šlo „*vidět především ze strany Němců a Francouzů, kteří zde zastupují větší procento studentů než ostatní země a společně si tak posílají zprávy ve svém rodném jazyce, čímž ale dochází k exkluzi ostatních zahraničních studentů, neboť jim nerozumí*“ (Terénní poznámky, 24.9.2021, Durham, Velká Británie).

Brooks a Waters (2011) přicházejí s několika možnými vysvětleními, proč se studenti spíše stýkají s ostatními zahraničními studenty na úkor místních studentů. Je to především problém mladých výměnných studentů stát se tzv. plnohodnotnými reprezentanty své země a problémy způsobené komunikací ve druhém nebo třetím jazyce. Dalším důvodem může být rovněž krátká doba trvání Erasmus výměny, která vede k nedostatku sociální integrace až k částečné sociální segregaci. Brooks a Waters ovšem podotýkají, že podobné trendy lze rozpoznat rovněž u studentů, kteří v zahraničí studovali celý jeden vysokoškolský stupeň, tj. bakalářský, magisterský nebo doktorský program (2011, str. 152-153). Podobné tendence

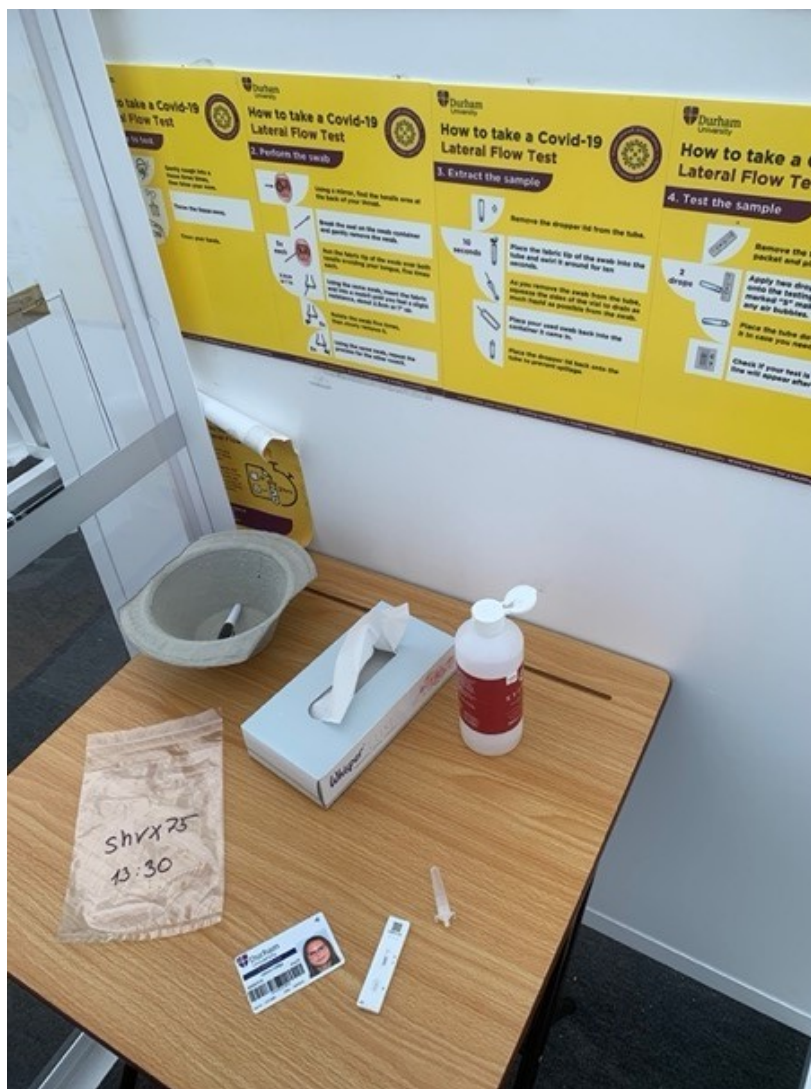
shlukování studentů stejné národnosti a etnicity šlo vyzpozorovat rovněž v průběhu vyučovacích hodin a v okolí kampusu. Příkladem může být přihlašování se k prezentacím, kdy na jednom z mých předmětů jsme se měli v ke každému tématu přihlásit na internetových stránkách školy, kde jsme rovněž mohli vidět, kdo se k jakému tématu a termínu přihlásil. Z mého pozorování pak vyplynulo, že první prezentace byla přednesena třemi dívkami z Číny. O dva týdny později pak prezentovaly dvě dívky z Británie, které tvořily první skupinu, a dva studenti z Číny, tvořící druhou skupinu (Terénní poznámky, 12.10.2021, Durham, Velká Británie – Science centre). Na jiném předmětu jsem se setkala s tím, že tito studenti spolu mluví mateřským jazykem. Na onom předmětu jsme si měli se svým sousedem popovídat o četbě, kterou jsme si měli na danou hodinu připravit a prodiskutovat otázku danou v prezentaci. *„Zatímco většinu skupin tvořili dva až tři lidé, já se otočila na tři dívky za mnou a spojila se tak s nimi do jedné skupiny. Všechny tři dívky byly původem z Číny, jak jsem po představení zjistila. Všechny tři seděly přímo vedle sebe, ačkoli je doporučováno si mezi sebou držet rozestupy. Dvě z nich měly dlouhé černé vlasy, z nichž jedna je měla spojené do culíku, obě byly oblečeny do béžových kabátů. Třetí byla oblečená celá v černém oblečení a vlasy měla rovněž černé, zato ale krátké po ramena. Během diskuze o naší četbě často sklouzávaly k čínštině, pomocí které se snažily od ostatních zjistit anglické slovíčko či význam daného slova. Třetí dívka, celá v černém, je posléze musela napomínat, aby mluvily anglicky, protože jim nerozumím. Poté se mě jedna z dívek ptala na výslovnost několika anglických slovíček, u kterých si nebyla jistá a potřebovala je pro vyjádření odpovědi na otázku“* (Terénní poznámky, 22.10.2021, Durham, Velká Británie).

Tato tendence přátelit a stýkat se pouze s lidmi stejné národnosti či ostatními Erasmus studenty lze rovněž dát do spojitosti s přechodovými rituály a především pak s pojmy pomezí či liminarita, tak jak je vysvětluje Arnold van Gennep a Victor Turner. Přechodové rituály dle Van Gennepa představují každou změnu místa, stavu, společenského postavení a věku (Turner, 2004, str. 95), Tyto přechodové rituály pak lze rozdělit do tří fází, kdy první fází je odloučení, tj. vytržení jedince z dřívějšího pevného místa ve společnosti. Druhou fází je pomezí neboli liminární období, kdy jedinec není charakterizovatelný ani předchozím ani budoucím stavem. Třetí fází představuje znovuzачlenění nebo přijetí do společnosti (ibid., str. 95-96). Erasmus studenti se tak během svých studijních pobytů v zahraničí fyzicky odpoutávají od své společnosti a země původu a stěhují se do cílové země jejich výjezdu. Tehdy dochází k odloučení a dostávají se do liminární fáze, která posléze končí ukončením studijního výjezdu v zahraničí a návratem do rodné země, čímž se znovu začleňují do původní společnosti. Liminární fáze je pak pro většinu Erasmus studentů charakteristická tím, že nepatří ani tady ani

tam. Dalším významným pojmem je *communitas*, který dle Turnera představuje přátelství jedinců nepatřících do společnosti běžného života. *Communitas* tak tvoří jedinci, kteří se nacházejí v pomezí čili liminární fázi (Turner, 2004, str. 96-97). Mezi těmito jednotlivci se následně vytvářejí přátelství, neboť se nacházejí ve stejném postavení jako ostatní. To může být důvod, proč se Erasmus, ale i ostatní zahraniční studenti baví především mezi sebou než s místními studenty. Důvodem je jejich cizost v novém prostředí, jiný jazyk, kterým se musí na úkor svého rodného jazyka domlouvat a především pak i fakt, že se po určité době budou vracet domů.

Co se týká volnočasových aktivit na studijním pobytu v Durhamu, většina vnitřních akcí pořádaných univerzitou byla zpočátku omezena protikoronavirovými opatřeními. Mezi tato opatření se řadilo především povinné testování, kdy se studenti museli prokázat covidovým testem udělaným v jednom z testovacích center Durhamské univerzity. Tento test nesměl být více jak 48 hodin starý, aby byl platný a studenti mohli být na akci vpuštěni. *„Testování bylo ze strany Durhamské univerzity velmi podporovanou záležitostí a to tak, že nám chodily odůvodňující a připomínající emaily ohledně pravidelného testování. Než je však možné přijít na první tetování, studenti musejí projít online testem, který jim představí a znázorní, jak takové testování probíhá a co vše je zapotřebí udělat. Posléze studenty čeká několik otázek, které vyhodnotí, zda kurzem prošli či nikoli a zda jej musí opakovat. Tyto antigenní testy jsou pro studenty zdarma a nabízejí celkem čtyři odběrová místa ve městě. Otestovat se lze pouze po registraci vybraného termínu na daný den a čas. Na místě se posléze ukazuje email s registrací a kampusová kartička, na které lze najít studentské číslo daného studenta, pomocí kterého si pracovníci odškrtnou daného člověka ze seznamu. Dále jsou studenti dotázáni, zda během posledního týdne měli nějaké symptomy a zda mají vypnutou trackovací aplikaci od NHS. Posléze je student poslán do jedné z mnoha kabin, kde si sám provede antigenní test. Každá kabinka obsahuje menší stůl, na kterém lze najít v průhledném sáčku všechny potřebné věci pro vyhotovení antigenního testu jako je tyčinka na zhotovení výtěru, kapalina, do které se tyčinka po zhotovení výtěru ponoří na 10 vteřin a posléze se z této nádoby nakapou dvě kapky na test, který během minuty ukáže, zda byl test platný. Před samotným testem je však třeba se vysmrkat a vykašlat do předem připravených kapesníků a následně na to si umýt ruce antibakteriálním gelem. Na stěnách kabinky jsou nalepené papíry s návodem, jak antigenní test krok za krokem vyhotovit a rovněž zrcadlo pro výtěr z nosu a mandlí. Hotový antigenní test se následně dává do průhledného sáčku, na který student napíše své univerzitní číslo a čas vyhotovení testu a sáček odevzdá do černé krabice. Výsledky posléze během hodiny přicházejí*

na univerzitní email s výsledkem, zda je student negativní, pozitivní či zda byl test neplatný“ (Terénní poznámky, 29.9.2021, Durham, Velká Británie – Science centre).

Obrázek č. 9 – Covid testování v kabině

Zdroj: Autorka

Většina respondentů se tak shoduje, že ačkoli bylo testování povinné, nedělalo jim z velké části žádný problém, neboť registrace a testování bylo velmi snadné a výsledek jim byl následně zaslán velmi rychle. Klára například souhlasí s rychlostí a neinvazivností testování, zároveň však poukazuje na případy, kdy jí přišel neplatný výsledek, ačkoli na svém testu jasně viděla čárku potvrzující negativitu testu: „Nevadilo mi 2x týdně se testovat. Nepřišlo mi to tak invazivní, vzhledem k tomu, že jsme si ty testy mohli dělat sami. Nebyl tam nikdo, kdo by tě jako šňoural do nosu, ale prostě jsme si to dělali sami. Výsledek přišel že jo rychle. Bylo to fajn to

mít, i jako pro nás jako vědět, že jsme v pohodě. Umm...párkrát se mi stalo, že mi přišel ten...jakoby ten neplatnej výsledek, což bylo trošku otravný, když to chtěli na nějakou tu akci a ted' mně přišel ten neplatnej výsledek, prostě jsem ten test fakt chtěla a musela jsem tam jít znova další den, tak to bylo trošku otravný no“ (Klára, 2022, str. 3). Přesto však převažoval názor, že se studenti chodili testovat pouze z toho důvodu, aby se mohli účastnit aktivit, které tyto Covid testy vyžadovaly. Přestože se doporučovalo nechat se testovat 3x do týdne, studenti tohoto testování zdarma využívali především s ohledem na jimi provozované aktivity. Často se tak nechávali testovat především před akcemi, kde byl tento test požadován. Zároveň však, jak uvádí Édith, ačkoli potvrzuje, že testování bylo nutné, bylo toto testování Durhamskou univerzitou jedinou možností, jak se na akce dostat, neboť nebyly akceptovány jiné formy testování, jako byly testy poskytované Velkou Británií či domácí rychlotesty (Édith, 2022, str. 2). S tímto tvrzením souhlasí rovněž Pierre, který uvádí: „I felt like I was constantly getting tested and the fact that we couldn't use any NHS testing points or home tests and only the test from Durham University were valid made no sense. (...) Like we paid for NHS with our visa for a reason so I have no idea why we couldn't use it as well“ (Pierre, 2022, str. 2). Nutnost negativního covid testu u aktivit se rovněž projevila v rozhovoru s Friedrichem, který uvedl příklad, kdy jeli s organizovaným autobusem na Alnwick Castle, nicméně jeden ze studentů měl již propadlý test, tj. starší než 48 hodin, a nebyl tak na výlet vpuštěn (2022, str. 2).

Další velká část studentů se ovšem tak často testovat nenechávala. To potvrzovaly rovněž univerzitní noviny ze dne 27.1.2022, které se ovšem věnovaly akademickému roku 2020/2021, kdy ačkoli bylo doporučováno nechávat se testovat 2-3x týdně, pouhých 0,56% (54 studentů celkem) se během akademického roku 2020/2021 nechávalo testovat pravidelně. „Pokud bych to měla srovnat s počtem studentů, které jsem potkávala při testování, dá se říct, že ze začátku semestru na testování docházelo vždy více lidí a především pak tehdy, když byly na různé školní akce, nebo i na diskotéky, požadovány výsledky o negativním antigenním testu. Jakmile však vláda zmírnila opatření a tyto testy již nebyly nadále vyžadovány, počet testujících se studentů se začal snižovat natolik, že z dřívějších front, které jsem před každým testováním musela vystát, jsem chodila automaticky do jedné z postavených kabin pro testování“ (Terénní poznámky, 27.1.2022, Durham, Velká Británie – Market place/centrum města). To ostatně potvrzují i respondenti, kteří se shodují na tom, že v pozdějších měsících nebyl problém se registrovat na jimi chtěný termín testování.

Obrázek č. 10 – Novinový článek ohledně testování studentů

Zdroj: Autorka

4.4 Rizika

S cestováním a migrací se pojí určitá rizika, která nám mohou být známa již před odjezdem do námi vybrané destinace, či tato rizika objevíme až během pobývání v dané destinaci. V době celosvětové pandemie zažívají zahraniční studenti finanční potíže, obavy o

své zdraví a budoucnost, o bezpečí svých rodin a také osamělost (Bilecen, 2020, str. 265). Riziko tak lze charakterizovat jako nežádoucí událost, které je vždy odvoditelné a odvozené z konkrétní hrozby (Bezpečnostní strategie ČR, 2003).

V rámci studijního výjezdu se mí respondenti setkali především s dvěma typy rizik. Prvním typem byla pandemie Covid-19 a druhým a tím závažnějším bylo genderově podmíněné násilí, které ovlivnilo pobyt mnoha respondentům. Pandemie Covid-19 se objevila jako riziko již před odjezdem na studijní pobyt. Jak jsem již zmiňovala v předchozích kapitolách, Erasmus studenti se museli při příjezdu potýkat s různými covidovými opatřeními. Tato opatření se stala kritická v době, kdy se studující chtěli navrátit na vánoční či velikonoční svátky za rodinou. „*Já jsem měla větší strach z toho...vyložene z těch opatření covidových, že se prostě stane... trošku mě to prostě stresovalo, že jako mám letenky a že se mám vrátit na Vánoce, pak jsem se zase bála, no a co když se pak nebude dát vrátit, tak to budu na Vánoce v Anglii, že jako takhle ty scénáře jsem si vymýšlela*“ (Klára, 2022, str. 9). To dále potvrzuje rovněž Édith, která uvádí, že se ohledně pandemie Covid-19 bála především omezení cestování do zahraničí v době, kdy se chtěla na nějaký čas vrátit za rodinou (2022, str. 2)

Další riziko, se kterým přišli respondenti do kontaktu bylo rovněž vykrádání domů. Toto riziko pocítil na vlastní kůži Enrique, který uvedl, že jeho dům byl téměř vykraden. „*It was some time after midnight, and I knew all of my other housemates were home, so it was weird to hear someone trying to open our front door. I didn't really think that it could be robbers so I casually light up the hall in our house and they stopped. I guess they got scared and ran away. (Q: did you call the police?) Yeah, but we didn't tell them much as we didn't see them. So, we pretty much just gave them the information that someone is trying to rob houses and they would look into it if there were more cases like ours*“ (Enrique, 2022, str. 3). Vykrádání domů rovněž zmiňuje Isabel, kdy ovšem nebyl vykraden dům, ve kterém bydlela, ale domy v jejím okolí, kde se necítila vůbec bezpečně (2022, str. 3)

4.4.1 Genderově podmíněné násilí

Genderově podmíněné násilí silně ovlivnilo každodenní život většiny respondentů. Nejdříve si však řekneme, co to přesně genderově podmíněné násilí je. Genderově podmíněné násilí je charakterizováno jako násilí páchané vůči osobám určitého pohlaví či určité genderové identity. Toto násilí nemusí být jen fyzické, ale rovněž může být i psychického rázu, tj. nemusí jít pouze o fyzické útoky, sexuální násilí, ale rovněž o vyhrožování nebo psychické násilí.

Nejčastějším cílem genderově podmíněného násilí jsou ženy, útočníky jsou naopak nejčastěji muži (EIGE, 2022, nečíslováno).

Počátky genderově podmíněného násilí v Durhamu a diskuze okolo tohoto tématu lze datovat přesně do poloviny října roku 2021, kdy studenti přicházejí s prvními zkušenostmi a varováním ohledně tzv. spikingu, tj. házení drog do pití. „V sobotu 16.10.2021 vzniká Facebooková skupina pro sdílení informací o házení drog do pití na základě několika sdělených incidentů ve WhatsAppové skupině pro Erasmus studenty. Jelikož během pátku dochází k mnoha akcím a diskotékám ve městě, schází se ve zdejších klubech velké množství mladých lidí, kteří se chtějí pobavit po studijním týdnu. S tím však souvisí narůstající počet „otrávených“ pití, kdy jsou v klubech do pití házeny drogy, které zapříčiňují fyzické potíže těch, kteří je vypijí. Jen za jeden večer, 15.10.2021, došlo k minimálně pěti případům vypití těchto nápojů s drogami, a to jsou pouze ty, které o svých zkušenostech napsaly do facebookové skupiny příspěvek. Dle zprávy od prezidentky ESN je těchto případů více než minulé roky, což ona sama připisuje tomu, že polevily restriktce s Covidem a především tím, že tento školní rok se po roce opět všichni studenti sešli v Durhamu, neboť minulý školní rok probíhal online a většina studentů tak zůstala ve svých domovech. V rámci těchto skupin následně dochází ke sdílení rad, jak těmto situacím předejít, ale také co dělat, pokud se takového pití napijeme“ (Terénní poznámky, 15.-16.10.2021, Durham, Velká Británie – WhatsApp skupina/Facebook skupina). V následujících dnech se ve skupinách hromadí zprávy od žen, které se staly obětí spikingu, případně od jejich přátel, které uvádějí, jak dané večery proběhly, jaké měly fyzické potíže, kde se tato událost stala, což je spojené s varováním ohledně jednotlivých klubů, kde k těmto případům dochází. Co je to však spiking? Spiking představuje akt, když dá někdo druhému člověku do pití nebo do těla alkohol nebo drogy bez jeho souhlasu nebo vědomí (Metropolitan Police, nečíslováno). Mezi časté účinky drog pak většina poškozených uvádí ztrátu paměti, nevolnost, zvracení a další, což ostatně potvrzuje na svých stránkách rovněž Metropolitan police působící v Londýně. Někteří ze studentů se rozhodli zmapovat, kolik případů vychází na jednotlivé kluby, což ukazuje tabulka viz níže. Tato tabulka vznikla na základě sdílených zpráv ve facebookové skupině mezi daty 20.10.2021 a 3.11.2021. Tabulka nadále uvádí místo, kde došlo ke spikingu studentek, počet případů a látky, které byly s největší pravděpodobností přidány do pití. Často studenti netušili, kterou látkou byli omámeni, někteří však zjistili, že se jednalo o ketamin. Ketamin je disociativní anestetikum používané v medicíně k navození a udržení anestezie. Dalšími účinky této látky je pak sedativum a amnézie lidí, kteří tuto látku požijí. Společnost Podané ruce (2021) zabývající se oblastí prevence a léčby návykového chování uvádí, že účinky se různí podle

užitého množství. Zatímco nižší dávka ketaminu vyvolává mírné opojení, pocit lehkosti, zasněné myšlení, neohrabaný pohyb, opožděné či snížené smyslové vnímání emocí a bolesti, dále bývá tzv. vyřazen chuť a čich, lidé zažívají závrať, erotické vzrušení a pocit vnímání světa jinak. Při vyšší dávce ketaminu pak nastávají velké problémy s pohybem, dále se objevuje nevolnost, odloučení od reality, zážitky depersonalizace, zážitky blízké smrti, halucinace nebo výpadky vědomí. Deník The Guardian (2022) uvádí další typy drog a omamných látek, které byly napříč Velkou Británií používány. Nejčastěji se jednalo o rohypnol a GHB, tedy čiré drogy, které nejsou v nápojích cítit. Tyto látky jsou používány především z důvodu snížení schopnosti dotyčné osoby bránit se sexuálnímu nátlaku a návrhům.

Summary of Suspected Cases

Sadly this is likely an incomplete list as many cases will never be reported

Location	Suspected Cases	Suspected Substance(s)
Jimmy Allen's	38	Ketamine, Unknown
Babylon	29	Unknown
Klute	23	Unknown
Player's	21	Unknown
Lloyd's (The Bishop's Mill)	17	Unknown
Fabio's	11	Unknown
College Bars	7	Unknown
Newcastle	6	Ketamine
Loft	0	N/A
Osbourne's	0	N/A
Not Provided	15	MDMA, Ketamine Unknown
Total Cases	167	

Obrázek č. 11 – Tabulka případů spikingu

Zdroj: Facebooková skupina Overheard in Durham

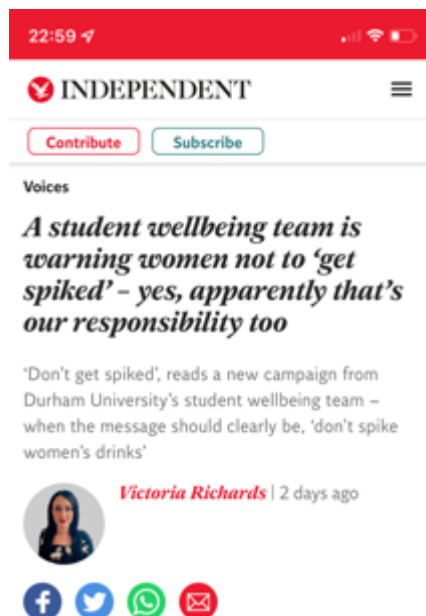
Spiking ovšem nebyl jediným způsobem, jakým byly studenti a studentky omamovány. V dalších týdnech byl objeven nový způsob a to injekční jehly, které byly v davech bodány do studentů a studentek, aniž by si toho v té době všimli. V angličtině je tento jev znám pod pojmem *needle spiking*. Jelikož byl v té době rozšířený spiking v podobě házení drog do pití, napadání injekčními jehlami se projevilo až v pozdějších dnech, kdy si poškození a poškozené začali všimnout formujících se modřin v místě vpichu. O tom většina respondentů rovněž slyšela a zároveň potvrzuje, že jde ještě o nebezpečnější činnost, neboť poškození nejsou pouze omámení, ale rovněž jim hrozí nakažení se různými přenosnými nemocemi jako je žloutenka, HIV a další. To například zmiňuje Klára, která uvádí: *„Tam vlastně postovali přímo fotky, vlastně modřin po injekci na rukách, na nohách, prostě různě po těle, no. Ale to se ti taky prostě objeví až druhý den, jo...to se ti neobjeví hned. A hlavně po injekci, to nevíš, kdo používal, to můžeš dostat i HIV, žloutenku, kde co možnýho, že jo. (...) Jako po tý injekci se to zahojí, ale spíš jde o to, co ta injekce předtím jako...to asi ani nevysterilizoval, že jo“* (Klára, 2022, str. 8). Ačkoli se děly i tyto případy, žádný z mých respondentů nemá s napadáním injekčními jehlami osobní zkušenost.

Na základě případů spikingu a bodání injekčními jehlami do lidí v klubech se tyto kluby rozhodly k určitým opatřením, jak klienty ochránit. *„Vzhledem k tomu, že se tyto případy dějí především v nočních klubech, některé tyto kluby se k posledním událostem začaly rovněž vyjadřovat. Jedním z příkladů může být Fab's, který se rozhodl zpřísnit podmínky vstupu do klubů. V rámci kontrol před vstupem do klubů se tak budou jedinci důkladněji prohlížet, zároveň všichni zaměstnanci projdou školením, jak se zachovat v případě, že uvidí někoho manipulovat s nápoji či pokud spatří podivné chování. Rovněž dojde k navýšení počtu kamer, které by měly mít dohled nad celým barem, aby, pokud dojde k dalšímu případu zdrogování pití či použití injekčních stříkaček, mohl být snáze nalezen viník. Zároveň jsou všichni vybízeni k tomu, že jakmile začnou pociťovat nějaké účinky drog nebo se začnou cítit špatně, aby vyhledali nejbližšího zaměstnance, který zavolá ambulanci, policii a o daného jedince se do jejich příjezdu postará“* (Terénní poznámky, 19.10.2021, Durham, Velká Británie – whatsapp skupina/facebook skupina). Článek z univerzitních novin Palatine (2022) uvádí, že většina majitelů barů se rozhodla proti takovýmto incidentům zasáhnout. Ačkoli se však zdálo, že byly zařazeny důkladnější prohlídky, nainstalovány kamery a podávána víčka na nápojích, přesto se někteří z respondentů shodují, že takováto opatření nestačí. Klára například zmiňuje, že kontrola návštěvníků baru nebyla dostatečně efektivní, neboť hlídači pouze letmo kontrolovali kapsy a tašky. Zároveň si nebyla jistá, zda jsou těmito letnými kontrolami skutečně schopní

najít například jehlu (Klára, 2022, str. 8). To nicméně potvrzují rovněž majitelé barů, kteří potvrzují, že drogy se u lidí velmi špatně hledají. Proto se rozhodli, že doplní zásoby nápojových krytů a více využijí kamerový systém k dopadení pachatelů. Na chování bodyguardů u vchodu klubů si stěžuje rovněž Enrique, který ovšem mluví o jiném případě, který se stal, kdy jedna z poškozených dívek byla bez jakékoli pomoci z klubu vyhozena, neboť se kvůli drogám, které s pitím vypila, chovala jako opilá (2022, str. 4).

Na tyto události spikingu následně poukázala i samotná Durhamská univerzita, neboť se velká část případů týkala jejich studentů/studentek. Nicméně její prvotní reakce, aby si lidé dávali pozor na to, co pijí a nenechávali své nápoje bez dozoru, narazilo na odpor. Studující následně argumentovali, že by univerzita neměla svalovat vinu za tyto činy na samotné poškozené, ale že by se měl především klást důraz na dopadení pachatelů a především pak odsouzení takového chování. Slovo Durhamské univerzity se rovněž chytla novinářka z Independent viz fotografie internetového článku níže, která se v článku věnuje tomu, že větami o hlídání si nápojů jsou opět obviňovány oběti, především pak ženy, namísto predátorů, kteří do nápojů házejí omamné látky. Viktimizace nebo také obviňování obětí je činnost, kdy vina z trestného činu dopadá namísto pachatele na samotnou oběť. Oběti jsou mimo jiné obviňovány z toho, že se útokům vystavují samy na základě jejich chování či oblékání, čímž nebrání napadení jejich osoby (Szalavitz, 2018). V souvislosti se spikingem v klubech se obviňování obětí pojí rovněž s jejich dobrovolnou konzumací alkoholu nebo drog, kdy lidé obviňují oběti, že kdyby nebyly opilé nebo omámené, nic by se jim nestalo (Culda et al., 2018).

Victim blamingu obětí ze strany Durhamské univerzity se věnovaly i další velké noviny ve Velké Británii. Mimo Independent o tomto tématu psali rovněž v ITV, Daily Mailu nebo v BBC.

Obrázek č. 12 – Novinový článek o obviňování obětí genderově podmíněného násilí

(Zdroj: <https://www.independent.co.uk/voices/durham-university-drinks-spiked-women-b1940099.html>)

Přestože se první reakce Durhamské univerzity na případy spikingu nesetkala s přijetím, některé z mých respondentek jako například Dominique nebo Ingrid přesto přiznaly, že i tak se jednalo o dobrou připomínku, že by si lidé měli hlídat pití a nenechávat jej o samotě.

Teprve 8.11.2021 všichni studenti Durhamské univerzity obdrželi druhý e-mail ohledně dějícího se spikingu v Durhamských klubech s pozměněnou rétorikou. Nově byla v e-mailu „sepsána podpora pro všechny jak minulé, tak případně i budoucí oběti. Veškerá vina byla v e-mailu převedena z obětí a jejich nedostatečného hlídání si pití na viníky těchto činů. V e-mailu bylo zároveň zdůrazňováno, že vypití zdrogovaného nápoje či objevení bodné rány po injekční stříkačce je vždy vinou těch, kteří tyto činy páchají a je zdůrazněno, že za takového chování je chování kriminálním a jedinec může být odsouzen k několika letům vězení. Rovněž, pokud by byl pachatelem student univerzity, tak mu za takovéto chování hrozí vyhazov ze studia. Zároveň byly v e-mailech zaslány tipy, jak se zachovat, aby ke spikingu nedošlo, jako je zakrytí nápojů speciálními víčky, odmítání nápojů koupených cizí osobou a další způsoby, dále také co dělat, pokud se staneme obětí činů či pokud spatříme někoho v nesnázích. Durhamská univerzita nabízí postup, pomocí kterého by mohl být pachatel dopaden. Prvním bodem je najít pomoci pro oběť, ať už oznámení události pracovníkům daného baru/klubu či zavolání policie a sanitky. Dále je rovněž třeba incident nahlásit univerzitě skrze nově zřízený Report+Support, přes který

mohou studenti/studentky zasílat žádost o podporu, na základě které se jim univerzita ozve a bude s nimi jednotlivě řešit, jakým způsobem jim může pomoci či jak je podpořit v dalších krocích“ (Terénní poznámky, 9.11.2021, Durham, Velká Británie). Tento email a informace ocenila většina respondentů, kdy například Klára uvádí: *„Ovšem jako musím říct, že ta univerzita byla pokrokovější v tom, co se týče zpracování tý podpory nebo jako aspoň nabízení tý podpory, protože...přišlo mi, že nás potom obesílali hodně s možnostma, kam se obrátit. (...) Jakože kdyby se mi to stalo, tak bych prostě šla do těch materiálů a zkusila bych se obrátit na nějaký ty kontakty, společnosti, organizace, cokoli“* (Klára, 2022, str. 6-7). Darius však podotýká, že přestože se jedná o skvělý zdroj plný informací, co by měli lidé v takovýchto případech dělat, zároveň však dodává, že zahraniční studenti mají své postavení při kontaktování policie určitou nevýhodu, neboť nemluví ve svém rodném jazyce a tudíž se při vysvětlování nebo i při prohlídkách musí spoléhat na své vědomosti, přičemž se mohou setkat s jazykovou bariérou, kdy by bylo snadnější o takovýchto událostech mluvit v rodném jazyce (2022, str. 3). Rosine nadále dodává, že na takovýchto tématech a textech s tím spojené by měla univerzita spolupracovat s experty z oboru, kteří se vyvarují takové zásadní chybě jako je victimblaming obětí (2022, str. 3).

Důležité je rovněž zmínit, že tyto informace nebyly sepsány pouze v emailu studentům, ale že rovněž vznikla webová stránka Report + Support pro nahlašování těchto případů, a kde se lze rovněž dočíst přesný postup, pokud byl daný jedinec nedobrovolně zdrogován omamnou látkou. Mezi první úkoly patří vyhledání lékařské pomoci, zejména pak v případech, kdy došlo k napadení injekčními jehlami, kdy lékaři provedou testy na přenosné nemoci. Dalším bodem je nahlášení toho, co se stalo, policii buď na čísle 999 nebo 101, kteří mohou oběti otestovat na přítomnost drogy v těle. Oběti rovněž mají vyhledat bezpečné místo a nahlásit případ Durhamské univerzitě, která se následně ozve, aby s nimi před přijetím jakýchkoli opatření dále projednala zprávu a spikingu a možnosti podpory. Dále stránky nabízejí další varianty kontaktů na další organizace zabývající se spikingem, testováním na přenosné nemoci nebo psychologickou pomoc.

What is Spiking and who is responsible?

Spiking a drink with substances such as alcohol or drugs or spiking by injection (regardless of any motivation, e.g. sexual violence/theft) are serious criminal offences with a maximum sentence of 10 years in prison and also constitute serious disciplinary offences within the University with sanctions including expulsion or dismissal. There is no excuse for spiking and all guilt and responsibility lies with the perpetrator. The victim is never to blame.

Safety Advice

Do not add any substance (including alcohol) to another person's drink without their consent. Doing this can cause serious and dangerous health consequences for the victim along with emotional and psychological trauma.

There are no guaranteed ways for individuals to prevent another person from spiking. The following actions may help make it more difficult for a perpetrator to spike a drink. Perpetrators will spike any type of drink, including non-alcoholic drinks, and spiking can occur at any venue, public or private, including parties in houses. If your drink is spiked, it is not your fault.

- Watch your and your friends' drinks being served.
- Use an anti-drink spiking device, such as a Spikey or lid cover.
- Never leave drinks unattended - keep them in your hand or in sight.
- Do not accept drinks from anyone that you don't know.
- If you are unsure about your drink, don't drink it.

What to do if you suspect you were spiked:

- **Get help** from a trusted friend or a member of staff at the venue.
- **Report to the Police.** Call 999 if at risk or 101 if in a place of safety. Police can test blood, urine, drinks and vomit for drugs. Drugs can leave the body in as little as 12 hours after consumption so it is important to report and get tested quickly.
- **Seek medical advice.** If seriously unwell, someone you trust should take you to your nearest A&E department; otherwise call 111 or consult your GP. If you suspect spiking by injection seek testing for infections such as hepatitis and HIV. A&E do not offer toxicology tests and will only perform tests for drugs when it is necessary to determine medical treatment.
- **Get safe transport.** The SU 'Night-Cab' scheme provides a safe and secure way for students to get home or travel to A&E. The Night-Cab operates within a 2-mile radius of Durham City Centre, and costs just £2. There is no fixed timetable and, just like a normal taxi service, you can arrange to be picked up by calling the service on 07922 648802.
- **Report to the University** through the [Report + Support](#) tool to access support from College Student Support Office staff and specialist services. The University will then contact you to discuss your report and supporting options further before taking any action.
- If you have been subjected to rape or sexual assault (or other forms of sexual violence), you have additional reporting and support options available to you. The North East SARC Support Service offers advice, support, counselling, sexual health screening referrals, confidential forensic medical examination and the support of an Independent Sexual Violence Advisor (ISVA). You can approach them in confidence, whether or not you wish to make a formal report to the Police or University. To request an appointment call 03333 44 8283 or visit <https://sarc-support.uk/>
- Additional information on reporting and support options can be found at <https://www.dur.ac.uk/sexualviolence/getsupport/> or through the [Report + Support](#) tool. Specialist case managers are available to speak with you.

Obrázek č. 13 – Email ohledně spikingu od Durhamské univerzity

Zdroj: Autorka

Gabriela dále poukazuje na významný problém, kdy se policie a vedení klubů muselo seznámit s instrukcemi, jak s poškozenými jednat. „*I even read that the city police got some instructions on how to deal with people who call for help, cause before that, victims usually got victimised by typical question of what she was wearing and why was she not checking her drink etc.*“ (Gabriela, 2022, str. 4). Právě viktimizace obětí byla jedním z velkých témat, které se mezi studenty řešilo. Už jen chování hlídačů klubů a první email od Durhamské univerzity poukazuje na časté obviňování obětí, že si za takovou situaci mohou samy svým chováním a oblékáním.

Co se týká respondentů, pouze dva respondenti zažili spiking na vlastní kůži. Jednou z obětí se stala Francesca, které spiking znamenal zbytek jejího studia, neboť se vrátila do země původu a školu dodělala online. Dále se však k celé události odmítla vyjadřovat. Druhý byl Pierre, který se rovněž stal obětí spikingu, nicméně dle jeho slov to bylo nejspíše omylem, kdy si myslí, že nebyl hlavním cílem. Svou osobní zkušenost popisuje následovně: „*So I was*

with my friends in one of the clubs in the city but I didn't drink any alcohol since it's shit for my body and I can feel the impact of it when playing floorball so I knew I couldn't be drunk but I still started to feel very dizzy and...I actually don't remember much from the night I just know what my friends told me but I started acting like I was completely wasted. (...) My friends took me home and I slept out of it. It actually never occurred to me that I should have gone to police or hospital so they could make some measures or something like that“ (Pierre, 2022, str. 3).

Další respondenti pak osobní zkušenost se spikingem nemají, nicméně mnoho z nich zná někoho, komu se toto stalo. „*Vlastně ta jedna kamarádka, ta jedna holčina tam z Francie, tak ta nám potom nějak říkala, že se jí to asi stalo. Nepsala to nikam do skupiny, nic, ale spíš jako říkala o incidentu, že byla se svým přítelem a dalšíma lidma, ale jako že šla koupit drinky separátně, byl tam zmatek, bylo tam strašně lidí, strašně drinků na tom pultě a ona fakt chtěla popadnout jen své drinky a jít, ale nějaký kluk jí tam začal prostě obtěžovat a ptát se, jestli mu taky koupí drink a něco takovýho a ona řekla: ne, jako sorry ale nech mě bejt. Chtěla prostě jen rychle zaplatit a odejít, ale než k ní přišel ten týpek s terminálem zaplatit, tak ten kluk jí tam asi něco hodil, protože říkala, že potom jako ten svůj drink pila a bylo jí...už jako byla s tím svým přítelem, ale prostě najednou jakože na omdlení a špatně a ne jako kocovina, ale prostě úplně jinej stav. A...tak potom domů a potom měla takový to okno“ (Klára, 2022, str. 7). Podobný příklad uvádí i Enrique: „*We went clubbing one evening and we were enjoying ourselves and then one of my friends began to feel weird and dizzy. But otherwise, she was fine and everything and she kept telling us that she is probably drunk and didn't want to call the police. So, we ended it there and took her home. She was sick for a few days after that so she then told us that she probably drank spiked drink but who knows. I'm really angry that we let that be at that time, but we didn't really know what to do, because we didn't have the information about what to do and who to call which were later sent in an email by our university“ (Enrique, 2022, str. 3-4). Tohoto případu byl přítomný i další z mých respondentů, Darius, který byl součástí stejné skupiny lidí, když se tak stalo. Zároveň však uvádí i moment, kdy se stal svědkem catcallingu na ženy ve městě, kdy se následně šel ženy zeptat, zda je v pořádku a nepotřebuje případně pomoci (2022, str. 3). Další případ, tentokrát však ne z klubů ale přímo z univerzitní akce popsuje Ingrid: „*I went with three friends to like a closed uni formal from the archaeologist society, so they were only people that were invited and actually paid for their tickets. But they were still spiked, so apparently either the catering or student actually spiked those girls. And they felt so bad afterwards I was like they only drank like one glass of Prosecco and that was it and they were completely off. So, the whole spiking thing, especially***

as the police didn't really do a lot or like try and help, I was like that was also worrying. (...) My close friends from my course where we went to this formal event at the archaeologist society and where they got spiked apparently from the same glass because they drank from the same glass of Prosecco. One of the girls, she actually went with me to like....because the event was divided into being at the cathedral and then at like a party room. So, she was later on knocked out by whatever she got in her drink whilst the other two girls they actually went home because of feeling so sick like right after. So, they definitely felt it and I was very scared for them because they weren't able to cope with like sounds or what happened around them. They didn't get it anymore they were completely apathetic; they weren't able to react to anything. She was like I'm sick and then she just went on to the toilet to get it out of the system. (...) I was like that's horrible because especially as you don't know what they put into the drink, that could be anything. Like from glue to, I don't know, dishwasher solution whatsoever, you know? So, that was very worrying“ (Ingrid, 2022, str. 7-8).

K případům genderově podmíněného násilí však nedocházelo pouze v klubech prostřednictvím spikingu a používání injekčních jehel, o kterých bylo slyšet mnohem více než o jiných případech sexuálního obtěžování či napadení. *„V průběhu roku však docházelo i ke sledování studentů/tek ve městě ze strany mužů. Ať již šlo o sprostá volání z aut či přímé pronásledování z centra města k jejich domovům. Tyto případy byly často hlášeny nejen do facebookové skupiny pro Durhamské studenty s upozorněním na takové chování a s prosbou, aby na sebe ostatní dávali pozor, ale rovněž na policii. Teprve v průběhu května se však na autobusových zastávkách objevil plakát s upozorněním na časté sexuální obtěžování ve městě s tím, abychom takové chování hlásili na místní policii, jakmile něco podezřelého zahlédneme“* (Terénní poznámky, 13.5.2022, Durham, Velká Británie). S hvízdáním, neboli tzv. catcallingem, má bohužel zkušenost Gabriela, kterou sice genderově podmíněné násilí jinak nepotkalo a ani jí nijak neovlivnilo její pobyt, nicméně dodává, že i tak se lekla, když se tak stalo, přestože žila na rušené ulici (2022, str. 3). Isabel naopak mluví o tom, že byla při návratu domů pronásledována řidičem auta (2022, str. 3). Ingrid rovněž zmiňuje catcalling: *„I mean the catcalling kind of thing, that also happened but I kind of ignore that because I'm like you're stupid, you're drunk, as long as you're not harassing me like personally or following me, I can just ignore it“* (2022, str. 7). Je však zvláštní, že všechny respondentky toto chování a jednání spíše zlehčovaly slovy, že se je muži tímto chováním snažili vyprovokovat k nějaké akci.

Obrázek č. 14 – Plakát ohledně sexuálního násilí v Durhamu

Zdroj: Autorka

Celkově se pak reakce na genderově podmíněné násilí, a především pak na spiking, injekční jehly, catcalling a další různí. Zatímco někteří zmiňují, že to jejich pobyt nijak výrazně neovlivnilo, jiní naopak uvádějí, že ano. Édith například uvádí, že jí genderově podmíněné násilí v Durhamu ovlivnilo v tom, aby nechodila do tamních klubů: *„I was already not a very big fan of going out at night to bars or clubs and all of the issues regarding spiking comforted me in my decision. Maybe I would have tried going out a bit more if there weren't all of those*

safety issues“ (Édith, 2022, str. 4). Isabel dodává: „*I was more conscious of my surroundings. Making sure nobody is following me and changing routes to school and back home. So I guess that had some impact on me when I think of it now. The spiking in the clubs also made me decide that I won't be visiting those clubs just in case*“ (Isabel, 2022, str. 3). Dále pak uvádí, že ji překvapil victimblaming v zemi západní Evropy. „*The victim blaming was huge there and I did not expect that happening in the UK. I'm glad they were called out on that and tried to make better after that but the first mail already happened and it send out a very bad message to all victims*“ (ibid.). Francesce, která raději odjela domů poté, co se stala obětí spikingu, uvádí, že ji genderově podmíněné násilí zničilo celý její zážitek z Erasmus studijního pobytu (2022, str. 3). Další respondentky, které zažily nějakou formu genderově podmíněného násilí uvedly, že se staly mnohem více obezřetnější a hlídaly si více své okolí, především pak na akcích a večer ve městě, čehož útočníci často využívali.

Většina mužské části respondentů se ohledně genderově podmíněného násilí shoduje v tom, že nebyli cílem lidí, kteří tyto činy páchali, a tudíž se genderově podmíněného násilí nebáli. Jak například uvádí Friedrich: „*Because the sexual violence wasn't exactly pointed towards the males, so I was not really afraid of that.*“ (Friedrich, 2022, str. 4) Zároveň však uvádějí, že se následně báli především o své kamarádky a dávali na sebe a své pití vzájemně větší pozor. „*We were more careful about our female friends who were targeted by predators. We even stopped clubbing for a while and only went to pubs where it was calmer*“ (Enrique, 2022, str. 4).

4.4.2 Shrnutí rizik

Když se vrátím zpět na začátek této kapitoly, pandemie Covid-19 a genderově podmíněné násilí byly častými riziky, která si respondenti uvědomovali či se stali jejich oběťmi. Celkem čtyři respondenti uvedli, že si nebyli vědomi žádných rizik. Teprve po probrání témat genderově podmíněného násilí a pandemie Covid-19 dále v rozhovoru uvedli, že jedno z těchto rizik nakonec považovali za nebezpečné pro jejich osobu, které ovlivnilo jejich pobyt. Pouze jediný respondent nadále uváděl, že si nebyl vědom žádného nebezpečí týkající se jeho osoby. Co se týká pandemie Covid-19, tak toto riziko ovlivnilo pobyt mnoha respondentům. Zatímco dva uváděli, že se Covidu-19 báli vzhledem k omezením týkající se této nemoci, tj. obávali se, že se nebudou moci vrátit na vánoční či velikonoční svátky za rodinou. Jeden z respondentů se bál izolace následující po pozitivním testu na Covid-19 a kvůli čemuž by se nemohl účastnit volnočasových aktivit nebo cestování. Samotné nemoci Covid-19 se pak báli celkem čtyři

respondenti, kteří uváděli, že jelikož od začátku pandemie Covid-19 nebyli pozitivní, nevěděli, jak budou na nemoc reagovat a zda nebudou mít vážný průběh. Genderově podmíněného násilí se obávalo celkem šest respondentů, z nichž dva respondenti mužského pohlaví se neobávali o své bezpečí, ale především o bezpečí svých kamarádek. Další dvě respondentky se obávaly spíše catcallingu a pronásledování muži v ulicích Durhamu. Další dvě respondentky se obávaly především spikingu a s tím spojených následků, kdy jedna poškozená se nakonec rozhodla odjet zpět do své vlasti a studijní pobyt dokončit online.

Ačkoli tedy riziko nemoci Covid-19 a genderově podmíněného násilí mělo obdobný vliv na respondenty, kdy půlka respondentů zmiňuje za rizikovou spíše pandemii Covid-19, kdežto druhá půlka považuje za větší riziko genderově podmíněné násilí, je nutné dodat, že počty sexuálního obtěžování, případů spikingu a bodání injekčními jehlami mnohé respondenty nepříjemně překvapilo. Jak uvádí například Darius: *„I didn't expect the amount of spiking incidents happening in such a small city“* (2022, str. 4). Dále je rovněž nutné podotknout, že zatímco nemoc Covid-19 představovala pro respondenty především fyzické omezení, tj. nevěděli, jak budou na nemoc reagovat, případně by jim onemocnění zabránilo v jejich plánech, genderově podmíněné násilí představovalo nejen fyzické, ale rovněž i psychické následky. Zároveň však tyto případy opět poukázaly na téma genderově podmíněného násilí a sexuálního obtěžování ve společnostech. Jak uvádí Rosine: *„I however think that the whole sexual violence towards women and toxic masculinity in the UK is a huge problem that needs to be addressed in a global scale. It is not only tied to catcalling and spiking other people drinks but also raping and killing women across the UK which was also quite regularly written about in the news“* (2022, str. 3).

Jedním ze zajímavých zjištění je spojitost mezi pandemií Covid-19 a genderově podmíněným násilím. Někteří z respondentů uvádějí, že jim tato spojitost nepřipadá jako reálná a nemyslí si, že by měla pandemie Covid-19 vliv na vyšší případy genderově podmíněného násilí. Klára například uvádí, že si nemyslí, že by mezi pandemií a genderově podmíněným násilím byla nějaká souvislost, zároveň však uvádí následující: *„I když je fakt, že...jako že pandemie ovlivnila spoustu věcí, například zvýšení domácího násilí, ale tyjo nenapadlo mě, že by jako lidi byli jak utržení ze řetězu v klubech. I když jako smysl to dává. (...) Jako jestli to byl jen ten covid, to asi spíš ne“* (2022, str. 8-9). Klára tak poukazuje na téma, kdy pandemie Covid-19 měla významný vliv na některé společenské aktivity jako je kouření, pití alkoholu, ale i již zmíněné domácí násilí. Veřejnoprávní rozhlasová a televizní společnost Deutsche Welle (2021) například uvádí, že v důsledku pandemie koronaviru se v některých evropských zemích zvýšila

konzumace alkoholu a kouření, přičemž nejvíce postiženi jsou mladí lidé. Jimi zmíněné statistiky uvádějí, že jen během prvního britského lockdownu došlo k nárůstu rizikových konzumentů alkoholu o 4,5 milionu dospělých lidí, tj. nárůst o 40%. Přes půl milionu mladých lidí začalo během prvního lockdownu kouřit. Během pandemie Covid-19 rovněž došlo ke zvýšení případů domácího násilí, což například dokládají Kourti et al. (2023). Zároveň však uvádějí, že u dětí, ačkoli odhady odborníků naznačovaly nárůst případů týrání a zneužívání dětí, došlo k poklesu hlášení na policii a sociálním službám během pandemie COVID-19. K tomuto poklesu dle autorů zřejmě přispělo uzavření škol, které izolovalo žáky doma (Kourti et al., 2023, str. 719).

Další však spojitost mezi pandemií Covid-19 a nárůstem genderově podmíněného násilí nevyklučují a uvádějí, že o této spojitosti někde četli, nepamatují si však kde. Zatímco tedy někteří uznávají, že se tak mohlo stát a že tato spojitost dává smysl, nicméně si tím nejsou zcela jistí, další jsou si vlivem pandemie Covid-19 na rostoucí počty případů genderově podmíněného násilí jisti. Ingrid uvažuje následovně: *„I mean I can't really talk about experience but I'm going to make assumptions. I think because we have a lot of people that have to live in a very small rooms very close together without being able to go out and just not see the person they are with at the moment if they want to because they're getting aggressions often whatsoever... I think that the cases of sexual harassment or violence probably increased a lot. Especially if you have like lockdowns and everything, you're not allowed to get out. So, I would say yes“* (Ingrid, 2022, str. 8). Rovněž Gabriela dává vyšší počet případů genderově podmíněného násilí za vinu dlouhým lockdownům, kdy byli lidé uzavřeni po dlouhou dobu doma, zároveň však dodává, že netuší jaká čísla těchto případů genderově podmíněného násilí byla v Durhamu před pandemií Covid-19 a nemůže to tak zcela jistě srovnat. Kdo to ovšem srovnával byla vedoucí ESN skupiny. *„Dle zprávy od prezidentky ESN je těchto případů více, než minulé roky, což ona sama připisuje tomu, že polevily restrikce s Covidem a především tím, že tento školní rok se po roce opět všichni studenti sešli v Durhamu, neboť minulý školní rok probíhal online a většina studentů tak zůstala ve svých domovech“* (Terénní poznámky, 15.-16.10.2021, Durham, Velká Británie – WhatsApp skupina). Tyto domněnky rovněž potvrzují některé zprávy zabývající se nárůstem sexuálních napadení a případů spikingu v souvislosti s uvolněním protikoronavirových opatření. Deník The Scotsman (2022) se zabýval tímto nárůstem ve městě Edinburgh, kdy přichází se zajímavou statistikou. Zatímco v roce 2020 skotská policie zaznamenala mezi měsíci duben až prosinec 207 případů sexuálního napadení, o rok později, tj. v roce 2021, kdy byla ve Velké Británii částečně uvolněná koronavirová opatření, to bylo již

352 případů a tedy téměř 70% nárůst. Další zmíněnou statistikou je 72 případů spikingu v roce 2021 v porovnání s pětiletým průměrem, který činil pouhých pět incidentů. V článku se nicméně zabývají rovněž tím, že nárůst může být způsoben i větším nahlašování těchto případů, kdy se lidé díky internetové osvětě o těchto incidentech nebojí mluvit a policie tyto případy aktivně řeší. The Guardian uvádí, že případy spikingu nejsou nic nového a že důvodem pro náhlý skok v případech je, že tyto incidenty byly vždy málo nahlašovány kvůli pocitům, že lidé obětem nebudou věřit, nebo si myslí, že budou obviněni z toho, co se stalo. Zde se tak opět navracíme k obviňování obětí neboli tzv. victim blamingu. Co se týká čísel samotného Durhamu, deník Chronicle Live (2022) přebírá statistiky od místní policie a uvádí, že mezi červencem a 27. říjnem 2021 bylo nahlášeno celkem 13 případů spikingu, nejvíc z nich, tj. celkem 11, jich bylo nahlášeno během jednoho víkendu a to 22.-24.října 2021. Univerzitní deník Palatine News (2021) nicméně uvádí mnohem vyšší čísla a to celkem 167 případů spikingu během dvou týdnů na začátku zimního semestru. Největší počet případů se stal v Durhamských tanečních klubech, kdy 38 případů připadá na klub Jimmy Allen's, 29 případů připadá na Babylon, 23 v Klute baru a 21 v klubu Players. Dále figurují další Durhamské kluby, rovněž kolejni kluby a nespecifikovaná místa. Závěrem tak lze konstatovat, že po uvolnění covidových restrikcí skutečně došlo k nárůstu případů spikingu, nelze však jednoznačně určit, zda je to zvýšeným počtem útočníků či zda je to pouze efekt aktivnějšího nahlašování těchto případů.

5 Závěr

Tématem této diplomové práce byla proměna každodennosti Erasmus studentů na jejich studijním pobytu v Durhamu v akademickém roce 2021-2022, tj. v období stále probíhajících protikoronavirových opatření z důvodu v té době stále probíhající pandemie Covid-19. Snažila jsem se zaměřit na zkušenosti studentů během jejich příjezdu do Velké Británie a během jejich pobytu, proměny jejich každodenních životů a případná rizika a nebezpečí, kterým byli během svých pobytů vystaveni. Cílem práce tak bylo zjistit zda a případně nakolik byl zahraniční studijní výjezd a každodenní život Erasmus studentů ve Velké Británii ovlivněn pandemií Covid-19, jakým způsobem a pomocí jakých strategií se vyrovnávali s měnícími se podmínkami a protikoronavirovými opatřeními ve Velké Británii, a případně jaká další rizika během svého pobytu pocíťovali.

Výzkum byl prováděn pomocí etnografie v anglickém Durhamu, kde jsem během svého studijního pobytu prováděla zúčastněné pozorování. Další využitou metodou byly polostrukturované rozhovory s vybranými třinácti respondenty, které probíhaly již po ukončení studijního pobytu v Durhamu z důvodu prvního třídění a analyzování dat získaných během zúčastněného pozorování. Dále jsem využila autoetnografie, neboť právě zúčastněné pozorování bylo spojené s mojí osobou a mou zkušeností z vlastního studijního pobytu.

Celá diplomová práce sestává ze tří částí, tj. části teoretické, metodologické a empirické. V teoretické části jsem věnovala jednotlivé kapitoly tématům každodennosti, migraci, její charakteristice, typům a migrujícím studentům a nakonec mezinárodnímu vzdělávání, kde jsem se rovněž věnovala základní charakteristice, typům a následně samotnému programu Erasmus a do jakého typu mezinárodního vzdělávání se řadí. V metodologické části jsem představila výzkumné téma a otázky, výzkumnou strategii a analytické postupy, výběr výzkumného vzorku a nakonec etickým otázkám etnografického výzkumu. Poslední empirická část se zabývala motivacemi studentů ke studiu v zahraničí přes program Erasmus, dále samotné mobilitě těchto studentů a jaké dopady na jejich mobilitu měla protikoronavirová opatření ze strany Velké Británie. Posléze jsem se věnovala proměnám každodennosti Erasmus studentů na jejich studijním výjezdu s tím, že jsem se zaměřovala především na zkušenosti s výukou, cestováním po okolí a především pak volnočasovými aktivitami. Posledním významným tématem, které bylo v rámci empirické části řešeno, byla rizika a to především genderově podmíněné násilí.

V první kapitole empirické části jsem uvedla, že všichni respondenti vyjeli na studijní pobyt do Durhamu přes program Erasmus a dále, že pro většinu z nich byla Velká Británie

první volbou cílové země. Pokud Británie nebyla první zemí výběru, často se jednalo o náhradu za jiné země Commonwealthu jako je Kanada, Austrálie nebo Nový Zéland. U některých respondentů se rovněž projevila preference určitých univerzit jako byly například univerzity v Londýně, Edinburghu nebo Newcastlu. Posléze jsem se věnovala především motivacím studia v zahraničí, kdy se opět většina respondentů shodla, že si chtěli zlepšit anglické jazykové dovednosti, což tedy představovalo hlavní motivaci pro většinu z nich. Právě studium v angličtině značně ovlivnilo i váhající studenty, zda vyjet do jiných evropských zemích, neboť neuměli plynule daný jazyk. Dalšími významnými faktory pro některé z respondentů byly kvalita vyučovaného oboru, dobré jméno Durhamské univerzity či jejích vyučujících. Mezi další faktory a motivace, které ovlivnily volbu Velké Británie jako cílové země jejich studijního výjezdu, se řadila krátká vzdálenost nebo vztah k Velké Británii. Mezi respondenty se nicméně objevil i negativní faktor, který v počátcích rovněž ovlivňoval rozhodování studentů o cílové zemi jejich výjezdu, a tím byl Brexit. Právě Brexit a pobrexitová pravidla a povinnosti se staly pro některé z respondentů jedním z významných faktorů, zda se do velké Británie skutečně vydat či nikoli.

V druhé kapitole se zabývám mobilitou/migrací studentů do Velké Británie. Všichni respondenti trávili ve Velké Británii dva celé semestry, tj. celých 9-10 měsíců, neboť kratší doba nebyla ze strany Durhamské univerzity kvůli celoročním kurzům povolena. Mobilita studentů pak byla z velké části ovlivněna protikoronavirovými opatřeními. Když se podíváme, zda a případně jak ovlivnila pandemie Covid-19 výběr země během přihlašování studentů na Erasmus výjezd, zjistíme, že většina respondentů se shodla, že rozhodování o výjezdu do zahraničí bylo poměrně složité. Důvodem bylo, že nevěděli, co během cesty a po příjezdu očekávat, zda bude v Durhamu prezenční či online výuka. Rovněž je dále znepokojovala přísná protikoronavirová opatření, která ve Velké Británii platila. Co se týká příjezdových opatření, respondenti často uváděli, že je znepokojovala neustále se měnící pravidla pro příjezd do Velké Británie. Dle jiných však tato pravidla byla jednoduchá a nebylo složité sledovat jejich změny. Pocity ohledně příjezdových opatření tak byly velmi subjektivní a často závisely na zemi, odkud daní studující pocházeli a do jaké zóny (zelená/oranžová/červená) ze strany Velké Británie v tu dobu patřily, což udávalo, jaké všechny doklady a povinnosti, jako bylo testování, povinná izolace a další, je během cesty a po příjezdu čekají. Jedním z dalších problémů, se kterým se museli někteří z respondentů vypořádat bylo zrušení letů, kdy Erasmus studenti využívali různých strategií jako byly pozemní cesty do Velké Británie (především pak z Francie) nebo rezervace jiných letenek zdarma. Jednou z významných strategií, jak se Erasmus

studenti vyrovnávali s ne/dostatkem informací ohledně příjezdu do Velké Británie a následném pobytu byla komunikace s univerzitou pomocí e-mailů. Většina respondentů se shodla, že komunikace byla dostatečná a hodně jim pomohla v porozumění požadované administrativy a protikoronavirových opatření. I v komunikaci s univerzitou se však dle některých objevily trhliny a to především v okamžicích, kdy pracovníci univerzity nevěděli, že program Erasmus stále funguje, což způsobovalo mnoha respondentům zmatky ohledně získání univerzitní karty, registrací předmětů nebo celkového pobytu na univerzitě.

Třetí kapitola se zabývala proměnami každodennosti Erasmus studentů, kdy každodennost nebyla pozměněna pouze pandemií ale především samotným přesunem do jiné země. Co se týká pandemie Covid-19, mezi respondenty se často objevovaly pocity smíření se s pravidly a opatřeními, zvláště pak co se týkalo testování nebo nošení roušek během výuky, případně uváděli, že tím že pandemie probíhala už více jak rok, nebyly pro ně změny a dodržování protikoronavirových pravidel novinkou. Velká část respondentů navíc zdůrazňovala, že většina pravidel byla v druhé půlce pobytu zrušena a došlo k tzv. návratu k „normálnímu“ životu, tak jak jej znali před pandemií Covid-19. Velká část každodenního života Erasmus studentů byla vyplňována volnočasovými aktivitami, které naopak byly významně omezeny protikoronavirovými opatřeními a to především kvůli nutnosti antigenních testů. Ani tato opatření však pro většinu respondentů nepředstavovala problém. Další zajímavostí je, že mnoho zahraničních studentů mělo tendence vytvořit sociální vazby spíše se studenty ze stejné země původu, případně pouze s ostatními Erasmus studenty, což může být jednou z forem liminality a *communitas* (Turner, 2004), které tvoří Erasmus studenti lišící se od ostatních domácích i zahraničních studentů.

Poslední kapitola se zabývala riziky, především pak pandemií Covid-19 a genderově podmíněným násilím. Právě genderově podmíněné násilí významně ovlivnilo každodenní životy většiny Erasmus studentů a to jak žen, tak mužů. Zatímco pro ženy bylo riziko genderově podmíněného násilí přímé, tj. byly jeho cílem a byly tak nuceny k větší obezřetnosti, u mužských respondentů došlo k přenesení tohoto rizika z žen na ně samotné, neboť se snažili své kamarádky a partnerky ochránit před tímto rizikem. Toto násilí bylo různého typu a zahrnovalo tak nejen sexuální obtěžování na ulici, ale rovněž případy spikingu a needle spikingu, tj. házení drog do pití a bodáním jehel do žen. Nejčastějšími drogami pak byl keatmin, rohypnol a GHB. Genderově podmíněné násilí se netýkalo pouze poškozených, ale rovněž Durhamské univerzity, klubů a místní policie, neboť museli na tyto případy reagovat, což se v počátku nesetkalo s pozitivním přijetím, jelikož obviňovali oběti (*victim blaming*). Prvotní

instrukce od univerzity zněly tak, že si lidé mají lépe hlídat svá pití. Další respondenti nicméně dodávali, že další reakce již byly adekvátní, neboť vznikla podpůrná síť pro oběti v podobě návodu, co dělat, pokud se stanou oběťmi genderově podmíněného násilí.

Co se týká rizik, která ovlivnila studijní pobyt Erasmus studentů v anglickém Durhamu, je překvapující, že zatímco polovina respondentů považovala za rizikovou spíše pandemii Covid-19, což dávali do spojitosti především z obavy samotné nemoci, neboť nevěděli, jak by na nemoc reagovali, případně měli obavy z protikoronavirových opatření, která by jim znemožnila cestování za rodinou během svátků. Druhá polovina respondentů se obávala především genderově podmíněného násilí, přičemž dva mužští respondenti se obávali o své přátele, dvě respondentky se obávaly především případů sexuálního obtěžování na ulici a pouze dvě studenty se obávaly samotného spikingu v klubech. Je však nutné dodat, že ačkoli respondenti zvolili spíše Covid-19 jako větší riziko, i je nicméně případy genderově podmíněného násilí překvapili a negativně ovlivnili, především pak co se týká pojmání Velké Británie a bezpečnosti v ní. Závěrem tedy můžeme potvrdit, že pandemie Covid-19 studijní pobyt Erasmus studentů skutečně ovlivnila a to především kvůli obavám studentů z protikoronavirových opatření, příjezdových pravidel do Velké Británie a rovněž z onemocnění Covidem-19.

Literatura

ALIJEVOVÁ, Dilbar. Sociológia každodennosti. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2015, 307 s. ISBN 978-80-85544-89-3.

BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1999, 214 s. ISBN 80-85959-46-1.

BILECEN, Basak. Commentary: COVID - 19 Pandemic and Higher Education. International migration [online]. HOBOKEN: Wiley, 2020, 58(4), 263-266 [cit. 2023-05-24]. ISSN 1468-2435. Dostupné z: doi:10.1111/imig.12749

BRETTELL, Caroline B. a James F. HOLLIFIELD. Migration theory: talking across disciplines. New York: Routledge, 2000, viii, 239 s. ISBN 0-415-92610-6.

BROOKS, Rachel; WATERS, Johanna. Student mobilities, migration and the internationalization of higher education. Springer, 2011.

BRYMAN, Alan. Social research methods. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-958805-3.

CASTLES, Stephen a Mark J. MILLER. The age of migration: international population movements in the modern world. 4th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009, xviii, 369 s. ; 24 cm. ISBN 978-0-230-51784-4.

COHEN, Robin. Migrace: stěhování lidstva od pravěku po současnost. Brno: Mapcards, 2019, 224 stran : ilustrace, mapy, grafická znázornění ; 24 cm. ISBN 978-80-87850-09-1.

CULDA, Gabriela L., OPRE N. Adrian a Alexandra D. DOBRIN. Victim blaming by women and men who believe the world is a just place. Cognition, Brain, Behavior [online]. 2018, 22(2), 99-110 [cit. 2022-06-01]. ISSN 2601-226X. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Culda-Gabriela/publication/326267525_Victim_blaming_by_women_and_men_who_believe_the_world_is_a_just_place/links/5c1284a7299bf139c756b46c/Victim-blaming-by-women-and-men-who-believe-the-world-is-a-just-place.pdf

ČERŇANSKÁ, Barbara. Encyklopedie migrace: Migrace [online]. Praha: Online encyklopedie migrace, z. s. - Univerzita Karlova, 2017. [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: <https://www.encyclopediaofmigration.org/migrace/>

DISMAN, Miroslav. Jak Se Vyrábí Sociologická Znalost. Prague: Karolinum Press, 2011. ISBN 9788024619668.)

DRBOHLAV, Dušan; UHEREK, Zdeněk. Reflexe migračních teorií. Geografie–Sborník České geografické společnosti, 2007, 112.2: 125-141.

ELLIS, Carolyn; ADAMS, Tony E.; BOCHNER, Arthur P. Autoethnography: an overview. Historical social research/Historische sozialforschung, 2011, 273-290.

FERGUSON, Harvie. Self-identity and everyday life. London: Routledge, 2009, x, 213 stran ; 21 cm. ISBN 978-0-415-35508-7.

FIALOVÁ, L. "Sociologická encyklopedie." Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2018, ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Emigrace>

GIDDENS, Anthony, Blanka KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, Zuzana KRULICHOVÁ, Daniela ORLANDO, Tereza JIROUTOVÁ KYNČLOVÁ a Philip W. SUTTON. Sociologie. Vydání první, aktualizované a rozšířené. Praha: Argo, 2013, 1049 stran : ilustrace, fotografie, mapy, grafy. ISBN 978-80-257-0807-1.

HAYDEN, Mary a Jeff THOMPSON. International schools and international education: a relationship reviewed. Oxford review of education [online]. ABINGDON: Taylor & Francis Group, 1995, 21(3), 327-345 [cit. 2023-05-08]. ISSN 0305-4985. Dostupné z: doi:10.1080/0305498950210306

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. 1. vyd. Praha. Portál, 2005, 408.

HENIG, David. Migrace. AntropoWeb. 2007, č. 2-3, s. 35-41. ISSN 1801-8807.

JAMES, Cherry. Citizenship, Nation-building and Identity in the EU: The Contribution of Erasmus Student Mobility. Boca Raton, FL: Routledge, 2018 - 2019, 1 online resource (xviii, 216 pages). ISBN 1-351-06501-7.

JANKŮ, Kateřina Sidiropulu. Moderní migrace. Stěhování se zvláštním významem. Sociální studia / Social Studies [online]. 2006, 3(1), 13-27 [cit. 2023-05-01]. ISSN 1214-813X. Dostupné z: doi:10.5817/SOC2006-1-13

KING, Russell a Parvati RAGHURAM. International Student Migration: Mapping the Field and New Research Agendas. Population space and place [online]. HOBOKEN: Blackwell Publishing, 2013, 19(2), 127-137 [cit. 2023-05-04]. ISSN 1544-8444. Dostupné z: doi:10.1002/psp.1746

KOSÍK, Karel. Dialektika konkrétního: studie o problematice člověka a světa. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, 191 s.

KOURTI, Anastasia, et al. Domestic violence during the COVID-19 pandemic: a systematic review. *Trauma, violence, & abuse*, 2023, 24.2: 719-745.

LI, F. L. N., et al. Migrating to learn and learning to migrate: A study of the experiences and intentions of international student migrants. *International Journal of Population Geography*, 1996, 2.1: 51-67. ISSN 1077-3495.

LOZOVIUK, Petr a František VRHEL. Evropská etnologie ve středoevropské perspektivě. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005, 189 s. : mp., grafy. ISBN 80-7194-752-0.

MADDEN, Raymond. Being ethnographic: a guide to the theory and practice of ethnography. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications, 2010 - 2010, ix, 197 s. ISBN 978-1-4129-4696-4.

MORAN HANSEN, Holly. Defining international education. New directions for higher education [online]. San Francisco: Wiley Subscription Services, Inc., A Wiley Company, 2002, 2002(117), 5-12 [cit. 2023-05-08]. ISSN 0271-0560. Dostupné z: doi:10.1002/he.41

NEŠPOR, Z. "Sociologická encyklopedie." Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2018, ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Výběr_metodou_sněhové_koule

NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠŤOVÍČKOVÁ, ed. Metody výzkumu ve společenských vědách. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.

MADDEN, R., 2017. Being ethnographic: a guide to the theory and practice of ethnography 2nd edition., Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

PETRUSEK, M. "Sociologická encyklopedie." Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2018, ISBN 978-80-7330-308-2. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Každodennost>.

SHKOLER, Or., Edna. RABENU, Paul M.W. HACKETT a Paul M. CAPOBIANCO. International Student Mobility and Access to Higher Education. Cham: Springer International Publishing, 2020, 1 online resource (246 pages). ISBN 3-030-44139-3. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-030-44139-5

SOUTO-OTERO, Manuel, Jeroen HUISMAN, Maarja BEERKENS, Hans DE WIT a Sunčica VUJIĆ. Barriers to International Student Mobility: Evidence From the Erasmus Program.

Educational researcher [online]. Los Angeles, CA: SAGE Publications, 2013, 42(2), 70-77 [cit. 2023-05-04]. ISSN 0013-189X. Dostupné z: doi:10.3102/0013189X12466696

ŠMÍDOVÁ, Michaela. Internacionalizace vysokého školství: Zahraniční mobilita studentů v ČR z pohledu výzkumu Eurostudent IV. Orbis Scholae [online]. Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2015, 9(1), 29-54 [cit. 2023-05-04]. ISSN 1802-4637. Dostupné z: doi:10.14712/23363177.2015.71

TURNER, Victor Witter a Lucie KUČEROVÁ. Průběh rituálu. Brno: Computer Press, 2004, 194 s. : il. ; 21 cm. ISBN 80-7226-900-3.

UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. Migrace: historie a současnost. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016, 143 s. ISBN 978-80-905942-9-6.

UNDP. Mobility and Migration. A Guidance Note for Human Development Report Teams. 2010.

VAN MOL, Christof a Christiane TIMMERMAN. Should I Stay or Should I Go? An Analysis of the Determinants of Intra-European Student Mobility. Population space and place [online]. HOBOKEN: Blackwell Publishing, 2014, 20(5), 465-479 [cit. 2023-05-04]. ISSN 1544-8444. Dostupné z: doi:10.1002/psp.1833

VOJTÍŠEK, Petr. Výzkumné metody: metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol [online]. Praha: Vyšší odborná škola sociálně právní [cit. 2022-04-05]. ISBN 978-80-905109-3-7. Dostupné z: https://skoly.praha.eu/files/=84121/Skripta_-_Vyzkumne_metody.pdf

ZOTTI, Stefan. Academic mobility after Brexit: Erasmus and the UK post-2020. European journal of English studies [online]. ABINGDON: Routledge, 2021, 25(1), 19-33 [cit. 2023-05-24]. ISSN 1382-5577. Dostupné z: doi:10.1080/13825577.2021.1918834

Ostatní zdroje

Bezpečnostní strategie České republiky. Praha: Úrad vlády ČR. 2003. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2003%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>

EIGE (European Institute for Gender Equality). Genderově podmíněné násilí. Evropský institut pro rovnost žen a mužů [online]. [cit. 2022-12-12]. Dostupné z: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1113?language_content_entity=cs

Etický kodex České asociace pro sociální antropologii, 2020. CASA, Česká asociace pro sociální antropologii. Dostupné z: <http://www.casaonline.cz/wp-content/uploads/Eticky-kodex-CASA.pdf>

Internetové zdroje

Covid-19 Advice and Guidance. Durham University. [online]. [cit. 2022-05-08]. Dostupné z: <https://www.durham.ac.uk/covid-19/>

GOODWIN, N. The number of spiking incidents reported to police after clubs reopened in Durham in 2021 revealed. Chronicle Live [online]. Published 10.1.2022. Dostupné z: <https://www.chroniclelive.co.uk/news/north-east-news/spiking-incidents-reported-durham-police-22666074>

KELLY, C. & TOUMA, R. How do you detect drink spiking and what can be done about it? The Guardian [online]. Published 22.4.2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/australia-news/2022/apr/23/how-do-you-detect-drink-spiking-and-what-can-be-done-about-it>

MCHARDY, M. a ASKHAM, P. Over 167 suspected cases of spiking reported in Durham in two weeks. Palatine [online]. Published: 22.10.2021. Dostupné z: <https://www.palatinat.org.uk/over-167-suspected-cases-of-spiking-reported-in-durham-in-two-weeks/>

Report + Support. Durham University. [online] [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://reportandsupport.durham.ac.uk/support/what-to-do-if-you-suspect-you-were-spiked>

Spiking. Metropolitan Police. [online] [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.met.police.uk/police-forces/metropolitan-police/areas/campaigns/2022/spiking/>

SZALAVITZ, M. Why we're psychologically hardwired to blame the victim. The Guardian [online]. Published 27.2.2018. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/us-news/2018/feb/27/victim-blaming-science-behind-psychology-research>

TURVILL, D. Drink spiking and sex assaults soared in Edinburgh as Covid restrictions eased. The Scotsman [online]. Published: 25.3.2022. Dostupné z: <https://www.scotsman.com/news/crime/drink-spiking-and-sex-assaults-soared-in-edinburgh-as-covid-restrictions-eased-3628187>

WRIGHT, L. Smoking and drinking rise during pandemic. Deutsche Welle [online]. Published 27.12.2021. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/smoking-and-drinking-rise-during-pandemic/a-60267077>

Seznam příloh

Obrázek č. 1 – Typologie migrace dle Demutha (Demuth, 2000, str. 38 in: Janků, 2006, str. 15.)

Obrázek č. 2 – Typologie migrace dle organizace OSN (Zdroj: UNDP, 2010, str. 4.)

Obrázek č. 3 – Kategorie mezinárodního vzdělávání (Zdroj: Shkoler et al., 2020, str. 7)

Obrázek č. 4 – Proces analytické indukce (Zdroj: Bryman, 2012, str. 566)

Obrázek č. 5 – Dezinfekční kapesníky na lavicích (Zdroj: vlastní)

Obrázek č. 6 – Snímač vzduchu ve třídách (Zdroj: vlastní)

Obrázek č. 7 – Sraz stávkujících na kampusu

(Zdroj: <https://twitter.com/KarenJonesTU/status/1506653445629034505?s=20&t=WP8QH020QvtGQY6Fk8YBkw>)

Obrázek č. 8 – Vysvětlující email jedné z vyučujících ohledně stávky (Zdroj: vlastní)

Obrázek č. 9 – Covid testování v kabince (Zdroj: vlastní)

Obrázek č. 10 - Novinový článek ohledně testování studentů (Zdroj: vlastní)

Obrázek č. 11 – Tabulka případů spikingu (Zdroj: Facebooková skupina Overheard in Durham)

Obrázek č. 12 – Novinový článek o obviňování obětí genderově podmíněného násilí (Zdroj: <https://www.independent.co.uk/voices/durham-university-drinks-spiked-women-b1940099.html>)

Obrázek č. 13 – Email ohledně spikingu od Durhamské univerzity (Zdroj: vlastní)

Obrázek č. 14 – Plakát ohledně sexuálního násilí v Durhamu (Zdroj: vlastní)

Tabulka č. 1 – Seznam respondentů (Zdroj: vlastní)